

CRUX

4 ■ 1998

UUPUMUS

Diakoniaityön raju muutos 90-luvulla on uuvuttanut monet työntekijät.
Uupumusta, sen ehkäisyä ja hoitoa on nyt selvitetty.

SIVUT 20–23

VASTAAVA TOIMITTAJA

Jukka Huttunen
(09) 150 2466

TOIMITUSKUNTA

Jukka Huttunen, past. (pj.)
Olli Aalto, kirkkoherra
Leena Heinonen, pastori
Juha Kauppinen, dos.
Jukka Keskitalo, pastori
Sirpa Lampinen, kanttori
Hillevi Hiiroinniemi, diakonissa
Kati Turtiainen, diakoni
Risto Valtasaari, kanttori

T O I M I T U S

Akavatalo
Rautatie-läisenkatu 6, 00520
Helsinki, (09) 150 2453
Fax (09) 148 5875
Postisiirtotili
800016-67632

U L K O A S U

Timo Saarinen

OSOITTEENMUUTOKSET

Diakoniaityöntekijöiden liitto:
Seija Ruotsalainen
(09) 150 2487
Pappisliitto: Heli Meinola
(09) 150 2653
Kanttori-urkuriliitto:
Katri Pulkkinen
(09) 150 2446

ILMOITUSHINNAT

Sivu 1/1	5 300 mk
1/2	2 900 mk
1/4	1 500 mk
1/8	900 mk

ISSN 0783-0122

PAINOPAIKKA

Auranen oy, Forssa

Tällä kertaa Cruxissa pohditaan työssä jaksamisen kysymyksiä ja niitä peruskysymyksiä, jotka liittyvät työntekijäidentiteettiin. Mitä on olla ihmisten edessä, esikuvallisenakin ehkä. Teemasta soisi käytävän laajaa jäsenistön keskustelua. Teemahan on keskeinen jokaiselle julkaisijaliitolle ja niiden jäsenille. Kirjoita, miltä Sinusta on tuntunut asettua esikuvaksi, vai oletko asettunut ja kuinka olet jaksanut vaatimusten alla.

Pappisliiton jäsenkyselyn tuloksia tullaan avaamaan syksyn numeroissa eri osa-alueilta. Jo tässä numerossa tutkija Kari Salonen analysoi kootun aineiston perusteella jäsenistön tyytyväisyyttä työhönsä ja Pappisliiton toimintaan.

Papiston osalta haluan nostaa Papiston päivien ohjelman erityiseen huomioosi. »Pappina olemisen taivas ja helvetti» koskettanee jokaista. Ja huomaa, alustajina ei olekaan vain pappeja! Mutta Sinulle ja Sinun viestillesi on tilaa, jos ei muualla niin vapaan sanan paikalla Hyde Parkissa.

Tärkeää olisi, että mahdollisimman iso joukko pappeja kokoontuisi Helsinkiin 20.-22.10. Lääkäripäivät kohoavat aina yleiseen tietoisuuteen. Voisiko Papiston päivät vähitellen muodostua erääksi merkittäväksi papiston profiilin korotustapahtumaksi? Jo ensi syksynä...

Ohittaa ei kannata Henrik Tobinin kirjoitussarjaa Uskonpuhdistajista ja musiikista, jonka viimeiset osat ovat tässä numerossa. Pohdittavaa papistolle lieinee myös Arvi Tuomen kirkolliskokousraportissa. Jumalanpalvelusuudistuspalsta ottaa vastaan myös murinoita ja riemunkiljahduksia. Naseva nimikin palstalle olisi tervetullut

Seuraava Crux ilmestyy syyskuussa, joten virkistävää ja rentouttavaa kesän jatkoa!

Jukka Huttunen

Kirkon sanoma EU:lle

Liittyminen Euroopan Unioniin muutti paljon asioita maassamme sekä todellisesti että mielikuvien, odotusten ja pelkojen tasolla. Jatkokin tulee olemaan enimmäkseen sitä, että on sopeuduttava Unionista ja direktiiveistä aiheutuviin haasteisiin. Mutta se, mikä muutti yhteiskuntaa, ei paljonkaan koskettanut kirkkoa; sillä äkkiseltään ajatellen luterilaisen kirkon kohdalla ei näytä tapahtuneen mitään »Euroopasta» johtuvaa suurta muutosta.

Liittymishetkellä korostettiin aivan oikein, että eurooppalaiseen yhteyteen siirtyminen ei ole kirkolle mitään uutta eikä erikoista. Kirkon sanoma ja kirkolliset rakenteet ovat olleet juuri se väylä, jonka välityksellä olemme olleet eurooppalaisia paljon ennen kuin unioneita keksittiinkään. Tällainen etukäteen tapahtunut sopeutuminen johtui ilmeisesti ennen muuta kirkon johdon kannanotoista, joissa asetuttiin selkeästi tukemaan poliittisen johdon Eurooppa -myönteistä linjaa. Kirkollisten piirien kunniaksi on sanottava, että juuri minäkäänlaista europolottelua ei päässyt esiintymään, vaikka luterilaisen kansankirkon historiasta löytyy paljonkin kansallista hehkutusta ja omaperäisen suomalaisen kristillisyyden korostamista.

Ilman vaikutuksia asia ei kirkonkaan kohdalla silti ole mennyt, sillä Unioni on tuonut joukon asiakysymyksiä kirkon tehtävälitalle.

Ensimmäinen konkreettinen kysymys on se, että Brysseliin ja muualle Unionin keskuspaikkoihin on

muuttanut paljon suomalaisia, joiden kirkollinen hoito tulisi pikimmin järjestää. Tästä on tehty aikanaan aloite kirkolliskokouksessa ja toivottavasti Kirkkohallituksella alkaa olla eväät kasassa tehtävän hoitamiseksi. Tämä on asialistan yksinkertaisin ongelma ja tulee ratkaistuksi kirkon omilla päätöksillä ja itse valitsemaillamme aikataululla.

Kirkon itseyttämyksen ja uskottavuuden kannalta on oleellista pohtia myös syntyjä syviä eli sitä, millaiseen Eurooppaan me kirkkona haluamme sitoutua tai olemme jo sitoutuneet. Unionihan ei ole pelkästään läheisyyttä, avoimuutta ja yhteisen historian tai kulttuurin mukanaan tuomaa auvoa. Paljon on puhuttu nimenomaan siitä, että yhdyntävä Eurooppa on myös rakentamassa ympärilleen muureja, joiden turviin se haluaa linoitautua ja estää Välimeren eteläpuolisten muuttajien pääsyn länsimaiseen kotiin.

Tässä keskustelussa on tosin helppo esittää myös aivan halpahintaisia väitteitä ja vaatia kaikkien ovien avaamista. Tällaisilla haaveilla käytännössä siivutetaan koko siirtolaiskysymyksen problematiikka ja mahdollisen väestötulvan aiheuttamat kysymykset Euroopan maille. Mutta toisaalta kirkollisesta näkökulmasta on hyvä muistaa, että muurien rakentaminen liittyy paitsi taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin tosiasioihin myös kulttuurisiin kysymyksiin.

Jos muuria halutaan pystyttää, se nousee etenkin mielikuvien tasolla nimenomaan kristinuskon ja islamin välille. Kirkkojen tehtävä ei tässä tilanteessa voi olla kuulua muurariporukkaan. Haasteena on islamin kohtaaminen, mutta ei vain lähimmäisyys- tai suvaitsevuusnäkökulmasta. Ennen muuta tulisi pyrkiä etsimään sitä, mikä islamissa ja kristinuskossa on yhteistä ja tätä kautta löytää yhteisiä polun päitä eteenpäin. Jos tässä onnistutaan, silloin teologiasta on kerrankin konkreettista hyötyä. Elävä dialogi myös estää islamin sisällä kaikkein jyrkimpään umpikorostusten valtaantäpään ja lisääntyvällä uskontorauhalla on muutenkin selvä yhteiskunnallinen arvonsa ja merkityksensä. Päivänkohtaiset uutiset kertovat lisääntyvästä levottomuudesta Intian ja Pakistanin kesken. Tässäkin kähinässä uskonnot ovat mukana tai niitä ainakin voidaan käyttää propagandan ja uhoilun välineinä.

Monenlaisen lobbauksen ja vaikuttamisen Unionissa suomalaistenkin luonnollinen tehtävä voisi olla suuntautua Välimeren kysymykseen ja tehdä aloitteita uskontojen kohtaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Sopivan analogian saamme viimeaikaista ekumeenisista saavutuksista. Kun meillä ei ole roomalais-katolisia kuin nimeksi eikä repiviä taisteluja heidän kanssaan ole tarvinnut käydä, olemme voineet osaltamme raivata tietä asialliseen dialogiin ja uusiin avauksiin kirkkojen välisissä suhteissa. Samaan tapaan olemme vapaat — toistaiseksi — islamin paineesta. Ehkä meillä siksi voisi olla jotain hyvää sanottavaa myös kohtaamisesta tällä alueella.

Enemmistö papeista tyytyväisiä työhönsä

Pappisliiton työelämässä oleville jäsenille lähetettiin tammikuussa kysely, jossa tiedusteltiin mm. työyhteisöön, työssä jaksamiseen ja uupumiseen ja henkiseen väkivaltaan liittyviä asioita. Huhtikuun loppuun mennessä saatiin 1 195 henkilön vastaukset, joita on analysoitu Kirkon tutkimuskeskuksessa Tampereella.

Tässä jutussa tarkastellaan pappien tyytyväisyyttä työhönsä, Pappisliittoon, viisipäiväiseen työviikkoon ja työstä saatavaan taloudelliseen korvaukseen. Tutkimuksen antiin paneudutaan tarkemmin tulevaisuudessa Cruxin numeroissa.

Vastanneista yli 86 % ilmoitti olevansa erittäin tai melko tyytyväinen työhönsä kokonaisuutena. Tässä saatu tulos tukee Kirkon tutkimuskeskuksen työntekijäkyselyssä keväällä 1997 saatuja tuloksia, joiden mukaan kirkon työntekijöistä 90 % oli tyytyväisiä työhönsä, kirkkoherroista 88 % ja muista papeista 86 %.

Miehet ja naiset olivat suunnilleen yhtä tyytyväisiä: miehistä 85 % ja naisista 89 % oli tyytyväisiä työhönsä. Työpaikka ja virka-asema vaikuttivat tyytyväisyyteen jonkin verran sukupuolta enemmän. Erityisen tyytyväisiä olivat perheneuvojat (97 %), sairaalasielunhoitajat (95 %) ja kirkon keskushallinnon työntekijät (95 %). Seurakuntaviroissa olevista tyytyväisimpiä ovat kirkko-

herrat (90 %). Kappalaisista 82 % ja seurakuntapastoreista 83 % oli kokonaisuutena tyytyväisiä työhönsä. Sen sijaan niistä Pappisliiton jäsenistä, jotka ilmoittivat tekevänsä muuta kuin papillista työtä, vain 69 % oli tyytyväisiä.

SEURAKUNTAVIROISSA OLEVAT TYYTYVÄISIMPIÄ PAPPISLIITTOON

Pappisliiton jäsenistä 50 % on ollut tyytyväinen ja 16 % tyytymättömän Pappisliiton toimintaan viime vuosina, kolmannes vastaajista valitsi vaihtoehdon »en osaa sanoa». Monet vastaajat ilmaisivat tyytyväisyytensä liiton toimintaan vapaa-aikajärjestelyissä ja viisipäiväisen työviikon edistäjänä. Myös Cruxia ja papiston päiviä arvostettiin. Tyytymättömyyttä ilmeni mm. yhteydenpidossa kentälle, työttömien teologien tukemisessa, pappien palkkauksen parantamisessa sekä yksittäisten viranhaltijoiden asioiden ajamisessa.

Viranhaltijaryhmistä tyytyväisimpiä Pappisliittoon olivat kirkkoherrat (57 %), kappalaiset (56 %) ja seurakuntapastorit (52 %). Vähiten tyytyväisiä Pappisliittoon löytyi yhtäältä perheneuvojista (26 %) ja sairaalasielunhoitajista (32 %), toisaalta kirkon keskushallinnon (27 %) ja kristillisten järjestöjen työntekijöistä (32 %).

SEURAKUNTAPAPIT PITÄVÄT VIISIPÄIVÄISESTÄ VIIKOSTA

75 % seurakuntaviroissa olevista oli tyytyväinen ja 13 % tyytymättömän syksyllä 1997 tapahtuneeseen muutokseen, jossa seurakuntapapit siirtyivät toteuttamaan viisipäiväistä työviikkoa. Naiset näyt-

tävät olevan keskimäärin miehiä tyytyväisempiä: naisista tyytyväisiä oli 83 % ja miehistä 72 %. Tyytyväisten osuus vähenee järjestelyvastuun myötä: seurakuntapastoreista tyytyväisiä oli 81 %, kappalaisista 75 % ja kirkkoherroista 70 %.

Yleisin tapa viisipäiväisen viikon järjestämiseen seurakunnassa oli se, että kullakin on säännöllisesti kaksi vapaapäivää viikossa (63 % vastaajista). 13 % oli töissä seurakunnassa, jossa on järjestetty yksi kiinteä vapaapäivä viikossa ja muut vapaapäivät vaihdellen, 8 % ilmoitti vapaapäivänsä olevan täysin epäsäännöllisesti vaihteleva. Vastaajista 11 % kertoi, että samassa seurakunnassa on eri papeilla erilaisia malleja. Keskimäärin tyytyväisimpiä uuteen järjestelmään olivat ne, joilla oli säännöllisesti kaksi vapaapäivää viikossa.

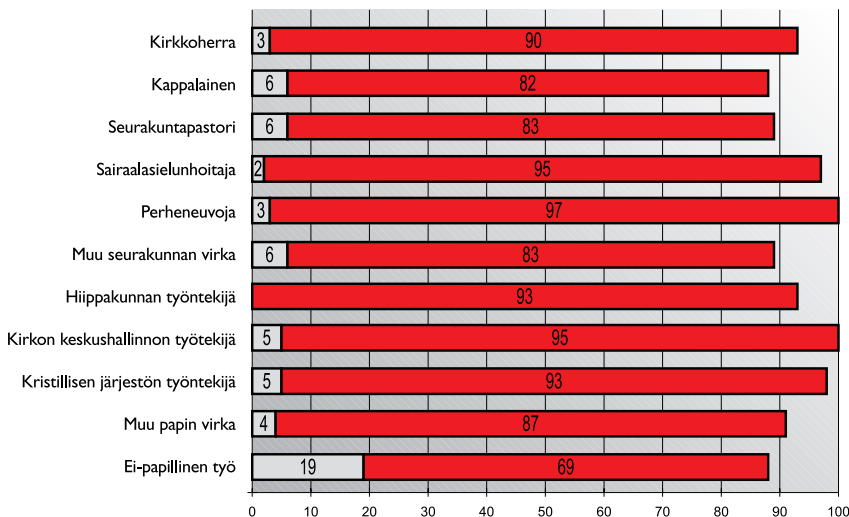
Työajan lyhentämisestä huolimatta työmäärä on useimmilla pysynyt entisenä. 13 % vastanneista seurakuntapapeista ilmoitti itse vähentäneensä työtehtäviään ja 4 % ilmoitti työtehtäviä vähennetyn esimiehen päätöksellä tai yhteisellä sopimuksella.

VAPAAPÄIVIÄ JÄÄ USEIN PITÄMÄTTÄ

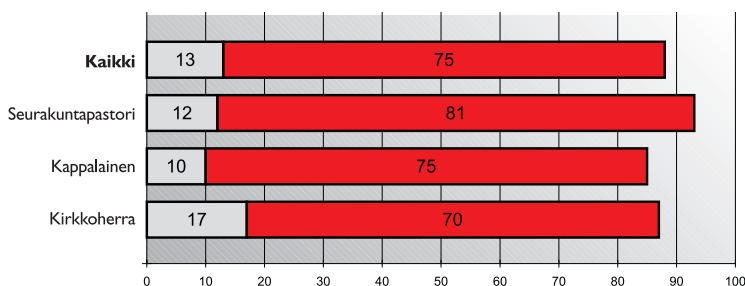
Työssä jaksamisen kannalta voi pitää huolestuttavana sitä, että kaikista vastaajista 22 % ilmoitti, että lähes joka viikko jää vähintään yksi vapaapäivistä pitämättä ja lisäksi 42 % sanoi näin käyvän vähintään kerran kuukaudessa. Ainoastaan 7 % on onnistunut järjestämään työnsä niin, että saa aina pitää kaikki vapaapäivänsä. Voisiko useammalla meistä olla mahdollisuus järjestää työnsä siten, että levolle ja

Eri viranhaltijaryhmien tyytyväisyys työhönsä kokonaisuutena (%)

Seurakuntapappien tyytyväisyys viisipäiväiseen työviikkoon (%)

työstä irrottautumiselle jäisi riittävästi aikaa?

Kirkkoherroista 84 %:lla, kappalaisista 65 %:lla ja seurakuntapastoreista 57 %:lla jää vähintään kerran kuussa vähintään yksi vapaapäivä pitämättä. Näin ei käy kuitenkaan vain seurakuntaviroissa: hiippakunnan työntekijöistä 64 %:lla, kirkon keskushallinnon työntekijöistä 62 %:lla ja kristillisen järjestön työntekijöistä 58 %:lla jää kuukausittain vähintään yksi vapaapäivä pitämättä. Tässä suhteessa parhaiten ovat asiat perheneuvojilla, joista vain 22 % ilmoittaa jäävänsä kuukau-

sittain paitsi vähintään yhtä vapaapäiväänsä.

Vastaajista 59 % oli tyytyväinen ja 22 % tyytymätön työstä saamaansa taloudelliseen korvaukseen. Kirkkoherroista erittäin tai melko tyytyväisiä oli 65 %, kappalaisista 57 % ja seurakuntapastoreista 57 %. Eniten tyytymättömiä oli perheneuvojen (53 %), hiippakuntatyöntekijöiden (44 %) ja sairaalasielunhoitajien (36 %) keskuudessa.

Kari Salonen

Kirjoittaja on Kirkon tutkimuskeskuksen tutkija, Tampere.

Kantoreitten neuvottelukokous Lahden Ristinkirkon auditoriossa torstaina 6.8.1998

Perinteisen Lahden Ristinkirkon auditoriossa järjestettävän neuvottelukokouksen teemoiksi on tänä vuonna valittu jumalanpalveluksen musiikki, josta alustuksen pitää pastori, DP Hannu Vaapaavuori sekä kanttorin identiteetti, jonka osalta alustajan nimi varmistuu vasta kesäkuun puolella tämän numeron mentyä painoon.

Neuvottelu päivä alkaa totuttuun tapaan kahvitarjoilulla kello 14, jonka jälkeen kello 14.30 seuraavat liiton puheenjohtajan avaus sanat ja em. alustukset, joiden jälkeen on tilaisuus esittää kysymyksiä ja keskustella aiheista. Neuvottelukokous on suunniteltu päättyväksi n. klo 17. 30.

Samana päivänä kello 12 on urkuvuikon ohjelmassa viimevuotisen urkukilpailun voittajan Katrin Meriloon konsertti ja kello 18 Olivier Latryn konsertti, molemmat Lahden Ristinkirkossa.

Pappisliiton vuoden 1999 opintomatkat

Vuoden 1999 opintomatkakohdeiksi ja -teemoiksi on suunniteltu seuraavaa:

1. »Islamien ja kristinuskon kohtaaminen». Opintomatka Saksaan, huhtikuu 1999

2. »Tutustuminen Latvian kirkolliseen tilanteeseen». Opintomatka Latviaan, Riikaan, syyskuu 1999

3. »Ekumeeninen tilanne ja ekumeeniset järjestöt». Opintomatka Sveitsiin, Geneveen, lokakuu 1999.

Opintomatoille voi ilmoittautua 1.9.1998 alkaen Pappisliiton toimistoon, puh. 09-150 2657/Kautiainen tai sähköpostilla tuula.kautiainen@pappisliitto.inet.fi.

Papiston päivät lokakuussa — tule!

Tämän kertaisten, järjestyksessään kolmansien, papiston päivien teema on »Pappina olemisen taivas ja helveti». Teemaa pyritään lähestymään, ei vain pappien omien puheenvuorojen kautta, vaan eräiden pappien työn luonnetta lähellä olevien ammattiryhmien kautta. Mukana ovat mm. kirjailija Torsti Lehtinen ja urheiluvalmentaja Sakari Pietilä. Ihmisenä olemisen taivas ja helveti, joukkueen, tiimin innostaminen

ja esilläolemisen kysymykset virittävät papiston toivottavasti miettimään omaa työtään ja elämänsä. Papiston päivät järjestetään Helsingissä 20.–22.10.1998. Keskeisinä tapahtumapaikkoina ovat Tuomiokirkon krypta (tiistai) ja Hotelli Arthurin juhlasali (keskiviikko).

Ajatuksiasi voit jakaa muille päivien vapaassa sanassa, Papiston päivien Hyde Parkissa. Ja luonnollisesti jokaisessa virallisessa ja epävirallisessa keskusteluti-

lanteessa päivien aikana.

Keskiviikon yhteisen työskentelyn päättää teatteriesitys Kansallisteatterin pienellä näyttämölle, jossa papiston päivien osanottajille on varattu illan näytäntö Shakespearen Richard III. Näytelmän on ohjannut Kalle Holmberg. Teatteriin haluavat ilmoittautukoot Pappisliiton toimistoon (puh. 09-150 2653 tai fax 09-148 5875 tai sähköposti suomen.kirkon@pappisliitto.inet.fi) elokuun loppuun mennessä.

PAPPINA OLEMISEN TAIVAS JA HELVETTI

Papiston päivät Helsingissä 20.–22.10.1998

TIISTAI 20.10.

10.00–14.00	Sytykkeitä kirkon riemuvuoteen
Kirkon Lapsityön teologien seminaari Tuomiokirkon krypta
11.00	Riemuvuoden historiallisesta taustasta, kouluttaja TT Kai Peltonen
12.30	Riemuvuoden sovellutuksista tänään, pääsihteeri Pertti Luumi Alttari- ja ideanäyttely.
14.00	Messu , Tuomiokirkon krypta
Kirkkokahvit , Tuomiokirkon krypta
16.00–18.00	Eri ryhmien järjestämiä tapaamisia
● Suomen Kirkon Naisteologit: Naisjohtajuus kirkossa, Tuomiokirkon krypta
● Opiskelijoiden järjestämä kutsutilaisuus: »Teologian opiskelija ja kirkko — kohtaaminen vai ohiajo?» Teologinen tiedekunta
16.00–18.00	Vierailuja
● Teologinen tiedekunta
● Kirkkohallitus
● Nykyaiteenmuseo Kiasma (sisäänpääsymaksu 20 mk/hlö, maksetaan museossa)
Jos haluat jollekin vierailulle, ilmoita siitä Pappisliiton toimistoon.
16.00–18.00	Alaostojen edustajien tapaaminen , hotelli Arthur
19.00	Pappisliiton 80-vuotisjuhlapäivällinen kutsuvieraille
21.00	Helsingin apupappien ja TYT:n järjestämä illanvietto , paikka avoin

KESKIVIIKKO 21.10.

9.00	Päivän avaus , hotelli Arthur
I piispa Voitto Huotari
9.20	Pappisliiton Internet-kotisivujen käyttöönotto
9.30	Ihmisenä olemisen taivaat ja helvetit
● kirjailija Torsti Lehtinen
10.30	Hyde Park
● mahdollisuus sanoa kaikille pappina olemisen taivaasta ja helvetistä
12.00–13.30	Lounastauko
13.30	Tiimin ilosta ja vaivasta
● valmentaja Sakari Pietilä
14.30–15.00	Kahvitauko
15.00	Esilläolon ilosta ja vaivasta
●
16.00	Piispan kommentti
● piispa Ilkka Kantola
19.00	Teatteri-ilta
Kansallisteatteri/pieni näyttämö: William Shakespeare, Richard III, ohjaus Kalle Holmberg
Liput varattava Pappisliiton toimistosta (p. 09-150 2653 tai fax 09-148 5875 tai sähköposti suomen.kirkon@pappisliitto.inet.fi) elokuun loppuun mennessä. Lipun hinta 50 markkaa/kpl.

Papiston päivät
1998

Mutta ennen teemallista keskiviikkoa on juhllinen tiistai. Yhteinen osuus alkaa messulla klo 14.00. Sen toimittaa Pappisliiton hallituksen ja toimiston väki. Messun jälkeen on kirkkahvit Pappisliiton 80-vuotisen taipaleen merkeissä.

Jo aamupäivällä aloittaa Kirkon Lapsityön teologien Riemu-vuosiseminaari ja -näyttely Tuomiokirkon kryptassa. Iltapäivällä Naisteologit kokoavat osallistujia keskustelemaan naisjohtajuudesta kirkossa. Opiskelijat järjestävät kutsutilaisuuden teologisen tiedekunnan tiloissa, jossa pohditaan teologian opiskelijoiden sekä kirkon ja sen seurakuntien suhdetta tänään. Teologisen tiedekunnan muutama vuosi sitten käyttöön otetut tilat ovat avoimena papiston päivien osallistujien tutustumista varten. Monille niin kaukaiselta tuntuva kirkkohallituksen väki ottaa myös ryhmän tutustumiskäynnille. Ja uuteen Nykytaiteen museo Kiasmaankin yritetään järjestää ohjattu tutustuminen. Jos olet kiinnostunut em. vierailumahdollisuuksista, kerro se kun varaat esimerkiksi lippuja teatteriin Pappisliiton toimistosta.

Tiistain iltapäivään sijoittuu myös alaostojen edustajien kokous ja illan päättävä opiskelijoiden ja Helsingin apupapin isännöimä illanvietto. Se tarjoaa hyvän jatkoapaikan myös juhlapäivällisiltä saapuville.

Ja vielä: Pappisliiton kotisivut avataan napin painalluksella keskiviikkona, vuoden papin nimikin on tiedossa jo tiistaina. Myös liiton uuden puheenjohtajan nimi selviää viimeistään torstaina.

Hotelli Arthur, os. Vuorikatu 19, tarjoaa päivien ajaksi majoitusta hintaan 430 mk/2-hengen huone/vrk (350 mk/1-hengen huone/vrk). Hintaan sisältyy aamiainen noutopöydästä. Varaukset suoraan hotellista (puh. 09-1734 4200 myyntipalvelu).

Mukana siis paljon mielenkiintoisia ihmisiä. Erilaisia, valmentajista piispoihiin. Onhan päivät jo kalenterissasi.

Hannele Repo

Jorma Vilkkio

Sirkku Eho

Vuoden pappi valitaan — tehkää esityksiä

Hannele Repo, Jorma Vilkkio ja Sirkku Eho saavat joukkoonsa tänä vuonna uuden jäsenen. Mistä kerhosta on kysymys? Yhdistystä ei ole vielä perustettu, mutta jos perustetaan, »Vuoden pappi» voisi olla sen nimi. Kaikki alussa mainitut ovat olleet vuorollaan vuoden pappeja.

Vuodesta 1995 jatkunut Vuoden pappi -käytäntö jatkuu tänäkin vuonna. Vuoden papin nimi on selvillä Papiston päivien aikaan. Vuoden papin ei tarvitse välttämättä olla julkisuudessa näkynyt pappi, hän ei ole ilman muuta muita pappeja huomattavasti parempi pappi, hänellä ei ole välttämättä pitkää papillista uraa takana. Vuoden pappi on myönteisellä tavalla vaikuttanut papin viran hoitamisen kuvaan.

Hän on ehkä ollut erityisellä tavalla mukana jossakin menestyksekkäässä hankkeessa tai sitten hän on vain ihan tavallinen peruspöytäjä, peruspappi. Tai kaikkea siltä väliltä.

Liiton hallitus valitsee vuoden papin. Perusteltuja ehdotuksia tarvitaan valinnan pohjaksi. Alaostot toimivat asiassa. Jos Sinulla on hyvä nimi vuoden papiksi ja mielestäsi myös hyvät perustelut ehdokkaallesi, käänny pikaisesti alaostosi toimihenkilöiden puoleen. Jos alaostosi ei toimi tai sitä ei peräti ole, ryhdy heti elvyttämään/perustamaan sitä. Mutta sitä ennen lähetä vuoden papista ehdotus perusteluineen Pappisliiton jollekin hallituksen jäsenelle. Ja tee se viimeistään elokuun loppuun mennessä.

Pappisliitolle etsitään uutta puheenjohtajaa

Pappisliiton nykyisen puheenjohtajan lääninrovasti Arto Laitisen liiton sääntöjen mukainen neljäs kausi puheenjohtajana tulee täyteen syksyllä pidettävän liiton valtuuston kokouksessa. Liitto tarvitsee siis uuden puheenjohtajan. Puheenjohtaja valitaan tuossa Papiston päivien yhteydessä pidettävässä valtuuston kokouksessa.

Valtuuston vaalivaliokunta päätti kevään kokouksessa avata mahdollisimman avoimen keskustelun asiasta. Valiokunta toi-

voikin, että sen työskentelyn pohjaksi jäsenistöltä tulisi ehdotuksia uudeksi puheenjohtajaksi.

Ehdotuksia voi lähettää vaalivaliokunnan puheenjohtajalle Tarja Kurroselle (Herhiläistie 5, 90550 Oulu, puh. 040-5747 153) ja sihteerille Reijo Liimataiselle (Nuijatie 8 B 18, 01650 Vantaa, puh. 050-5004 762, sähköposti-osoite: reijo.liimatainen@evl.fi) vielä kesän ajan. Mitä pikemmin, sen parempi valiokunnan työskentelyn kannalta.

Gregoriaaninen kirkkolaulun kurssi Orimattilassa 28.–31.7.1998

Kurssille ovat tervetulleita kaikki musiikinystävät!

Järjestämme opetuksen kahdelle ryhmälle: Gregoriaaniseen laulutapaan ennen perehtyneet saavat nyt syventää tietämystään omassa ryhmässään, ja vasta-alajat tutustua rauhassa laulutapaan ja nuottien tulkintaan.

Opetus perustuu Pariisin Konservatorion gregoriaanisen linjan metodeihin, jotka tukeutuvat Solesmesin luostarissa viime vuosisadalla käynnistettyihin käsikirjoitustutkimuksiin.

Kurssimme opettajat edustavat kansainvälistä huippua: Jaan-Eik Tulve opettaa tällä hetkellä sekä Pariisin että Tallinnan konservatorioissa gregoriaanista laulua ja kuoronjohtoa sekä johtaa mm. Pariisin Gregoriaanista kuoroa sekä Vox Clamantis-kuoroa.

Jean Pascal Ollivry on Pariisin Gregoriaanisen kuoron perustajajäsen ja solisti.

Ilkka Taitto on johtava suomalainen gregorianiikan asiantuntija, ja hän tuo kurssille katsoksen Suomessa keskiajalla käytettyyn liturgiseen aineistoon.

Kurssi järjestetään Orimattilan vanhassa pappilassa ja kirkossa.

Kurssilaisilla on vapaa pääsy kurssin päätöskonserttiin, jossa esiintyy tallinnalais-pariisilainen Vox Clamantis -kuoro, sekä kaupungin väestösuojassa esitettäviin Ludus Daniel- ja Ordo Virtutum -mysteerinäytelmiin. Vox Clamantis -kuoro on kurssin ajan paikalla »scolana».

Muuta ohjelmaa kurssilaisille tarjotaan yhdessä vietettävien hetkipalvelusten ja mm. ystäväm-

me Mi-Okin johdolla valmistetun »Korealaisen illan» muodossa.

Opetus tapahtuu luonnonkauniin puiston ympäröimässä Vanhassa Pappilassa ja Orimattilan kirkossa. Kurssilaiset voivat yöpyä kaupungin opiskelija-asuntolassa, joka maksaa n. 70 mk/yö. Kurssin hinta on 800 mk, opiskelijoille ja työttömille 500 mk.

Kurssin järjestävät Orimattilan kaupunki ja seurakunta, sekä Päijät-Hämeen Konservatorio. Taloudellisina tukijoina ovat mm. Orimattilan Lions-Club sekä Kristillinen opintokeskus.

Lisätiedot ja ilmoittautumiset Suvi Korhonen, puh. 03-777 3421, 050-339 9133 tai Marke Kuosa, puh. 03-777 7072, 040-561 4511

Uusi sopimus toimituspalkkioista

Sopijaosapuolet ovat hyväksyneet uuden suositussopimuksen toimituspalkkioista. Suositussopimus tulee voimaan sitten, kun paikallinen kirkkovaltuusto on sen osaltaan päättänyt hyväksyä. Sopimuksen mukaiset palkkiot ovat seuraavat:

Toimituspalkkiota maksetaan papille:

Päiväjumalanpalvelus	500 mk
Päiväjumalanpalvelus/liturgia	200 mk
Päiväjumalanpalvelus/saarna	350 mk
Muu jumalanpalvelus	350 mk
Kaste	280 mk
Avioliittoon vihkiminen	280 mk
Hautaan siunaaminen ja muistotilaisuus	400 mk
Rippikoulutunti	210 mk
— kaksoistunti	260 mk
yhteensä enintään	900 markkaa vuorokaudessa.

Toimituspalkkiota maksetaan kanttorille:

Päiväjumalanpalvelus	420 mk
Muu jumalanpalvelus	350 mk
Kaste	280 mk

Avioliittoon vihkiminen	280 mk
Hautaan siunaaminen ja muistotilaisuus	400 mk
Rippikoulutunti	210 mk
— kaksoistunti	260 mk
Kuoro- tai orkesteriharjoitus, 1 tunti	210 mk
— seuraavat tunnit kukin	90 mk
yhteensä enintään	820 markkaa vuorokaudessa.

Pöytäkirjamerkintä 1:

Mikäli toimituksen suorittaja ei osallistu muistotilaisuuteen tai sitä ei järjestetä, palkkiota vähennetään 120 mk.

Pöytäkirjamerkintä 2:

Samaan yhteistalouteen kuuluvan seurakunnan palveluksessa olevalle suoritettava palkkio voi olla enintään 50 % tässä pykälässä sanotuista

Papit ja rasismi

Lehtien yleisönosastokirjoituksista päätellen joillekin suomalaisille näytti olevan yllättävän vaikea asia se, että Helsingin hiippakunnan papit pitivät hyvänmielenosoituksen muukalaisten puolesta. Minun on vaikea ymmärtää, että kristittyinä itseään pitävät ihmiset sortuivat ajatteluun, että muukalaisia ei voi tukea ja auttaa, ennen kuin oman maan työttömät, sotaveteraanit ja köyhät on hoidettu!

Viimeksi Hesarissa 24.5. toimittaja Anneli Sundberg moittii Mikko Heikan kirjoitusta suvaitsevaisuudesta. Samalla hän paljastaa omat asenteensa, kun hän kirjoittaa: »Onnenpäivää odotellessani toivon, että mallikansalaiset ja ulkomaalaiset lakaisivat haukkumasta meitä hyvässä ja pahassa ah niin tavallisia kansalaisia rasisteiksi, kun emme hyväksy mitä tahansa 'monikulttuurisuutta'... Heikat eivät myöskään joudu kilpailemaan maahanmuuttajien kanssa asunnoista, työpaikoista ja toimeentulosta. Jos joutuisivat, suvaitsevaisuus voisi hiukan hapertua reunoistaan.»

Toimittaja näyttää vieraantuneen kauas köyhistä ja ankuroituneen jonkinlaiseen juppimaailmaan. Onhan kirkossa jo aikoja sitten opittu, että köyhät ja kovia kokeneet ihmiset usein parhaiten näkevät lähimmäistensä hädän ja tahtovat auttaa mahdollisuuksiensa mukaan. Yhteisvastuukeräyskin sen osoittaa. Pappien suvaitsevaisuusmielenosoitusta vastustavista kirjoittajistakin suurin osa näytti olevan juuri niitä, jotka luulevat noiden puutteessa elävien olevan suvaitsemattomia. Ny-

kyään alkaa vaikuttaa pikemminkin siltä, että hyvin toimeentulevissa ihmisissä on niitä, jotka eivät osaa asettua köyhien ja kärsivien lähimmäistensä osaan.

Ehkä meidän pappienkin suhtautumiseen vaikuttavat muutkin asiat kuin asuinpaikka tai oma turvallisuus. Olemme työssämme kohdanneet juuriltaan irtireväistyjen ihmisten maailman, joka ei suinkaan ole se »merkkipukujen ja silkkisolmioiden maailma», jota Anneli Sundberg kuvaa. Kristillisen uskon pohjalta olemme myös oppineet ajattelemaan, että Jumalan rakkaus kohdistuu yhtä hyvin meihin aikaisemmin tähän maahan muuttaneisiin suomalaisiin kuin tämän ajan maahanmuuttajiin. Ja tätä rakkautta meidät on kutsuttu heijastamaan.

KIRKKO JA SOSIAALIDEMOKRATIA

Joillekin ihmiselle — myös itselleni — monissa asioissa jää levy päälle niin kuin vanhanaikaisessa levysoittimessa. Yksi esimerkki on vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja Kukkonen, joka sopivalla ja sopimattomalla hetkellä puhuu »kirkon hautausmaamonopolista». Ihmeellinen monopoli, josta esimerkiksi Kauniaisten kaupunki toistuvasti haluaisi luopua ja antaa tuon businessin seurakunnan hoidettavaksi. Näin tapahtui viimeksi maaliskuussa piispan tarkastuksessa.

Näyttää siltä, että 1960-luku on jäänyt päälle kirkon ja sosiaalidemokratian suhteista väitelleelle Jussi Pikkusaarelle. Lehtijutun perusteella hän ei voi hyväksyä, että on kristittyjä demareita. Presidentinkin Jumalan siunauksen toivottaminen on hänelle kauhistus, puhumattakaan Lipposen kirkkoonliittymisestä. Sosiaalidemokraattisen kansanedustaja-pastorin seurakuntavaalikehotukset kuuluvat myös Pikkusaaren tuomitsemiin asioihin.

Onko vakaumuksellinen humanismi — tuollaiseksihan Pikkusaari tunnustautuu — todella noin suvaitsematonta? Eikö humanisti voi tehdä työtä yhdessä toisin ajattelevan kristityn kanssa hyvän asian puolesta? Haluaako Pikkusaari todella ajaa ulos puolueestaan tuntemani kristityt — vakamukselliset känsäkoura- ja valkokaulusdemarit? Kuinkahan tosi on tuon tulevan tohtorin väite, että »sosiaalidemokraatit ovat aina olleet maailmankatsomuksellisesti kirkolle penseitä, eivätkä normaalia sosiaalidemokraattia nämä asiat kiinnosta.»

Ilmeisesti on niin, että ihmisen on vaikea muuttua, saati sitten hyväksyä sitä, että toiset voivat muuttua ja voivat jopa tulla toisenlaisiin johtopäätöksiin kuin itse. Tunnen monia sosiaalidemokraatteja ja muiden puolueiden ihmisiä, jotka ovat löytäneet kirkon avulla sellaisia elämänarvoja ja sellaisen elämän, joka avaa uudistumisen ja lähimmäisistä välittämisen mahdollisuuksia. Ainakin minä haluan tehdä yhteistyötä heidän kanssaan koko luomakunnan hyväksi.

Erityisen eläkeiän valinta

Eläkeiän valinta-oikeus on osoittautunut asiaksi, johon liittyy eri tulkintoja. Tästä syystä AKAVA-JS on lähestynyt kirkkohallitusta. Nämä keskustelut ovat vielä kesken, joten tässä kirjoituksessa ei vielä puututa siihen, miten tulkinnot mahdollisesti eroavat toisistaan. Sen sijaan AKAVA-JS:n kanta esitellään ohessa.

Erityisen eläkeiän valinta-aika päättyy vuoden kuluttua eli 30.6.1999. Kirkon keskusrahaston eläketuomio valmistaa valinta-oikeutta käsittelevän materiaalin ja postittaa sen kesällä 1998 niille henkilöille, joilla eläketuomion mielestä on valinta-oikeus. Eläkepostitukseen kuuluu mm. rekisterioite työhistoriasta ja valintahakemus.

ELÄKEASETUKSEN PERUSSÄÄNNÖS

Kirkon eläkeasetuksen 1 § (1044/73) kuuluu näin: »Erityisenä eläkeikänä on edunsaajalla, joka on kirkon, seurakunnan, seurakuntainliiton tai muun seurakuntain yhtymän palveluksessa

— sairaanhoitajana, apuhoitajana tai lastenhoitajana 58 vuotta.

— diakonissana, kodeissa kiertävänä sosiaalityöntekijänä tai kodinhoitajana 60 vuotta.

— nuorisotyön ohjaajana tai nuorisotyössä oleva diakonina 60 vuotta

— kuorma-autonkuljettajana tai haudankaivajana 60 vuotta.»

AKAVA-JS:N KANTA:

Kirkon eläkelainsäädäntö ei voi olla erillinen lainsäädännön saareke irrallisena kirkon elämästä ja sitä säätelevästä muusta lainsäädännöstä, vaan kirkon eläkelainsäädännön lähtökohtana on kirkon toiminta ja lainsäädäntö. Niinpä eläkelakien säännöt ja kirkkoa koskevat käsitteet, erityisesti työntekijöiden työalat ja tehtävät sekä virka- ja tehtävänimikkeet, on selvitettävä lähtien kirkon omasta toiminnasta ja säännöstöstä.

DIAKONIAN VIRANHALTIJA

Vuoden 1955 kirkon eläkkeitä koskevan ohjesäännön mukaan diakonisoiden eläkeikä oli 65 vuotta.

Evankelis-luterilaisen kirkon eläkelakiin tehdylä muutoksella 4.6.1959 säädettiin, että »kirkon ja seurakunnan palveluksessa olevalla diakonissalla on sama eläkeoikeus kuin papeilla ja kanttoreilla, kuitenkin siten, että diakonissa on eläkkeeseen

oikeutettu täytettyään 60 vuotta». (251/1959 15a §)

Erityinen eläkeikä laajeni sittemmin kirkon eläkeasetuksella 9.12.1966 (618/1966) myös eräisiin muihin työntekijäryhmiin. Laajennus ei perustunut niinkään kirkolliseen työsuojeluun vaan oli heijastusta muualla julkisella sektorilla, erityisesti valtion ja kunnan palveluksessa todetusta eräiden töiden erityisestä rasittavuudesta. Lainaa kunnan eläkesäännöstä lieenee myös seurakunnissa tuntematon »kodiksi kiertävä sosiaalityöntekijä tai kodinhoitaja».

Työ oli eläkeiän peruste. Tämä käy selväksi eläkeasetuksen sanonnasta: »olla palveluksessa ... diakonissana». Nimike sinänsä ei ratkaissut eläkeikää, ei myöskään koulutus tai tutkinto. Yhtä yksiselitteisesti tehtäväperusteinen eläkeikä käy ilmi vuoden 1989 lain voimaantulosäännöksestä, jolla erityinen eläkeikä säilytettiin. Säännös edellyttää, että eläkeiän valitsija on »sellaisessa virassa tai tehtävässä, jossa ... oli erityinen eläkeikä.»

Säännöksen sanonta »olla virassa» on käsitteenä yhteneväinen kirkkolakiin vuonna 1982 tehdyn muutoksen kanssa: »Jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakonian virka, jonka haltijana on diakoni tai diakonissa.» (584/1982) Aikaisempi säännös: »Jokaisessa seurakunnassa tulee olla diakonin tai diakonissan virka (635/1964 § 263). Samassa diakonian virassa (työssä ja tehtävässä) voi kirkossa olla eri koulutuksen ja tutkinnon suorittaneita henkilöitä.» Vuoden 1982 lain voimaantulosäännös on seuraava: »Tämä laki tulee voimaan 1. päivänä elokuuta 1982. Lain voimaan tullessa nykyiset diakonin ja diakonissan virat muuttuvat diakonian viroiksi.»

Lain muutos perustui kirkkohallituksen esitykseen keväen 1980 kirkolliskokoukselle (esitys 8/1980), että seurakuntien tulee voida perustaa diakonian virka ilman, että niiden täytyy etukäteen määritellä sitä diakonin tai diakonissan viraksi. Näin virkaa voivat hakea sekä diakonit että diakonissat. Antamassaan mietinnössä kirkolliskokouksen lakivaliokunta erikseen totesi, että kirkkolain 263 §:n muutos edellyttää myös eläkeoikeussäännöksen eli kirkkolain 266 §:n muuttamista ja asettui sille kannalle, että diakonian viran kelpoisuusehtojen muuttaminen merkitsee, että diakonian viranhaltijat, saman tehtävän suorittajana ovat samalla tavalla oikeutettuja erityiseen eläkeikänsä. Kirkolliskokous hyväksyi yksimielisesti sekä kirkkolain 263 §:n että 266 §:n muutokset (kirkollisko-

kouksen pöytäkirja, kevät 1980 s. 47, 49–50).

Myös piispainkokous muutti seurakunnan diakoniansääntöä (46 §:n 1. mom.) vastaamaan kirkolliskokouksen päätöstä: »seurakunnassa on diakonian virka, jonka haltijana on diakoni tai diakonissa» (Piispainkokouksen pöytäkirja 15.–16.9.1982 § 27). Samalla piispainkokous päätti pyytää tuomiokapituleja ilmoittamaan asiasta seurakunnille.

Edellä selostettu kirkkolain muuttaminen ja piispainkokouksen tekemä diakonian johto- ja ohjesääntöjen ohjaus osoittavat, että seurakunnan diakonian tehtävää toteuttavat samalla tavalla sekä diakonit että diakonissat.

Seurakunnissa on siis ollut kirkkolain 263 §:n mukaisesti diakonian virka, jonka haltijat ovat hyvässä järjestyksessä jääneet eläkkeelle erityisessä eläkeiässä. Kun uusi kirkkolaki ja kirkkojärjestys 1.1.1994 tulivat voimaan diakonian virkaa koskeva säännös otettiin kirkkojärjestyksen 6 luvun 9 §:ään: »Seurakunnassa tulee olla vähintään yksi diakonian virka.» Saman luvun 49 §:ssä sanotaan: »Diakonian viran kelpoisuusehtona on piispainkokouksen hyväksymä tutkinto. Diakonian viranhaltijan valitsee kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto.»

ERITYISALOJEN DIAKONIAN VIRANHALTIJAT

Kirkon diakoniatyö on kehittynyt ja monipuolistunut eläkeasetuksen antamisen ajoista v. 1967. Eräs selkeä kehityslinja on työn erikoistuminen, toisin sanoen siellä, missä seurakuntien resurssit ovat riittäneet, joku viranhaltijoista on erikoistunut ja hankkinut muita enemmän kokemusta ja koulutusta esim. aistivammaistyössä. Tämä trendi on sama kuin teologienkin työssä sekä muualla, erityisesti hoitoaloilla.

Lähtökohtana ovat olleet työn kohteet, seurakuntalaiset, jotka ovat näin saaneet nimikkotyöntekijänsä ja työn erikoistuneet osaajat.

Seurakunnat ovat tukeneet ja kannustaneet tätä kehitystä perustamalla diakonian virkoja erikoisaloille, kuten aistivammaistyöhön tai erikseen näkövammaistyöhön ja kuurojen työhön ja edelleen kehitysvammaistyöhön ja alkoholistityöhön. Kysymyksessä on siis sama diakoniatyö mitä seurakunnissa muutenkin tehdään ja edelleen kysymyksessä on sama diakonian virka ja viranhaltija kuin muutenkin. Tässä tapauksessa vain työnjako on voitu toteuttaa tarkoituksenmukaisesti.

Vanhastaan on myös erityistyön diakonian viranhaltija käsitetty kuuluvaksi erityisen eläkeiän piiriin. Nurinkurinen on kirkkohallituksen uusi tulkinta, ettei aistivammaistyön viranhaltija olisikaan erityisen eläkeiän valintaoikeuden piirissä silläkin perusteella, että valtionhallinnossa aistivammaistyössä on erityinen eläkeikä. Esim. kuulovammaisten tai näkövammaisten koulun rehtorin ja opettajan eläkeikä on 58 vuotta.

Viime vuosina eräät seurakunnat ovat perustaneet johtavan diakonian viranhaltijan viran. Lähes poikkeuksetta tällaisen viran haltijat tekevät pääosan tehtävistään kenttätöinä, joten hekin ovat diakonian viranhaltijoina erityisen eläkeiän piirissä.

PALKAT PERUSTUVAT TYÖHÖN EIVÄT NIMIKKEESEEN

Vuonna 1970 kirkon palkkauslain 1 § muutettiin siten, että diakoniatyön viranhaltijoina diakonissan ohessa mainitaan diakoni ja 10 § muutettiin muotoon: »Diakonissan ja vastaavissa tehtävissä olevan diakonin peruspalkan määrää kirkkovaltuusto» (3/1970).

Kirkon virkaehtosopimusjärjestelmässä diakonian viranhaltijoiden palkkahinnoittelu perustettiin viranhaltijan tehtäviin. Hinnoittelu otsikoitiin: »Diakonissa/diakoni/seurakuntasisar» (kirkon yleinen virkaehtosopimus 1979 liite 3, osa III s. 75). Vuoden 1986 yleisessä virkaehtosopimuksessa otsake muutettiin sanonnaksi: »Diakonian viranhaltija» kirkkolakiin vuonna 1982 tehdyn muutoksen perusteella. Palkkaumääritys oli: »kirkkolain 263–266 §:ssä tarkoitettu virka» (Kirkon yleinen VES 1986, liite 2 V-luku osa C s. 93).

Vuoden 1994 jälkeen otsake on: »Diakonian viranhaltija» ja tehtävämääritys kirkkojärjestyksen 6-luvun 49–50 §:ssä tarkoitettu virka (Kirkon yleinen VES 1995, liite 4 osa C s. 87).

Vuoden 1998 kirkon yleinen virkaehtosopimus on ottanut vaikutteita eläketoimistolta ja määritellyt diakonian viranhaltijoita koskevan hinnoittelun: »Diakonian viranhaltija, diakonissa, diakoni, erityistyön diakonian viranhaltija, johtava diakonian viranhaltija». Hinnoittelua sovelletaan kun tehtävät ovat »diakonian viranhaltijan mallijohtosäännön mukaiset tehtävät.» (liite 4 A 06, s. 74).

KÄYTÄNNÖN OHJEET

Kenellä on valintaoikeus

Erityisen eläkeiän valintaan on oikeus, jos kaikki seuraavat ehdot täyttyvät:

— Työntekijä on ollut vähintään kuukauden jatkuneessa kirkon eläkejärjestelmään kuuluvassa palvelusuhteessa 30.6.1989–1.7.1989.

Tässä on huomattava, että palvelussuhde kesälä 1989 on ollut kirkon eläkejärjestelmän alainen palvelussuhde, ei siis välttämättä erityisen eläkeiän palvelussuhde.

— Työntekijä on erityisen eläkeiän tehtävässä valintaa tehdessään.

— Työntekijän kirkon eläkejärjestelmän alainen palvelussuhde on jatkunut yhdenjaksoisena 31.12.1992 lähtien.

Valinnan materiaallinen merkitys

Erityisen eläkeiän (vanhan eläkejärjestelmän) valinta tarkoittaa oikeutta siirtyä vanhuuseläkkeelle edunsaajan saavutettua 60 vuoden iän. Eläkkeelle siirtyminen voi tapahtua myöhemminkin aina 67 vuoteen saakka, mikäli edunsaaja on virkasuhteessa seurakuntaan. Eläkkeelle siirtymiseksi tarvitaan 1.7.1999 lähtien eri hakemus; erityisen eläkeiän valinta ei siis ole samalla eläkehakemus.

Edunsaajan eläkkeen tavoitetaso (maksimieläke) määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin muidenkin edunsaajien eli palveluvuosien ja eläkepalkan perusteella. Kuitenkin jos eläkeaikaa on vähintään 30 vuotta erityisen eläkeiän valinneelle taataan 60 %:n tavoitetaso.

Erityisen eläkeiän valinnan vastapuolena on, ettei valinnan tehnyt voi käyttää varhaiseläkevaihtoehtoja. Nämä ovat:

1. Yksilöllinen varhaiseläke, jonka eläkeikä on vähintään 58-vuotta, eläke on täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruinen eli myös tuleva aika kasvattaa eläkekertymää.
2. Varhennettu vanhuuseläke, eläkeikä on viisi vuotta ennen porrastettua eläkeikää, eläkkeen määrä laskee pysyvästi 0,5 % jokaista varhennettua kuukautta kohden (6 % vuodessa). Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan uusien eläkkeiden alenemaksi tulee 0,4% vuoden 1999 alusta.
3. Osa-aikaeläke, eläkeikä 58 vuotta, koevuosina 1998–2000 56 vuotta. Työtä 40–60 %, eläkettä puolet ansioiden alenemasta. Osa-aikaeläkkeeltä siirrytään vanhuuseläkkeelle porrastetussa eläkeiässä.

Toinen erityisen eläkeiän valinnan käänteispuoli on, että työkyvyttömyyseläkkeeseen ns. tuleva aika lasketaan vain 60 ikävuoteen saakka; muussa tapauksessa porrastettuun eläkeikää. (Kertymähäviö 0,8 % vuotta kohden.)

Ellei kirkkohallituksen tiedustelua tulekaan?

Kirkkohallituksen eläkeoimiston valintaan liittyvä materiaali on luvattu postittaa »kesän 1998 aikana» niille, jotka ovat kirkkohallituksen omassa eläkerekisterissä oikeutettuja valintaan. Ellei lähetystä ole tullut sellaisen saa osoitteesta: Kirkon keskusrahasto/eläkeoimisto os. PL 185, 00161 Helsinki, puh. (09) 1802 461

Erityisen eläkeiän varmentaminen

Jokaisen, jolla omasta mielestään on oikeus erityiseen eläkeikään ja joka haluaa säilyttää erityisen eläkeiän, tulee tehdä valintailmoitus määräaikaan mennessä. Toimenpide on välttämätön siitä riippumatta, että valintaoikeus on epävarma, koska ilmoituksen tekemisen laiminlyönti merkitsee, että asianomainen on valinnut uuden eläkejärjestelmän.

Mikäli edunsaaja haluaa varmistaa, että hänellä on oikeus erityiseen eläkeikään, hänen tulee valintaoikeusilmoituksen lisäksi tehdä kirkkohallitukselle osoitettu pyyntö saada ennakkopäätös erityisen eläkeiän valintaoikeudesta. Kysymyksessä on valtion eläkelain 9 c §:ssä säädetty virallinen ennakkopäätös menettely. Ennakkopäätökseen saa haakea muutosta valittamalla vakuutus-oikeuteen.

Valinnan sitovuus

Eläkeiän valinnan painavuutta lisää, että ratkaisu on lopullinen ja sitova.

Valinta raukeaa vain, mikäli edunsaaja siirtyy kokonaan pois kirkon eläkejärjestelmästä tai edunsaajan palvelussuhde eläkejärjestelmässä välillä katkeaa. Jos edunsaaja esim. vaihtaa virkaa eläkejärjestelmään kuuluvasta virasta toiseen vastaavaan virkaan päivänkään katkoa eri palvelussuhteiden välillä ei sallita. Virkavapaus sen sijaan ei katkaise palvelussuhdetta. Vanhuuseläkkeen saaminen erityisessä eläkeiässä edellyttää aina myös ns. loppukarensin tosiasiallista täyttymistä:

— vähintään kuusi viimeistä työkuukautta on oltava palveluksessa

— viiden viimeisen vuoden aikana on vähintään kolme vuotta palvelusta erityisen eläkeiän tehtävissä.

Jos valinta raukeaa, eläkeikä nousee 65 vuoteen ja tavoitetaso on 60%.

PERUSKÄSITTEET

Eläkkeen tavoitetaso/maksimieläke:

1. Vuosina 1940–1959 syntyneen edunsaajan tavoitetaso määräytyy sen mukaan paljonko hänelle oli 31.12.1994 kertynyt kirkon eläkejärjestelmän palveluaikaa.

Palveluaika	Tavoitetaso	Eläkeikä ilman valintaa
Väh. 30 v	66 %	63 v
25 v	65 %	63 v 4 kk
20 v	64 %	63 v 8 kk
15 v	63 %	64 v
10 v	62 %	64 v 4 kk
5 v	61 %	64 v 8 kk
alle 5 v	60 %	65 v

2. 31.12.1959 jälkeen syntyneen tavoitetaso on 60 %.

Eläkekertymä

31.12.1994 saakka 2,2 % vuodessa, 1.1.1995 alkaen 1,5 % vuodessa, 55 vuoden iän täyttyttyä 2 % vuodessa.

Tulevan ajan kertymä (työkyvyttömyyseläke) 50 ikävuoteen saakka 1,5 % vuodessa, 50–59 ikä-

vuosina 1,2 % vuodessa, ja 60 vuoden iän täyttyttyä 0,8 % vuodessa.

Esimerkkejä eläketasosta (maksimieläkkeestä):

Esimerkki A: Syntymäaika 10.4.1945, valinnan perusteella eläke 1.5.2005

1. Seurakunnan työhön 1.6.1970
palveluaikaa 31.12.1994 24 v 7 kk
tavoitetaso 64 %

Eläkekertymä:

24 v 7 kk x 2,2 % = n. 54,1 %
5 v 4 kk x 1,5 % = n. 8,0 %
5 v x 2,0 % = n. 10,0 %
Yhteensä 72,1 %
Eläke 64 % eläkepalkasta

2. Seurakunnan työhön 1.6.1977
palveluaikaa 31.12.1994 17 v 7 kk
tavoitetaso 63 %

Eläkekertymä

17 v 7 kk x 2,2 % = n. 38,7 %
5 v 4 kk x 1,5 % = n. 8,0 %
5 v x 2,0 % = n. 10,0 %
Yhteensä 56,7 %
Eläke 56,7 % eläkepalkasta

Esimerkki B: Syntymäaika 10.4.1957, valinnan perusteella eläke 1.5.2017

1. Seurakunnan työhön 1.6.1980
palveluaikaa 31.12.1994 14 v 7 kk
tavoitetaso 62 %

Eläkekertymä

14 v 7 kk x 2,2 % = n. 32,1 %
17 v 4 kk x 1,5 % = n. 26 %
5 v x 2,0 % = n. 10,0 %
Yhteensä 68,1 %
Eläke 62 % eläkepalkasta

2. Seurakunnan työhön 1.6.1986
palveluaikaa 31.12.1994 8 v 7 kk
tavoitetaso 61 %

Eläkekertymä

8 v 7 kk x 2,2 % = n. 18,9 %
17 v 4 kk x 1,5 % = n. 26,0 %
5 v x 2,0 % = n. 10,0 %
Yhteensä 54,9 %

Koska eläkeaikaa yli 30 vuotta (30 v 11 kk) eläkekertymä takuukertymänä 60 % ja eläke 60 % eläkepalkasta.

LIITTOJEN UUDET JÄSENET

PAPPISLIITTO

Varsinaiset jäsenet:

Hakala, Jyri, Helsingin srky/Munkkiniemi
Paananen, Jarmo, Tervon srk
Penttinen, Kari, Isojoen srk
Salo, Carola, Karjaan srky/Karis sv. förs.
Silander, Satu, Rauman srk
Suominen, Ari, Nousiaisten srk
Torniainen, Leena, Lappeenrannan srky/Lappee
Virtanen, Kirsi, Rauman srk
Vähäkangas, Juha, Imatran srk

Maisterijäsenet:

Ahola, Mirva, Puolanga srk
Heikkinen, Sari, Helsingin energia
Sillanpää-Posio, Virpi, Saksa

DIAKONIAITYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO

Halonen, Satu, diakonissa, Pyhäselän srk
Huotari, Heta, diakoni, Espoon srky/Olarin srk
Laaksonen, Pia, diakonissa, Tuuloksen srk
Mattila, Merja, diakoni, Enon srk
Meinander, Gunilla, diakonissa, Helsingin srky/
Lukas förs.
Pöysäri, Mari, diakonissa, Kiukaisten srk
Uotila, Tuija, diakoni, A-klinikkasäätiö/Järven-
pään sos.sair.

KANTTORI-URKURILIITTO

Varsinaiset jäsenet:

Kautto, Lasse, Tampere/Harjun srk

VUOSISADAN SUURINTA PÄÄTÖSTÄ TODISTAMASSA

Lukija arvannee, että viitaan otsikolla kirkolliskokouksen historialliseen hetkeen 7.5.1998, jolloin yhteinen julistus vanhurskauttamisesta hyväksyttiin määräenemmistöllä (3/4). Jotkut saattavat pitää pappisviran avaamista naisille vielä merkittävämpanä päätöksenä, mutta käsittääkseni kysymys ihmisen pelastumisesta ylittää kyllä kaikki virkaa koskevat asiat.

Yhteisen julistuksen vastustajat yrittivät tonkia esiin kaiken mahdollisen argumentiksi kelpaavan kantansa tueksi eikä pelkokuvien maalailuakaan kaihdettu. Itse kehitin keskustelun lomassa ilmaisen »absoluuttinen korrespondenssi» (ehdoton vastaavuus), kuvaamaan opposition asennoitumista. Siinä on tunnistettavissa kaksi sisäänrakennettua vaatimusta. Ensiksi julistustekstin tulee vastata täysin tunnustuskirjojemme sanamuotoja. Toiseksi katolilaisten ja luterilaisten tämänhetkisten käsitysten täytyy yhdyntä aina mielikuvatasoa myöten. Nämä yhdessä taas johtaisivat sellaiseen mahdottomuuteen, että katolilaisten pitäisi käytännössä kääntyä luterilaisiksi.

Supertunnustukselliset vetosivat halukkaasti saksalaisen kielialueen teologijoukon (n. 150) julilausumaan, jossa »todistellaan», että mitään yksimielisyyttä ei ole julistuksen nojalla saavutettu. He jättivät kuitenkin kertomatta salille, että kyseessä on reformoidun kirkon oppeja myötäilevä sveitsiläis-itävaltalais-saksalainen ryhmittymä, jonka käsityksiin kirkossamme on jo aiemmin otettu kriittinen, jopa torjuva kanta.

Henkilökohtaisesti olisin ollut huomattavasti taipuvaisempi vastustajien kuuntelemiseen, jos he olisivat avoimemmin eritelleet Rooma-fobioitaan eivätkä paenneet näennäisrationaalisiiin sisältöanalyysieihinsä. Lehti »Valoa ristiltä», jota kirkolliskokousedustajille lähetettiin ennen istuntoviikkoa pari numeroa, uhkuu katolisvastaista aggressiivisuutta tavalla, joka muistuttaa enemmän sairaskertomusta kuin asiallista kannanottamista.

Myönteisen lopputuloksen vaikutus voidaan tiivistää kahteen toteamukseen: juhlallisen kauan kestänyt vihanpito kahden kirkkokunnan välillä on keskeiseltä osalta katsottava päättyneeksi—ainakin virallisesti, ja samalla on tarjoutunut mahdollisuus käynnistää ekumeeninen jatkokeskustelu. Edessä on riittämiin vaikeita ongelmia, kuten paavin asema ja mariologia.

Lienee jotain hyvääkin siinä, että kirkolla on kivenä kengässä opista kiivaileva oppositioryhmä. Se pitää mielet valppaina ja pakottaa enemmistön suureen huolellisuuteen siinä, mitä ekumenian kentällä hyväksytään tai hylätään. En kuitenkaan pysty ymmärtämään, miksi vastustajat eivät vedä samalla tavalla tiukkaa rajaa ns. vapaitten suuntien teologiaan päin. Päinvastoin saatetaan olla siihen suuntaan kovastikin allianssihenkisiä. Viime synodaalikokouksessa heitin alustuksessani esiin ajatuksen, että lähitulevaisuudessa kirkkomme suurempana uhkana on vapaakirkkoistuminen kuin katolistuminen. Perustelut voin tarvittaessa tuoda julki joskus toiste.

Kirkon hallinnollinen remontti näyttää tuottavan tuloksia hitaasti ja vaivalloisesti, vaikka kirkolliskokous edellytti jo vuonna 1992, että sitä viedään eteenpäin vauhdikkaasti kaikilla kolmella tasolla: paikallisella, hiippakunnallisella ja valtakunnallisella. Lähetekeskustelu hiippakuntahallintokomitean mietinnöstä osoitti, että uudistamisessa ei ollut uskallettu ottaa rohkeita harppauksia, vaikka valtiokytkenästä vapautuminen antaisi rajattomat mahdollisuudet. Komitea kylläkin korosti hiippakunnan toiminnallista ja seurakuntatyötä tukevaa roolia, mutta ei tarjonnut kunnan instrumentteja sellaisen näyn toteuttamiseen. Toivottavasti hallintovaliokunnassa, joka valmistelee mietinnön syksyn kirkolliskokoukselle, puhaltavat raikkaammat tuulet.

Komitean pohdinta mahdollisista hiippakuntajaoista jäi keskeneräiseksi. Tällä vuosikymmenellä on tullut esille kolme hanketta hiippakunnan jakamiseksi tai uuden perustamiseksi. Asialla ovat olleet keskisuomalaiset, Helsingin seudun väki ja satakuntalaiset. Näillä tahoilla odotetaan toistaiseksi vain sitä, että asia pysyy lämpimänä. Jatkovalmistelu on kirkkohallituksen käsissä. Selvää lienee, että hiippakuntien pienentäminen edellyttää myös kevennettyä hallintorakennetta. Tällöin voitaisiin ajatella, että 2–3 hiippakuntaa käyttää saman tuomiokapitulin palveluja.

Jumalanpalvelusuudistuksesta käyty lähetekeskustelu, joka käynnistyi viime syksynä, jatkui vilkkaa-

na. Nyt oli saatu jo melkoisesti kaikuja kentältä kokemuksina komiteamietinnön materiaalin käytöstä. Käsikirjavalioikunnan — johon itse kuulun — laariin ropisi keskustelusta jyyviä vain harvakselleen, mutta niistäkin on syytä olla tyytyväinen. Selväksi tuntuu käyvän, että vaihtoehtojen runsautta on supistettava. Sävelmäsarjoista suosituimmiksi ovat osoittautuneet Harald Andersenin perhemessuksi säveltämä kokonaisuus (Messu 5) ja Tuomo Nikkolan versio (Messu 2). Ehdotettuja sarjoja pidetään yleisilmeeltään liian klassisina. Painetta olisi populaarimusiikkia myötäilevän vaihtoehtojen tarjoamiseen. Valiokunta päätynee tulevaisuudessa mietinnössään esittämään 3–4 sävelmäsarjaa messumusiikiksi.

Jumalanpalveluksesta käytyyn puheenporinaan sisältyi paljon sellaisia huolenaiheita ja toivomuksia, joita ei voi konkretisoida kirkolliskokouksen tasolla tehdyssä käsikirjauudistuksessa. Osa niistä koski teknisluonteisia kysymyksiä, joihin vasta myöhemmin erikseen julkaistava jumalanpalvelusopas voi antaa ohjeita tai suosituksia. Jotkut puheenvuorot olivat hyödyttömiä siksi, että niistä heijastui yleinen muutosvastustus, jossa itsestäänselvästi puolustettiin tuttua ja turvallista. Vihdoin tuotiin esille asioita, jotka ovat hoidettavissa kuntoon vain koulutuksen ja itsekasvatuksen keinoin. Saarnan asema ja saarnataidot kuuluvat tyypillisesti tähän kategoriaan.

Kevätistunnon ajasta kuluu melkoinen osa aloitteiden puimiseen. Pääasiassa ne tälläkin kertaa sisälsivät muutosesityksiä, jotka liittyvät erilaisiin vaalikäytänteisiin. Aloitteiden teossa ja niiden käsitelystä soisi tapahtuvan toimintakulttuurin kohentumista. Nykyisellä menolla tuhlautuu liiaksi aikaa ja rahaa pikkuasioiden selvittämiseen. Välillä tuntuu siltäkin, että aloitteiden taustalla uinuu turhan usein kiista vallasta.

Turkuun saavuttuani olin tuskin ehtinyt ensimmäisen kahvikupin ääreen, kun kuulin ympäriltäni kiihkomielistä supattelua lähestyvistä arkkipiispan vaalista. Motiivi selittyi varsinkin sillä, että kirkollisedustajilla on äänioikeus siinä kisassa. Myös tavallista suurempi epävarmuus ehdokkaista ja heidän priorisoinnistaan piti yllä käytäväkeskusteluja koko istuntoviikon ajan. Kuitenkin tuntuu kohtuuttomalta, että arkkihiippakunta saa äänestää reilusti yli 800 hengen voimalla, kun taas muita äänioikeutettuja on yhteensä laskelmieni mukaan vain 136. Tässäpä tarjoutuisi vaihteeksi todella tarpeellinen aihe muutokseen vaalikäytännössä.

Diakoniatyöntekijöiden Liitto järjestää 40-vuotisen toimintansa johdosta

Diakoniatyön laatu ja vaikuttavuus -seminaarin 19.11.1998

Helsingin Diakonissalaitoksen auditoriossa, os. Alppikatu 2, 00530 Helsinki
Seminaariin kutsutaan erityisesti liiton jäseniä. Lämpimästi tervetulleita ovat myös diakoniatyössä toimivat teologit.

OHJELMA:

KLO

9.00–10.00	Tulokahvi
10.00	Seminaarin avaus , Diakoniatyöntekijöiden Liiton pj. <i>Sisko Rantalankila</i>
10.15–11.00	Diakoniatoimiston asiakkaiden kokemuksia saamastaan avusta ja tuesta , diakonissa, THM-opiskelija <i>Lea Rättyä</i>
11.15–12.00	Oman työn suunnittelu , pastori, diakoni <i>Tapio Pajunen</i>
12.00–13.30	Lounas
Tauon aikana mahdollisuus tutustua Diakonissamuseoon
13.30–14.15	Palvelutyön laatumittarit , tutkija <i>Merja Ala-Nikkola</i>
14.30–15.15	Oman työn tutkiminen , diakoni, YTM <i>Jukka-Pekka Fabrin</i>
15.15–16.00	Keskustelu ja seminaarin yhteenveto , <i>Jukka-Pekka Fabrin</i>

Seminaari on osallistujalle maksuton (ei osallistumismaksua, DTL ry tarjoaa kahvin ja lounaan).

Ilmoittautumiset 11.11.1998 mennessä liiton toimistoon 09-1502 487/Ruotsalainen. Tervetuloa juhluvuoden merkeissä tapamaan liiton muita jäseniä ja saamaan uusia näkökulmia työhösi!

KIRKKO HYVINVOINTIVALTION MUUTOKSISSA

HYVINVOINTIVALTION MURROS

Hyvinvointivaltio syntyi reaktiona 1930-luvun pulavuosiin ja toiseen maailmansotaan ja sen jälkeiseen ankaraan puutteeseen. Alkuperäisenä tavoitteena oli luoda järjestäytynyt yhteiskunta, jossa myös huonommassa asemassa olevien kansalaisten oikeudet toteutuvat ja heidän mahdollisuutensa poliittiseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen turvataan. Suomessa kuten muissakin pohjoismaissa oikeus hyvinvointivaltioon käsitetään kansalaiselle kuuluvaksi oikeudeksi. Hyvinvointivaltion edut, siis taloudelliset, sosiaaliset ja sivistykselliset oikeudet turvataan viimeksi vuonna 1995 uudistetuilla perusoikeuksilla.

Kirkko ja yhteiskunta on kulkenut tähän asti rinta rinnan suomalaisen hyvinvointivaltion rakentamisessa. Luterilainen sosiaalietiikka nojaa siihen Martti Lutherin vakaaseen periaatteeseen, että »ruhtinaat» ovat vastuussa kansalaisistaan. Kirkko ei ollut kovin näyttävästi mukana hyvinvointivaltion rakennusprojektissa. Se ikäänkuin »siunasi» hyväksi näkemänsä kehityksen.

Hyvinvointivaltion ansiosta Suomessa ei 1980-luvun lopulla ollut käytännöllisesti katsoen lainkaan köyhyyttä. Korkeatasoiset ja laajat palvelut antoivat talouden nousulle iskukykyä. He loivat samalla lujan turvaverkon, joka kesti hyvin laman yli, joka kansainvälisestäkin arvioiden oli poikkeuksellisen syvä ja jyrkkä. Mutta nyt hyvinvointivaltio ei kestä enää, kun talous pyörii entiseen malliin, pörssiarvot ovat seitsemänkertaiset sitten lamavuosien, vienti vetää ja investointeja uskalletaan tehdä. Mistä oikein on kysymys? Valtio, siis vahva valtio, pystyi pitämään pankit pystyssä — samoin työttömät — pahimpina lamavuosina. Nyt ajatellaan, että »valtio on huono ja kallis, liian kallis». Vastaus voidaan lyhyesti muotoilla seuraavasti: Aikaisemmin sosiaalipolitiikka oli yksi keskeisimmistä politiikan sektoreista. Nyt se on sivuraiteella. Talouspolitiikka on ylivertaisessa asemassa kaikkiin muihin politiikan osa-alueisiin nähden. Mitä on tapahtunut?

MORAALINEN PERUSTA MURENEE

Näyttää siltä, että eettiset koodistot ovat muuttumassa. Tukipilarit, joiden varaan järjestelmämme rakentuu, ovat ikäänkuin esineellistäneet, muuttu-

neet edunvalvontajärjestelmiksi, subjektiivisiksi oikeuksiksi, saavutetuiksi eduiksi, laajamittaiseksi hyvinvoinniksi, joka ei riitä enää ihan kaikille, enemmistölle kylläkin. Samaan aikaan kun murros ja rakenteiden muutos on koskenut järjestelmämme peruselementtejä (talouden jatkuva kasvu, täystyöllisyys, pysyvät kokoaikaiset työsuhteet, kahden tulonsaajan perhemalli, pankkirahoitteinen omistusasuntojärjestelmä eläkejärjestelmien ketjukirjelmä jne.) on luovuttu hyvinvointivaltiomme aivan perustavaa laatua olevasta eettisestä lähtökohdasta ja mittapuusta, joka on ollut yhteinen niin länsimaisen humanismin kuin kristinuskonkin sosiaaleettiselle ajattelulle. Vuorisaarnassa se on muotoiltu näin: »Kaikki, minkä tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille. Tässä on laki ja profeetat.» (Matt. 7: 12)) Tätä lauseketta on kutsuttu vanhastaan elämän »kultaiseksi säännöksi».

KIRKON DIAKONIA REAGOI

Kultaisen säännön syvälinen käyttö on ohjannut eläytymään toisen ihmisen osaan ja asiaan. Sairaana, huonoissa oloissa tai puutteessa elävän, pitkäaikaistyöttömän tai vastoinikäymisten keskellä kamppailevan elämäntilanteeseen on paneuduttava kuin se olisi minun omani. On rohjettava kysyä: »Mitä minä tahtoisin itselleni ja perheellemi, kun rahat eivät riitä ruokaan. Mitä toivoisin saavani sillä välin kun ratkotaan minua kohdannutta pitkäaikaistyöttömyyttä ja toimeentulorajojeni minimitasoa. Kun pohditaan, kuuluuko minua hoitaa vai ei, ja jos kuuluu, niin kenen?» Kirkon diakonian monet ratkaisut, kuten ruokapankki, velkaneuvonta, vuokratakuu- ja sosiaalirahastot, työttömien ruokailut ja muu toiminta työttömien kanssa, nopeasti laajentunut lähimmäispalvelu »mummon kammareineen» ja vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveydenhuollon kentillä, on ollut sosiaalista vastuunottoa hyvinvointivaltiosta, uskoa siihen, että tilanne korjaantuu, että syntyy uudelleen yhteinen poliittinen tahto pitää huolta erityisesti juuri niistä, joilla on suurimmat vaikeudet selviytyä.

SYNTYYKÖ ARVOKESKUSTELUA?

Kun talouden ja globalisaation murroksessa pitäisi juuri nyt pystyä luomaan uudet konkreettiset tukipilarit, joiden varaan hyvinvointiyhteiskuntamme

rakennetaan, peräänkuulutetaan arvokeskustelua. Liberaalin humanismin ja toisaalta luterilaisen sosiaalietiikan alkuperäiset päämäärät on unohdettu, kuten oikeudenmukaisuus, tasa-arvo, oikeudet ja velvollisuudet. Sen sijaan, että kansalaiset kokisivat olevansa yhteiskunnan, valtion moraalinen perusta ja sitä ylläpitävä voima, valtio ja sen kansalaiset ovat asettumassa toisiaan vastaan. Hyvinvointivaltion moraalinen katoamassa ja siitä on tuloksena arvotyhjiö. Eikä osata muuta kuin vaatia arvokeskustelua, varsinainen keskustelu ei tahdo lähteä liikkeelle. On ikäänkuin ajautettu tilanteeseen, jossa valtio, jonka perimmäisenä tarkoituksena on ollut hyvinvointijärjestelmiensä kautta

tuottaa moraalisesti vaikkaita ja vastuullisia kansalaisia, onkin aikaansaanut pelkästään omaa etuaan saalistavia ja epäpoliittisia yksilöitä, joille tärkein elämän päämäärä on oman onnen tavoittelu. Eivät he halua käydä arvokeskustelua, ei ainakaan niistä arvoista, joihin hyvinvointivaltiomme on alunperin nojannut. Sosiaalietiikkamme perustahto, »kultainen sääntö», on unohtumassa ja tilalle on syntymässä uusi sopimus, »kultainen sopimus», jolla määritellään uudelleen, mikä on oikein ja oikeudenmukaista, mikä kohtuullista.

Alkuperäinen ajatuksemme tasa-arvosta (liberaali humanismi) perustui ihmisten samanarvoisuuden ideaaliin. Hyvinvointivaltion alkuperäisessä ideologiassa tasa-arvo ei tarkoita sinänsä kaikkien ihmisten ulkoista yhtäläisyyttä eikä edes taloudellista tasajakoa kuten se ymmärrettiin sosialismissa ja kommunismissa. Sen sijaan se tarkoittaa meidän asennoitumistamme toisiimme ihmisinä — toistemme kunnioittamista ja

arvostamista. Demokratian syvin oikeutus on siinä, että yksilöt tekevät yhteistyötä, jossa huomioidaan erityisesti heikommassa asemassa olevan tarpeet. Ihmisyytemme ja sosiaalieettisyytemme mittana voidaan käyttää kuvausta viimeisestä tuomiosta, eli: mitä me olemme tehneet yhdelle näistä vähimmistä.

SOSIAALIETIKAN RAPPIO JA TAPPIO

Hyvinvoinnin turvaaminen nähdään entistä selvemmin valtion tehtävänä ja valtio meille vieraana kasvottomana

Aika muuttaa eettistä koodistoa. Jos hyvinvointivaltion moraalinen katoamassa ja tilalle tulossa arvotyhjiö, mikä on kirkon asema tulevassa yhteiskunnassa?

Enkeli Jalasjärven
kirkon saarnatuolilla.
Kuva Benjamin Pöntinen/
Credo imagebank

na byrokratiana. Sosiaalisen vastuun siirtyessä käytännössä valtiolle, me emme enää hahmota itseämme kansalaisiksi, jotka itse asiassa muodostavat valtion ja ylläpitävät sen moraalista perustaa. Ajatteleminen, ettei meidän tehtävämme ole pitää huolta toisistamme, vaan se on valtion tehtävä. Meidän tehtävämme on huolehtia itsestämme. Valtio ikäänkuin vapauttaa meidät yksityisestä moraalista, sosiaalisesta vastuusta sekä poliittisesta osallistumisesta. Valtion tehtäväksi »minun näkökulmastani» jää materiaalien resurssien ja yhä uusien etujen jakaminen, »hyvinvoinnillani ei ole ylärajaa»

Valtion huolehtiessa huonompiosaisista meidän ei enää tarvitse kohdata silmästä silmään niitä yksittäisiä ihmisiä, jotka kipeimmin tarvitsevat apua ja tukea. Silloin kun valtio huolehtii ainakin periaatteessa heikoista, meidän ei tarvitse pohtia erilaisten ihmiskohtaloiden syitä eikä tragedioita. Tällöin me etäännyimme todellisista yhteiskunnallisista ongelmista.

LUTERILAISEN SOSIAALIETIIKAN UUSI HAASTE

Luterilainen perinne on tähdentänyt alusta alkaen sitä, että yksilön omantunnon rinnalle tarvitaan vahva yhteiskunnallinen omatunto sekä kyky toteuttaa sen vaatimia periaatteita. Luther oli realistti. Hän näki hyvin selkeästi sen, että evankeliumi saa vain suhteellisen pienen joukon kantamaan vapaaehtoisesti ahdinkoon joutuneen lähimmäisen kuormia. Siksi tarvitaan maallinen regimentti. Sen tehtävänä on lakia ja pakkoa käyttäen toteuttaa lähimmäisen rakkautta. Yhteiskunta pakottaa — veroja kantamalla — ihmiset rakastamaan lähimmäisiään. Varsinaisen sosiaalietiikan toteuttaminen on siis maallisen osapuolen asia. Mutta entä jos tämä ei halua? Ellei enemmistö halua osallistua kustannuksiin? Uusliberalismi, libertarismi, markkinaliberalismi tai globaalimarkkinatalous tarjoa-

vat tässä asiassa uuden aatteellisen kodin, josta käsin oikeudenmukaisuus voidaan määritellä uudelleen niin, ettei meidän tarvitse huolehtia »köyhistämmme», vaikka Suomi ei ole koskaan ollut niin rikas kuin se on nyt.

KIRKON AIKA

Arvokeskustelua tarvitaan välttämättä. Joka tapauksessa ollaan tekemässä uutta yhteiskuntasopimusta. Valtio ei voi määrätä arvoja. Niitä eivät voi asettaa hallituksen asettamat filosofityöryhmät. Ihmisten on löydettävä ne itse. Vielä suomalaisen sydämen sopukoissa elää »Laupiaan Samarialaisen teologia», vielä tiedetään, miten pitäisi elää ja mitä tehdä. Ainakin kirkolta osataan odottaa tätä. Kirkon onkin tehtävä. Ei sen puheilla arvoista ole katetta, ellei se itse nyt pane kaikkea likoon. Varmisteleeko kirkko vain asemiaan tulevassa yhteiskunnassa, vai uskaltaako se esittää todellisen option köyhien ja heikkojen hyväksi. Hyvinvointivaltio on 1980-luvun merkityksessä ilmeisen varmasti mennyt — osittain syystäkin. Mutta tilalle tulee rakentaa hyvinvointiyhteiskunta, jossa vastuunkantajia on muitakin kuin valtio ja kunnat. Mukaan tarvitaan myös yksityiset ihmiset, järjestöt ja yritykset. Tässä murroksessa tarvitaan »lähimmäisvastuullisen elämäntavan» puolesta puhujia ja sen todeksi omassa elämässään eläviä.

Politiikka ja valtio ovat tällä hetkellä kyvyttömiä vastustamaan »yleistä mielipidettä». Hyvinvointivaltio ei nykyisellään voi mitään »eroosiolle», sille liialliselle hyvinvoinnin kulutukselle, josta seuraa, ettei valtio pysty takaamaan perusturvallisuutta kaikkein heikoimmille. Tätä vastaan on noustava, heikoimman rinnalle on asetettava.

Kirjoitus on Tampereen seurakuntien diakoniajohtajan alustus keskustelutilaisuudesta »Kirkon tulevaisuus ja tulevaisuuden arkipiispa» Turussa 5.5.1998.

Tätineuvonnasta laatutietoisuuteen

Otsikon poimin Hesarin jutusta (20.5.1998), jossa kerrottiin Terveysbarometrasta 1998. Terveysbarometri on haastattelututkimus terveyden edistämisestä nyt ja tulevaisuudessa. Barometria on julkaistu vuodesta 1992 ja sen tekijä on Terveiden edistämisen keskus. Haastattelututkimuksen kyselyyn vastaavat kuntien terveysjohtajat ja kansanterveysjärjestöjen johtajat, jotka toteavat, että terveyden edistämistyö ei saavuta niitä, jotka sitä eniten tarvitsisivat. »Masennuksesta kärsivää työtöntä on vaikea tavoittaa.» Terveysbarometri 1998 kertoo, että mahdollisuudet yleiseen terveyden edistämiseen ovat kunnissa heikkenemässä, mutta paranemassa järjestöjen piirissä. Kunnat ei-

vät sysää vastuualueitaan järjestöille, mutta tehtävät siirtyvät vähitellen resurssien heiketessä. Terveysjohtajat kokivat niukat varat, asenneongelmat ja paikalleen juuttuneet toimintatavat suurimmiksi esteiksi terveyden edistämiseksi. Asenneongelmia oli niin työntekijöillä kuin asiakkailakin. Laatutietoisuus onkin yksi terveyden edistämisen trendeistä. Asiakkailta saatua palautteeseen kiinnitetään erityistä huomiota. Sekä kunnilla että järjestöillä on laatuprojekteja, mutta jälkimmäisten laadun seuranta on järjestelmällisempää.

Kukahan tekisi diakoniabarometrin? Kuka haastattelisi diakoniatyön asiakkaita palautteen saamiseksi? Miten diakoniatyö tavoittaa ne, jotka eniten apua tarvitsevat? Mikä on diakoniatyön laatu ja vaikuttavuus? Pystymmekö diakoniatyössä ihan oikeasti auttamaan ihmisiä parempaan elämään, vai jäämmekö hyväntekeväisyysjärjestötasolle paikkaamaan yhteiskunnan »haavoja»? Kysymyksiä, joihin ei saa vastauksia ilman tutkimusta! Kenen tehtävä tuo tutkimus olisi? Kirkon tutkimuskeskuksenko?

Palautteen saaminen asiakkailta auttaa työssä jaksamisessa. Jos tietäisi, että on ihan oikeasti voinut olla vaikuttamassa asiakkaitensa elämän laadun paranemiseen, jaksaisi paremmin kohdata sen seuraavankin vaikean asiakkaan. Ehkä meidänkin pitäisi siirtyä »tätineuvonnasta» laatutietoisuuteen ja satsata voimavarojamme myös palautteen saamiseen = tutkia sitä, miten esim. antamamme avustukset ovat vaikuttaneet asiakkaan elämään. Itse sain mielenkiintoista palautetta eräältä Helsingin kaupungin vuokrataloyhtiön perintätoimiston virkailijalta, joka totesi, että ne vuokratiasiakkaat, jotka olivat saaneet seurakunnalta apua vuokratärasteihinsä, eivät tule uudelleen asiakkaiksi hänelle. »Ovat alkaneet itse hoitaa asioitaan saatuaan avun pahimpaan hätäänsä.»

Jotta ei tarvitsisi tyytyä satunnaiseen palautteeseen, tarvitaan diakonian tutkimusta. Kukahan sitä tekisi?

Diakonian viranhaltijoiden UUPUMISESTA JA SEN EHKÄISYSTÄ

»En saa unta, ajatukset vilistävät tuulen lailla, terävinä kuin veitsi, kirkkaina kuin aurinko, väsyttää mutta elimistöni ei suostu enää nukkumaan. Kolmen maissa ajantaju katoaa.

On aamu, tuntuu kuin olisin ollut töissä koko yön. Yhtäkkiä rintaan pistää ja palleasta kouristaa, mitä tämä on ... säikähdän, pelkään kuolemaa ... minä kolmekymppinen.

Lähden töihin ja perheeni jää nukkumaan. Mitä yleensä teen koko perheellä. Huomaan jo puolen vuoden ajan laiminlyöneeni lapsiani ja aviopuolisoani. En jaksa olla heidän kanssaan, kaikki vain haluavat minusta jotakin ... äiti sitä, äiti tätä. En jaksa, en jaksa, auttakaa minua! Kuka minua voisikaan auttaa; enhän aikoihin ole laskenut ketään lähelleni, en edes puolisoani.

Hukun töihini, kerho siellä, kerho täällä, pelkään kohdata sururyhmää ja pelkään, ettei minulla ole perhekerhossa mitään annettavaa, pelkään, etten jaksa olla kiinnostunut ja ystävällinen ... haluankokaan enää kiinnostua; en jaksa keskittyä, on niin paljon koteja, jonne en ole ehtinyt, on niin paljon ihmisiä, joita en ole kohdannut. Mitä Kristus sanoisi minulle »sinä huono palvelija, joka kätkit leiviskäsi» On niin paha olla.

»Uudestisyntynyt» — työuupumista käsittelevän kirjoituskilpailun palkittu kirjoitus (Crux 6/1995)

DIAKONIATYÖNTEKIJÖIDEN UUPUMINEN ON LISÄÄNTYNYT

Diakoniatyön radikaali muuttuminen 1990-luvulla on aiheuttanut diakoniatyöntekijöille työpaineita, jotka ovat näkyneet uupumisina ja pitkien sairauslomien lisääntymisinä, hakeutumisena sairauseläkkeelle — jopa itsetuhokäyttäytymisenä.

KDYK:n tietoon diakoniatyöntekijöiden uupuminen ja jaksamisen kysymykset ovat tulleet erilaisissa diakoniatyöntekijöille järjestetyissä neuvotteluissa ja koulutustilaisuuksissa, työnohjauksessa ja työyhteisöjen kehittämistyössä sekä kirkon katastrofirahaston toiminnassa.

Hiippakuntien diakoniasihteerit ja seurakuntien diakonijaohjat ovat työssään nähneet diakoniatyöntekijöiden uupumisen lisääntymisen.

Diakoniatyöntekijöiden liitto kiinnitti jäsenistönsä jaksamiskysymyksiin huomiota syksyllä 1996 ja käsitteli sitä toimitelmassaan.

Samana syksynä kirkolliskokous käsitteli asiaa työntekijöiden eläkkeelle siirtymisen syynä. Mielen terveysongelmat olivat nousseet suurimmaksi syyksi eläkkeelle siirtymiseen. Kirkkohallituksen henkilöstöosasto kutsui koolle kirkon eri tahoja neuvottelemaan kirkon henkilöstön työssä jaksamisen kysymyksistä ja etsimään keinoja työssä jaksamisen tukemiseksi.

DIAKONIATYÖ ON MUUTTUNUT, TYÖ VAIKEUTUNUT JA MÄÄRÄ LISÄÄNTYNYT

Työn muuttumisesta johtuvia uupumistekijöitä ovat mm. työn vaikeutuminen, työmäärän lisääntyminen, uusien työmuotojen kehittäminen ja väkivaltaista johtuva pelko.

Tutkimuksessaan »Kirkon työntekijän hyvinvointi ja pahoinvointi» tutkija Kari Salonen toteaa liiallisen työmäärän aiheuttavan 58%:lle kyselyyn vastanneista diakoniatyöntekijöistä melko usein tai jatkuvasti raskasta, mielialahäiriötä tai erityistä epäviihtyvyyttä työssä.

Yhteiskunnassa tapahtunut muutos, lama ja sen

seuraukset ovat lisänneet diakoniatyön tehtäviä. Sosiaali- ja terveyspalveluiden vähentäminen, päihdehuollon ja kehitysvammaisten laitosten lakkauttaminen ja psyykkisesti sairaiden sairaalapaikkojen vähentäminen on lisännyt ja muuttanut diakoniatyön asiakaskuntaa. Moniongelmaiset ja kriisissä olevat, mielenterveyden häiriöistä kärsivät, päihteiden käyttäjät, velkaantuneet ja taloudellisissa vaikeuksissa olevat ovat suurimpia apua hakevia ryhmiä diakoniatyöntekijöiden vastaanotoilla (Åstrand, Kuukkanen). Asiakkaiden päihteiden ja huumeiden käytön lisääntyminen, toivottomuus ja ahdistuneisuus purkautuvat myös entistä useammin asiakkaiden väkivaltaisena käyttäytymisenä diakoniatyöntekijöiden vastaanotoilla ja kotikäynneillä.

Myös kriminaalihuollossa tapahtuneet muutokset näkyvät diakoniatyössä. Vankilasta vapautuvat eivät saa sosiaalitoimen piirissä riittävästi tukea. Viimeisessä hädässä he hakeutuvat yhä useammin diakoniatyöntekijöiden vastaanotoille.

Työn muuttuminen näkyy myös tilastoissa asiakasmäärien nousuna. Vanhusten määrä on koko laman ajan vähentynyt ja työikäisten määrä kasvanut. Asiakkaista yli puolet on työikäisiä, joissakin

hiippakunnissa yli 60 %. Asiakkaiden määrä on lisääntynyt vaikka samaan aikaan diakonian virkoja on lakkautettu ja sijaisuuksia jätetty täyttämättä. Uusia työmuotoja on myös syntynyt mm. työttömiä toiminta, ruokapankkitoiminta ja EU-elintarviketuon jakaminen ovat työmuotoja, jotka ovat nopeasti levinneet ja laajentuneet eri puolille maata.

Laman seurauksiin on diakoniatyössä vastattu ja suunnattu työtä sinne, missä yhteiskunnan toiminnot ovat puuttuneet tai vähentyneet. Avoimien ovien toiminta on kasvanut laman aikana erittäin voimakkaasti. Toiminnan puitteissa järjestettyyn 13 293 tilaisuuteen osallistui 345 693 henkeä. Kasvua vuodesta 1995 vuoteen 1996 oli yli 60 %.

Tutkimuksessaan »Sankareita ja syntipukkeja» Per Lindblad toteaa, että diakoniatyöntekijät olivat kaikista työntekijäryhmistä tyytymättömiimpiä työtehtävien liialliseen määrään. Diakoniatyöntekijöiden työnteon hallintavaikkeudet liittyivät tutkimuksen mukaan heidän työnsä ja asiakaskuntansa sekä määrällisiin että laadullisiin muutoksiin ja tästä johtuviin seurannaisilmiöihin.

Painetta diakoniatyöhön tulee myös kuntien sosiaali- ja terveystyöntekijöiltä. Verkostoituminen ja yhteistyöhön hakeutuminen on kunnissa ollut välttämätöntä, koska resursseja on tuntuvasti vähennetty. Osallistuminen yhteistyöhön on lisännyt myös diakoniatyöntekijöiden työmäärää.

TYÖN PAINOPISTEITTEN ASETTAMINEN JA RAJAAMINEN ON VAIKEAA

Diakoniatyön tehtävänä on löytää kipeimmin avun tarpeessa olevat ihmiset ja mennä sinne, mihin muu apu ei ulotu. Tämän perusajatuksen noudattaminen on tänä päivänä erittäin vaikeata. Hätä on koko laman ajan lisääntynyt, se ei siis lopu tai vähene vaikka työntekijät tekisivät kuinka paljon työtä. Niiden ihmisten löytäminen, joihin muu apu ei ulotu, on tullut myös entistä vaikeammaksi. Työntekijän on jatkuvasti seurattava lainsäädännön muuttumista ja tehtävä ratkaisuja auttamisjärjestyksestä. Uusia auttamisen muotoja on keksittävä kun entiset eivät enää toimi.

Suoriutuakseen työstään diakoniatyöntekijän on jatkuvasti laitettava työtehtäviään tärkeysjärjestykseen, pohdittava painopistealueita ja rajattava tehtäväkenttäänsä. Painopistealueiden asettaminen kuuluu koko seurakunnalle ja erityisesti diakonian työalan luottamushenkilöille ja esimiehille. Työntekijöillä, hallintoelimillä ja seurakuntalaisilla voi olla erilaiset näkemykset seurakuntatyön keskeisistä tehtävistä ja myös diakoniatyön toteuttamisesta. Diakoniatyön pitkä perinne voi olla rasitteena. Nopeasti muuttuneessa tilanteessa eivät seurakunnan muut työntekijät tai luottamushenkilöt ole aina pysyneet perässä. Odotetaan edelleen samoja palveluita kuin ennen lamaa. Palveluita ei haluta muuttaa vastaamaan tämän hetken tarpeita.

HENKILÖKOHTAISET UUPUMISTEKIJÄT

Hoito- ja sosiaalityöhön valikoituu ihmisiä, jotka ovat orientoituneet havaitsemaan toisten ihmisten tarpeita ja vastaamaan niihin. Vastuuntuntoiset ja ahkerat työntekijät ovat yleensä alttiita uupumiselle ja väsyvät ensimmäisinä. Uupumukseen ajautuvalle ihmiselle työn merkitys ja asema elämässä näyttää ylikorostuneelta. Työ on se, jolla saadaan aikaan tuloksia ja muut elämänalueet jäävät hoitamatta. On vaikeaa vetäjä rajaa omalle ja toisten vastuulle asioista. Uupuja unelmoi turvallisesta työ- kulttuurista ja pyrkii täydellisyyteen työsuorituksessaan ja työyhteisössään.

Vaarana on, ettei seurakunnan työntekijä pääse irti työntekijän roolistaan omassa henkilökohtaisessa elämässään. Työntekijä voi tuntea työstä tulevien odotusten ristiriitaisuuden raskaana ja ahdistavana. Työkeskeinen kulttuurimme tukee uupumista.

TYÖYHTEISÖSTÄ JOHTUVAT UUPUMISTEKIJÄT JA JOHTAJUUDEN HEIKKOUS

Seurakuntien työkulttuuri on yksilökeskeistä. Ei ole olemassa tiimityöskentelyn tai yhdessä tekemisen mallia. On vaikea löytää yhteisiä painopiste- alueita ja sitoutua niihin. Seurakuntatyö pyrkii vastaamaan ajankohtaisiin tarpeisiin. Muutosvai- heessa haasteita on aina enemmän kuin mahdolli- suuksia niihin vastaamiseen. Työn rajaaminen on vaikeaa ja yhteisten painopisteitten asettaminen on tullut entistä vaikeammaksi.

Seurakunnissa johtajuuden ja johtajan tehtävi- en hahmottaminen ja arvostaminen on jäänyt vä- häiseksi. Johtajia valittaessa työnjohdollisiin taitoi- hin kiinnitetään usein vähemmän huomiota kuin esim. saarnaamisen tai sielunhoitajan taitoihin.

UUPUMUSTA VOIDAAN EHKÄISTÄ JA HOITAA

Vaikka työuupumus on lisääntynyt ja voi johtaa vakaviin sairauksiin sitä voidaan ehkäistä ja hoitaa. Työntekijöiden erilaisilla tukitoimilla on saatu hy- viä tuloksia. Tärkeää on huomata uupuminen ajois- sa ja käynnistää heti riittävän tehokkaat hoitotoi- met. Myös ammatti-identiteetin tukeminen ja uu- sien työntekijöiden perehdyttäminen ovat estämäs- sä uupumista.

Tutkimuksessaan Per Lindblad toteaa diakonia- työntekijöiden hallitsevan vankan ammattiroolin- sa turvin työnsä muita työntekijäryhmiä parem- min. Diakoniatyöntekijät kokivat työnsä itsenäi- seksi ja heillä on mahdollisuuksia osallistua työ- paikkansa päätöksentekoon ja heidän työtään ar- vostettiin seurakuntalaisten, työtovereiden ja oman perheen silmissä.

Tutkimuksessaan diakoniatyön vaativuudesta »Käytännöllistä ja hengellistä työtä» Kaisa Åstrand määrittelee diakoniatyön asiantuntijatyöksi: sille on määritelty väljä tehtäväalue, mutta ei varsinais-esti tulostavoitteita. Hän jakaa diakoniatyön vaa- tiavuuden kolmeen tasoon: hengellinen vaativuus, tiedolliset vaativuudet ja käytännöllinen vaativuus.

Työn tekee vaativaksi jatkuva asiakkaan arvi- ointi siitä kuinka paljon hän pystyy itse ottamaan vastuuta asioistaan ja millä tavoin häntä on kussa- kin elämäntilanteessa autettava.

Martti Lindqvist kuvaa ihmissuhdeammattajeja kuvaamalla ihmismmän suhdetta ammattiminaan ja näiden molempien suhdetta asiakkaaseen. Hä- nen mielestään ammattiminnan ja ihmismmän suh- detta on jatkuvasti pohdittava.

DIAKONIAN TEHTÄVIEN MÄÄRITTELY

Yhtenä keinona ehkäistä diakoniatyöntekijöiden väsymystä ja ylikuormitusta on pohtia, rajata ja selvittää niitä työhaasteita, joiden edessä nykyisin ollaan. Diakoniatyössä on erityisen tärkeää miettiä, mihin tulisi keskittyä ja kohdentaa voimavaroja sekä mistä tulisi luopua. Hallintoelimet tulisi haas- taa mukaan tähän keskusteluun, jolla pyritään luo- maan yhteiset päämäärät, jotka tukevat seurakun- nan perustehtävää. Myös johtamisen kehittämi- seen, työilmapiiriin ja työkulttuuriin olisi kiinni- tettävä huomiota. Esimiehen tehtävänä on tunnis- taa työntekijän uupumus ja tukea häntä avun ha- kemisessa. Työyhteisö ei saisi muodostua työnteki- jälle uupumusta aiheuttavaksi lisätekiäjäksi. Työtur- vallisuuuteen tulisi kiinnittää entistä enemmän hu- miota. Vastaanottotilat tulisi sijoittaa paikassa, jossa työskentelee muitakin työntekijöitä. Vastaanotto- huoneessa tulisi olla kaksi poistumistietä. Työnte- kijän käytössä tulisi olla hälytyslaitteet.

KIRKON YHTEISET JA MUUT TUKITOIMET

Kaikilla diakoniatyöntekijöillä tulisi olla mahdolli- suus työnohjaukseen. Ohjaus on osoittautunut hel- delmälliseksi erityisesti työtehtävien muutosten yh- teydessä, pitkään virassa olleiden hakiessa uusia virikkeitä työhönsä tai yleensä, kun herää halu kehittää omaa työtään ja itseään työntekijänä. Työnohjaus voi olla pitkäjänteinen prosessi, tutki- vaa etsimistä ja löytämistä.

Työssään uupunut diakoniatyöntekijä voi löytää apua kysymyksiinsä myös työkonsultoinnin tai työ- yhteisön kehittämistyöskentelyn kautta.

Kirkossamme on nyt vaihe, jolloin hengellinen ohjaus on tulossa näkyvämmiin esille. Sen yleinen merkitys koskettaa seurakunnan ydintä, kirkon tärkein asia on sen työntekijöiden elävä hengellinen elämä ja siihen liittyvä uudistuminen. Samoin hiljaisuus ja me- ditaatio riisuu ja eheyttää. Hiljaisuuden retriitit autta- vat oman minän kohtaamiseen ryhmässä.

Vuoden 1996 kirkon eläkelakiin tulleiden muutosten tarkoituksena on kannustaa ja tukea seurakuntien työntekijöitä jatkamaan ja jaksamaan työssä eläkeikään saakka.

Kirkkohallitus järjestää vuosittain ns. varhaiskuntoutuskursseja, kurssien lisäksi voidaan jossain määrin myöntää yksilöllistä varhaiskuntoutusta sekä korvata työkykyä ylläpitävää ja parantavaa terapiaa, kuten psykoterapiaa. Ammatillisella kuntoutuksella autetaan työntekijää jatkamaan työssä erilaisten kuntoutustoimien avulla.

Hiippakunnat järjestävät oman koulutustoimintansa yhteydessä erilaisia kursseja työkyvyn ylläpitämiseksi ja parantamiseksi.

Työterveyshuollolla on avainasema havaita puutteita ja uhkia diakoniatyöntekijöiden hyvinvoinnissa. Periaatteena on myös, että ensisijaisesti käytetään ensin hyväksi kansaneläkelaitoksen ja yleisen terveydenhuollon kuntoutusmahdollisuudet.

Osa-aikaisiä, työn puolittaminen lähes täydellä palkalla, vuorotteluvapaa, irti työstä kokonaan, työtön tilalle ja kohtuullinen korvaus näistä järjestelyistä tai virkavapaus työstä voivat auttaa uupunutta diakoniatyöntekijää.

Ammattijärjestöt kantavat monenlaista huolta jäsenistään. Akava-järjestöjen Lomayhdistys A-lomat ry tarjoaa jäsenistölleen mahdollisuuden tuetuihin perhelomiin ja kuntoremonttilomiin.

OMAEHTOISET TUKITOIMET

Stressin ja työuupumuksen ehkäiseminen lähtee myös aina työntekijästä itsestään. Työntekijöiden elämässä heidän arvostamansa perusasiat olivat kunnossa, heidän osallistumisensa seurakuntansa sosiaaliseen elämään ja omiin henkilökohtaisiin harrastuksiinsa oli huomattavasti aktiivisempaa kuin suomalaisilla yleensä, he myös opiskelivat runsaasti. Näin Per Lindblad tutkimuksessaan seurakunnan työntekijöistä.

Apu uupuneelle diakoniatyöntekijälle on joskus lähempänä kuin kuvittelemme. Oman elämän tukiverkosto voi muodostua hyvin yksinkertaisista asioista. Joutenoloa yksikseen, parisuhteen hoitamista, perheen yhteisen ajan etsimistä, sukulaissuhteiden ylläpitämistä, harrastuksia, luonnossa liikkumista, liikuntaa, hiljaisuutta, musiikkia, elokuvia, kulttuuria, ystäviä, yhteyksiä, kädentaitoja, kodin askareita, unohtamatta omaa hengellisen elämän hoitamista.

Ja kaikkea tätä ei tarvita, elämän eheytyminen muodostuu pienistä asioista. Oman tarvitsevuuden kuunteleminen on avaimena löydöille.

Kirkon diakonia- ja yhteiskuntayön keskuksen työryhmän (hiippakuntasihteeri Hilkka Mäkelä, diakonias sihteeri Sakari Kujala, diakonias sihteeri Kaarina Lappalainen) raportista lyhentänyt Kaarina Lappalainen.

MARJA UOTILA

Diakonissan koulutuksella yhteiskunnan palveluksessa

I 0 vuotta sitten siirryin diakoniatyöstä sairaalaan, psykiatriselle päiväosastolle työhön. Pienen lapsen äitinä minulle oli tärkeää selkeä työaika ja rajattu tehtäväalue. Vaan kuinkas sitten kävikään. Sairaalassa mikään ei ollutkaan pysyvää, vaan edessä olikin Epävarmuuden Aika, suuret organisatoriset muutokset. Työtoverit ovat vaihtuneet jatkuvasti, osaston paikka on vaihtunut viisi kertaa, hoitomallia on haettu yksilövastuisesta hoitotyöstä laatua varmistamalla. Toivottavasti on kehitytty.

Jopa potilaat muuttuivat pitkään laitoksissa olleista varhaiskuntoutettaviksi nuoriksi. Sairaalassa ollaan jatkuvassa liikkeessä, koska hoitoaikojen on oltava mahdollisimman lyhyet. Tämä kiihkeys asettaa hoidolle tavattomat tehokkuusvaatimukset.

Seurakuntatyöhön verrattuna perustehtävä sairaalassa on selkeämpi. Rutiininomaisuudesta ei kuitenkaan ole tietoaakaan, koska lähtökohthanamme on, että hoito lähtee potilaan tarpeista. Jokaisen potilaan hoito on aivan oma tarinansa.

Tekemäni diakoniatyö oli yksinäistä ja liikkuvaa. Sairaalassa väkeä on tavattomasti pienessä tilassa, suoranaisessa ahtaudessa. Yksin et tee juuri mitään, työpari on aina mukana. Molemmat työt ovat opettaneet niin riippuvuudesta kuin itsenäisyydestä, sekä siitä että lopulta tärkeää on sitoutuminen.

Yhteistä näille kahdelle hyvin erilaiselle työyhteisölle on keskenäinen inhimillisuus, ihmissuhdeammatin toteuttaminen. Seurakuntatyössä saatettiin ankeina tai ylevinä hetkinä kääntyä jumalallisiin asioihin. Joitakin rituaaleja saattaa psykiatriastakin löytyä ja tietenkin pyhiä tekstejä, joillekin. Henkilökohtaisesti minulle sopii systemaattinen hoitotyö. Monien vaiheiden jälkeen työryhmäni on löytänyt itseohjautuvan, ruohonjuuritasolta lähtevän kehittämistyön. Itsetutkimus, oman työn kriittisen tutkimisen, uuden kokeilemisen kautta on löytynyt perusteltu, toimiva ja vaikuttava hoi-

tomalli. Jatkuvasti on opiskeltu, mutta mistään ei ole kopioitu, vaan meidän työryhmämme näköinen.

Diakonissan koulutus on vaikuttanut väkivästi näkemykseeni kolmesta tärkeästä elementistä: eettisyydestä, yhteisöllisyydestä ja kotikäyntityöstä.

Työtä on tehtävä eettisesti herkällä omalla tunnolla. On tunnettava ja tunnistettava ajattelunsa perusteita. On tiedettävä, mihin ajattelu ja näkemykset nojaavat ja perustuvat. Arjessa on jatkuvasti pohdittava, mikä on hyvää ja tavoiteltavaa tai väärin ja hylättävää. On pystyttävä muutoksiin. On kysyttävä, miten päätöksiä tehdään ja mitä toiminnastamme seuraa. Toteutuko ihmisarvo? Lisääntyykö usko ja toivo? Mitä rakkaus on sairaalassa? Millainen ihminen minä olen potilailleni ja työtovereilleni? Itselleni haluan olla kokonaisvaltaisempi ihminen. Kun ajattelen sisäistä maailmaani, haluan olla yhä tietoisempi itsestäni ja ulospäin selvärajaisempi, erotuen vielä selvemmin itsekseni.

Hoitotyössä on ollut tavaton yksilöllisyyden korostamisen aika, ajoittain yhteisöllisyyttä on pidetty uhkana. Psykiatriassa sairastamisessa yhteisöllisyys korostuu, sairaus koskettaa koko yhteisöä. Kun perheessä sairastetaan skitsofreniaa, se ilmenee yhteenkietoutumisena ja eristäytymisenä. Jos sairaala-aika venyy yli kuukauden mittaiseksi niin kuin vaikeasteisessä muodossa käy, osastoyhteisö tulee merkittäväksi. Yhteisön olisi tärkeää tukea hoidon kokonaistavoitteita eikä esim. sabotoida kuntoutumista. Yhteisökokoukset ovat merkittävä potilaiden ja hoitajien kohtaamisen, oppimisen ja hoidon arvojen vaihtamisen paikka. Toivottavasti diakonissojen koulutuksessa edelleen on useita ryhmätyön kursseja.

Kolmas tärkeä anti diakonissakoulutuksesta on luontevuus tehdä kotikäyntityötä. Koti on potilaan aluetta ja minä olen vieras, mutta ammatti-ihminen. Ammattiauttajien, asiantuntijoiden synty on ollut, että asiakkaat on tehty riippuvaisiksi tulkinnoistamme ja järjestelmistämme. Tästä riippuvuudesta tuskin vapaudutaan. Nyt taloudellinen ajattelu ja säästäminen pakottavat keventämään kalliita laitoksia ja ihmiset ovat hädissään, kun kamalan sairaita ihmisiä asuu naapurissa. Olisiko jo aika iloisemman, luontevamman, tasa-arvoisemman ja keskusteluvamman auttamistyön? Sairaat ja parantajat tarvitsevat toisensa, mutta parantajien vastuulla on, ettei infantilisoita ja niin innokkaasti kontrolloida poikkeavaa käytöstä. Jotta asiakkaan omat voimavarat löytyisivät, pitää tuntea ihmisen, hänen sisäistä ja ulkoista maailmaansa.

Kirjoittaja on Jorvin sairaalan psykiatrinen erikoissairaanhoitaja

» **M**e tartumme hommaan kuin hommaan ja silti meillä on selkeä työnjako», sanovat kehitysvammaistyön diakoni

Eeva Pirinen ja Rinnekodin pappi **Eva Kaila** Espoosta. Vahvan työtoveruuden alku oli suorassa, rehellisessä kohtaamisessa. Eva tuli työhön kysellen, itkien, miettien onko tämä todella minun työni ja Eeva kysyi miksi sitten tulit. Alusta asti on ollut luottamus siihen, että toinen sanoo sitä, mitä ajattelee.

Molemmat miettivät kehitysvammaistyöntekijöiden kutsumusta, onko sitä. Työ, jossa yhtenä työvälineenä ovat kumihanskat ja hoito välillä täysin perushoitoa; syöttämistä, pesemistä ja pukeamista, ei ulkopuolelta katsottuna näytä kovinkaan kutsuvalta. Kun Eeva sosiaalitoimiston työntekijänä lähti vaihtelua saadakseen kehitysvammaisten leirille ja kun Eva haki sairaalapaikkaa »joutuen» kehitysvammaisten papiksi, he tulivat kutsutuiksi työhön kehitysvammaisten itsensä taholta. Kutsumus syntyy tässä työssä kohtaamisesta, työ kutsuu.

Yhteistyön alusta asti työnjako on ollut hyvin selkeä. Eva olisi halunnut osallistua enemmänkin hoitoon, mutta Eeva sanoi hoitavansa sen puolen ja Evalle jäivät selkeät papin työt, tuntien valmistamiset ja hengellisen puolen tuominen työhön. Eevaa pelottivat tunnint, entiset kokemukset eivät olleet rohkaisevia ja siksi sen puolen jättäminen Evalle tuntui luontevalta ja selkeytti myös yhteistyötä. Vuosien mittaan kummallakin on ollut paljon tehtävärajojen ylityksiä. Eva syöttää rippikoululaisiaan, Eeva on rohkaistunut pitämään myös tunteja, osallistumaan suunnitteluun ja rukouksiin on tullut omia sanoja. Luottamus on kasvanut siihen, että työtä voi tehdä erilailla, mutta niin että siinä on sydäimestään mukana. Silloin ei virheitäkään tarvitse pelätä. Molemmille on kasvanut toistensa seurassa rohkeus kokeilla omia juttuja työssä. Monet suunnitelmat, jotka paperilla ja keskustellessa etukäteen ovat näyttäneet hyvältä, ovatkin osoittautuneet täysin toimimattomiksi itse tilanteissa. Silloinkin toinen seisoo vierellä, ei ole tarvinnut epäonnistua yksin, sanovat molemmat. Toinen tulee mukaan auttamaan, kun näyttää että metsään mennään, eikä pakene paikalta edes asenteellaan.

Eeva käy välillä Virossa pitämässä uskontoetikiä kehitysvammaisten opetus- ja työkeskuksessa. Siellä yksin käydessään näkyy selvästi se, mitä on epäonnistua / onnistua yksin. Miten tärkeää on se, että joku jakaa sinun tunnelmiasi ja pysyy rinnalla. Näissä käynneissä merkityksellistä on ollut saada tehdä ne kirkon työntekijänä, epäonnistumisen pelosta huolimatta välittää viesti Jumalasta. Apuna on ollut yhteistyö Evan kanssa, julistuksen selkeys. Sitä on ollut Evan apu Evalle, papin apu diakoniatyöntekijälle.

Kehitysvammaistyön diakoni Eeva Pirinen ja Rinnekodin pappi Eva Kaila Espoosta.

SINÄ ET LÄHDE POIS, KUN MINÄ EPÄONNISTUN

Kun työssä syntyy päärynöitä eikä toivottua tulosta (kysy naisilta, kun heitä tapaavat mistä se päärynä syntyi) tilanne mietitään yhdessä. Jos kehitysvammaisten ryhmän vastaus kysymykseen, kuka syntyi jouluna, on Martti Ahtisaari, tulee hetken mietittyä omia kykyjään työssä. Keskustelussa toisen kanssa näitä voi jakaa, tilanteita arvioida. Näillä naisilla on tilaa. Eri asioilla on erilainen vaikutus — kun toinen itkee voi tilanne olla toiselle aivan erilainen. Ei ole loukkaavaa tuntea erilailla, herkistyä eri asioille.

Evalle on Eevan kautta avautunut näköala diakoniatyöhön. Diakoniatyö näyttää hänestä ehkä vielä vaikeammin rajattavalta kuin papin työ. Toimenkuvan laajuus, työmäärän paljous joskus huolestuttavat sivusta katsoen. Ilahduttavaa on ollut seurata Eevan vahvistumista kirkon työntekijän roolissa, joka on saanut tilaa kasvaa tässä yhteistyössä. Evalle pappina tilanne, jossa Eeva laittoi stolan ensi kerran, on ollut ainoa, jossa hetken ajatus viivähti siinä, tuletko minun reviirilleni.

Tilanne oli nopeasti ohi ja tällaisistakin tunteista naiset ovat voineet keskenään jutella. Evalle on ollut tärkeää saada kasvaa Eevan vierellä kirkon sanoman kertomiseen myös sanoin.

Rohkeus, luottamus, kriittisyys, itku ja nauru liittyvät tähän työtoveruuteen. Työtä tehdään hartiavoimin, siitä nautitaan ja sille nauretaan. Työrooli saa olla omannäköinen.

Evan työhuoneen nurkasta löytyy purkeittain paperisilppua. »Kun mä kuolen, ja joku löytää nää purkit, ne ajattelee, että taisi olla aika erikoinen pappi.» Silpulla on tehtävänsä. Kun Eeva ja Eva kertovat maailman luomisesta kehitysvammaisten rippileirillä puhalletaan silppua ilmaan. Maahan leviää valkoinen peite, puhallus ei näy, mutta tulos näkyy. Niin toimii Jumalan henki. Ja taas, jollekin asia menee perille näin, jollekin tätä näkyä on vain hauska katsoa, eikä siitä sen enempää.

*Hillevi Hiironniemi
diakonissa, Vantaa*

NÄIN MEILLÄ MESSUKYLÄSSÄ

Uskon, että jokainen hyvinvoipa työyhteisö pohtii omia työrutiinejaan ja pyrkii niitä kehittämään. Näin mekin olemme jo usean vuoden ajan tehneet Messukylässä. Seurakuntaamme kuuluu yli 30 000 jäsentä ja siten työyhteisökin on kooltaan melkoisen suuri. Työtapojen kehittäminen tapahtuu siksi useammassa pienessä työtiimissä. Meillä se tarkoittaa mm. kanttorien ja pappien 12 hengen tiimiä, diakoniatyöntekijöiden 6 hengen tiimiä ja nuorisotyön 6 hengen tiimiä.

Matkan varrella työskentelyn pohjaksi on muotoutunut eräitä yhteisesti hyväksyttyjä arvoja. Ensimmäinen koskee työmäärien kohtuullisuutta ja tasapuolisuutta. Olemme tietoisesti pyrkineet siihen, että emme kilpaile sillä, kuka tekee eniten. Pitkässä juoksussa paras tulos saavutetaan »letkeästi kiiruhtavalla» menolla. Hetkellisesti työtä meidänkin tarvitsee tehdä maitohapoille asti, mutta vain hetkellisesti. Yritämme varjella toisiamme ja itseämme uuvuttavalta työmäärältä. Oikeutta ja velvollisuutta vapaa-aikaan olemme tietoisesti yrittäneet opetella. Jatkuva, avoin työmäärien seuranta on lisäksi kuljettanut kohti kokonaistyömäärän keskinäistä tasaamista.

Toinen keskeinen työrutiineja koskeva arvo on avoimuus. Olemme pyrkineet siihen, että toisetkin tietävät mitä itse kukin tekee. Puhumme töittemme sisällöistä, laadusta ja määrästä. Jaamme suunnitelmat, samoin kokemukset onnistumisista ja epäonnistumisista. Työhön liittyvissä kysymyksissä avoimuuteen kasvaminen on ollut paitsi vaivalloista myös palkitsevaa. Se on ohjannut työn laadun merkityksen kasvamiseen.

Työn yhteisyys on merkinnyt painopisteiden tietoista asettelua ja niihin sitoutumista. Se on johtanut monia työntekijöitä uudenlaisten tehtävien ääreen. Esille nostavia ja palkitsevia töitä kuten puuduttavia rutiineitakin on pyritty jakamaan kaikille. Kaikkien töiden tasajaan sijaan olemme yrittäneet huomioida henkilökohtaiset lahjat ja toiveet omimmista töistä. Onnistumisista on kerrottu ja yhdessä iloittu. Kademieltä vastaan on tietoisesti asetettu. Epäonnistumisensakin on voinut turvallisesti muiden kanssa jakaa.

Kun työn kunnollinen hoitaminen ja työntekijän henkilökohtaiset tarpeet asettuvat vastakkain, pyrimme hoitamaan työn mahdollisimman hyvin. Kun toisaalta työtä mahdollisimman hyvin hoidettaessa voidaan ottaa huomioon työntekijän henkilökohtaiset tarpeet, ne aina otetaan huomioon. Ison työyhteisön vahvuus on siinä, että sekä työ

että työntekijät voivat joustaa tavalla, josta kummatkin pääsevät riemuitsemaan.

Viimeinen työskentelytapojamme ohjaava arvo on pitkäjänteisyys. Vaikka osa päivittäisrutiineista toteutuukin hyvin nopeassa sykkeessä, monet työntekijän konkreettiset oikeudet ja velvollisuudet kuten työn sisältökysymyksetkin voidaan sopia pitkälle eteenpäin. Niinpä meillä on tätä kirjoitettaessa (toukokuulla) jo valmiina tulevan joulujän puitesuunnitelma. Pitkäjänteisyys pitää sisällään riittävän ajan ja tilan antamisen nopeasykkeisille päivärutiineille.

MITÄ EDELLÄ SANOTTU ON KÄYTÄNNÖSSÄ? ESIMERKKEJÄ TOSIELÄMÄSTÄ.

Teemme työ- ja vapaa-aikasuunnitelman helmikuukuuille, kesä-syyskuulle ja loka-tammikuulle kuten monet muutkin työyhteisöt. Puitesuunnitelma tehdään yhden työkauden yli (ts. keväällä loka-tammikuulle). Olemme sopineet, millaisen vähimmäistyövoiman tarvitsemme yhteisiin tehtäviin. Lähdemme liikkeelle kunkin henkilökohtaisista vapaa-aikatoivomuksista. Kun kaikki tarvittaessa joustavat päästään helposti tilanteeseen, jossa yhteisiin tehtäviin on riittävästi tekijöitä. Yhteisistä sopimisen jälkeen kukin voi alkaa suunnitella »omia projektejaan». Vasta hiljan olemme panneet paperille diakoniatyön osalta kausittaista työ- ja vapaa-aikasuunnitelmaa. Ainakaan Tampereella sellaista ei muualla ole ollut.

Työtiimeittäin olemme pitäneet, ilmeisesti normaalikäytäntöä paljon pidempiä työkokouksia. Samalla kokoontumisten määrä on vähentynyt. Papit ja kanttorit ovat kerran kuussa kokonaisen päivän koolla. Diakoniatyöntekijät ovat diakoniapapin ja kirkkoherran kanssa puolikkaan päivän. Samoin nuorisotyön tiimi. Näissä työkokouksissa keskitytään enemmän suurten linjojen suunnitteluun ja palautekeskusteluihin kuin päivänkohtaisista rutiniasioista sopimiseen.

Toisten tamperelaisten seurakuntien tavoin Messukylässäkin on säännöllisin väliajoin käyty esimies-alaiskeskusteluja. Vuosittain niissä on ollut tiettyjä yhteisiä teemoja, joita sitten on pidemmällä aikavälillä seurattu. Osa teemoista on ollut vuosittain vaihtuvia. Esimies-alaiskeskusteluista on tehty julkinen yhteenveto (tietenkin häivyttämällä henkilökohtaisuudet), jossa on nostettu esiin yhteisesti korjaamista vaativat tai kiitosta ansaitsevat asiat. Yksittäistä työntekijää koskevien asioiden seuranta on pyritty omilla tahoillaan hoitamaan.

**»Ison työyhteisön
vahvuus on siinä,
että sekä työ että
työntekijät voivat
jousta tavalla, jos-
ta kummatkin pää-
sevät riemuitse-
maan.»**

Diakoniatyön tiimi on istunut alas sopimaan avustustyössä käytettävistä yhteisistä kriteereistä. Seurakuntalaisella pitäisi olla oikeus saada samanlainen kohtelu riippumatta siitä, keneltä he apua pyytävät. Kontakteista muihin auttajiin on niin ikään etsitty yhteistä käytäntöä. Tässä työntekijöiden erilaisuus on ollut mm. koulutuksellisista syistä suuri. Diakoniatyön tiimillä on alkanut yhteinen työnohjaus.

Pappien ja kanttorien kanssa vetäydyimme keran pariksi päiväksi käymään läpi kasuaalitoimintuksia. Kukin kertoi omat työruttiinsa etukäteistapaamisista ja itse toimituksista. Etsimme yhteisiä toimintatapoja ja sovimme niistä, opimme toinen toistemme oivalluksista. Mietimme, miten voisimme toisiamme tukea ja auttaa. Perästä päin jäimme miettimään, miksi emme aiemmin olleet tällä tavoin toimineet. Rippikoulun ja jumalanpalveluksen tiimoilta olemme toimineet samalla tavoin.

Uutta messua valmistelimme monta päivää. Itse asiassa messu oli viime vuonna kahdeksan kokonaisen päivän työyhteisökoulutuksen aihe. Työskentelyämme ohjasi näyttelijä Kari Hakala. Suositelen. Haimme ulottuvuuksia niin kirkkotilaan ja messun kokonaisuuteen kuin itseemme ja äänenkäyttöömme. Merkillisiä asioita löytyi; kovaa puhumisen ei tarvitse merkitä vihasumista; messussa ei mitään voi tehdä salaa, on uskallettava reilusti näyttää mitä tekee; itse kussakin on lukkoja, joita voi opetella avaamaan jne. Ohjatessaan työskentelyämme Kari upeasti korosti jokaisen mahdollisuutta ja oikeutta löytää uniikki itsensä rakentamaan seurakuntamme kokonaisuutta.

Kunkin työntekijän työmääriä ja töiden sisältöjä olemme käyneet läpi avoimissa keskusteluissa työtiimeittäin. Keskustelun pohjana on ollut itse kunkin työstään tekemä selvitys, joka sisältää sekä työmäärät tunteina että arvion töiden keskeisyydestä omassa viranhoidossa. Kukin on tehnyt oman työnsä esittelyn kirjallisena siten kuin työnsä itse

hahmottaa ja laskenut siihen tuntimäärät joko viikossa tai kuukaudessa. Kunkin oman puheenvuoron jälkeen on käyty yhteistä keskustelua, arvioitu työn sisältöä ja määrää, etsitty tarvittaessa toisenlaisia työajankäytön malleja. Yhteisen keskustelun lähtökohtana

on kuitenkin ollut se, että jokaisella on sekä oikeus että velvollisuus omaan työaikaansa ja sen käyttöön.

Nämä keskustelut ovat olleet reiluimmat ja rakentavimmat, mitä me olemme käyneet. Ne ovat johtaneet sekä omiin löytöihin, joiden varassa työssä on entistä paremmin jaettu että yhteisiin sopimuksiin työn tasaamiseksi ja paremmaksi suuntaamiseksi. Yllättävää on ollut huomata, miten syväisiä muutoksia tarvitaan, jotta merkittävän kokoisia työaikaresursseja voitaisiin uudella tapaa suunnata. Toisten arkisen työn sisällön tunteminen on johtanut keskinäisen ymmärtämyksen ja kunnioituksen kasvuun. Tärkeää on ollut työtiimien keskustelujen luottamuksellisuus. Kokonaisyhteenvetot ovat tästäkin työskentelystä olleet julkisia.

Seurakuntana olemme satsanneet melkoisesti työyhteisöömme ja työskentelytapojemme hoitamiseen ja kehittämiseen. Päämääränä on toisaalta ollut paremmin tehty työ ja toisaalta paremmin jaksava ja työtään hyvällä mielellä tekevä työntekijä. Satsaus on kannattanut. Sitä jatketaan. Olen edellä kertonut eräistä yhteisistä onnistumisistamme. On selvä, että meidänkin työyhteisössämme on ongelmia ja työntekijöillä huonoja päiviä. Perusolemukseltaan terve ja toimiva työyhteisö pysyy kuitenkin ongelmiansakin puhumaan läpi ja etsimään niihin ratkaisut. Näin koen meillä tapahtuvan.

Jos työtapamme ja niiden kehittämisen tarkemmat yksityiskohdat alkoivat kiinnostaa, kirkon kalenterista löytyy seurakuntamme työntekijäluettelo. Soita tai kirjoita. Olemme kaikki valmiita kertomaan oman tarinamme Messukylästä. Tämä oli kirkkoherran näkökulma.

USKONPUHDISTAJAT JA MUSIIKKI

Lutherin jälkeinen aika — näkyväistä ja näkymätöntä

Evankelisissa piireissä Luther ei ole yksin siinä, mitä tulee hänen kiinnostukseensa musiikkia kohtaan. Hänellä oli monta innokasta avustajaa ja seuraajaa luomassa suurta tilaa musiikille evankeliumin palveluksessa. Esimerkiksi John Walterilla ja Philipp Melanchtonilla oli kummallakin omalla tavallaan suuri merkitys tulevassa kehityksessä.

Suuri merkitys evankelis-luterilaisen musiikkikulttuurin muotoutumisessa on koulun (latinankoulun) ja kirkon läheinen yhteys, jonka luterilaisen reformaation edeltäjät saavat aikaan. 1524 Luther itse peräänkuuluttaa hyviä kouluja. Apulaiset kuten Melanchton ja Bugenhagen vaikuttavat koulujärjestykseen, johon kuuluu mm. yksiaänen laulun *musica choraliksen* ja polyfonisen, taidokkaamman *musica figuralliksen* harjoittaminen. Käytännöllinen musiikinharjoittaminen saa huomattavan sijan latinankouluissa.

Mutta luterilainen avoimuus klassista sivistystä kohtaan reformoidun teologian rinnalla avaa myös tien musiikin taiteeseen, joka on affektien ja retoriikan palveluksessa. Samaan aikaan kun musiikki akateemisena tieteenhaarana menettää enemmän ja enemmän jalansijaa (samansuuntaisesti teologian kehityksen kanssa), tulevat sekä musiikki että teologia yhä tärkeämmiksi käytännön tasolla siten, että molemmat tieteenhaarat Lutherin ja reformaation hengessä tulevat etualalle evankeliumin levittämisessä.

PERUSTEELLINEN KOULUTUS

Perusteellisen musiikkikoulutuksen merkitys luterilaisessa uskonpuhdistuksessa käy ilmi esimerkiksi oppimateriaalista, jota mm. Martin Agricola varhaisessa vaiheessa tuotti: *Ein kurtz deudsche musica* (1528), *Musica instrumentalis* (1529), *Musica figuralis* (1532) ja *Musica choralis* (1533).

Christian Friccius mainitsee myöhemmin (1631): »Kouluvirkamiehet yhdessä urkureitten kanssa ovat velvoitettuja harjoittamaan musiikkia

ahkerasti, niin että jumalanpalvelus voidaan juhlistaa urkujensoitolla ja (kuten tähänkin asti, myös jatkossa) muulla musisoinnilla (siinä määrin kuin olosuhteet antavat mahdollisuuden).»

Kehityksen huomaa myös ammattiroolien suhteen. Tavallisesti latinankoulun rehtori tai *koulumestari* huolehtii musiikinopetuksesta *cantorin* avustamana. Taidemusiikin enenevä merkitys luterilaisilla alueilla johtaa kanttorin aseman vahvistumiseen, kun taas rehtorin tehtävät yhä useammin keskittyvät akateemis-humanistisiin aineisiin. Yhteys kirkon ja koulun välillä rakoilee. Kehityksessä on myös siemen rehtorin ja kanttorin välisiin eturistiriitoihin. Tunnettu sanaharkka J. S. Bachin ja hänen rehtorinsa J. A. Ernestin välillä 1730-luvun Leipzigissa on tyypillinen vastakkainasettelu kahden näkökulman välillä: musiikki tarpeellisenä (perinteinen luterilais-ortodoksinen käsitys) ja musiikki koristeena (pietistis-rationalistinen käsitys).

»SYVEMMÄLLE JA MIELLYTTÄVÄMMIN»

Mm. Lutherin ja Melanchtonin perintö on hyvin merkittävä koko uskonpuhdistuksen ajan jälkeisen musiikin kehitykselle. Monet oppikirjat lainaavat Lutherin lausuntoja musiikista, niinpä esimerkiksi L. Ribovius kerää oppikirjaansa *Enchiridion musicum, oder kurtzer Begriff der Singekunst* (Königsberg 1638) lähes kaikki Lutherin tunnetut lausunnot musiikin merkityksestä. Luterilais-käytännöllisen näkökulman musisointiin antaa pastori Erasmus Gruber, kun hän kirjoittaa (1673): »Kun veisataan ja soitetaan kauniita ja opettavaisia tekstejä, psaltripsalmeja ja lauluja, niin asiat ja uskonoppi painuvat paljon syvemmälle ja miellyttävämmiin sydämeen ihanien melodoiden kanssa kuin saarnaamalla.»

Luterilainen uskonpuhdistus luo musiikin teoriaa ja käytäntöä koskevilla ytimekkäillä lausumiltaan positiivisen teologisen pohjan musiikille taiteena. Näin asetetaan myös vankka perusta saksalaisen barokin ajan kukoistavalle musisoinnille.

Kirkollisten kuvien hävittämistä esittävä piirustus noin vuodelta 1530.

KALVINISMI JA TAIDE

Herätys, joka suhtautui kriittisesti roomalaiseen kirkkoon, murentui vähitellen eri leireiksi. Erityisesti protestanttisen uskonpuhdistuksen ns. reformoitu haara (myös kalvinismiksi kutsuttu) perustajineen (Huldrych Zwingli ja Jean Calvin) joutui vastatusten luterilaisuuden kanssa. Zwinglistä tuli yksi varhaisista päähenkilöistä, Calvin vei liikettä eteenpäin, ja hän loi sille suuressa määrin sen teologisen profiilin. Sveitsistä tuli reformoitujen voimakas linna, mutta herätys levisi myös mm. Ranskaan, Alankomaihin, Englantiin, Skotlantiin ja joihinkin osiin Saksaa.

Kalvinismissa on periaatteessa otettu etäisyyttä taiteeseen ja musiikkiin jumalanpalveluksessa. Kaikkein selvimmin tämä näkyy kielteisenä suhtautumisessa kuviin kirkkotiloissa. Eräs kalvinistista tunnustuksista, *Confessio Helvetica posterior* (1561) sanoo: »Koska Jumala on näkymätön ja olemuksensa mukaan loppumaton Henki, ei Häntä tietysti voi esittää millään taiteella tai kuvalla, minkä vuoksi emme epäröi kutsua pyhän Kirjoituksen mukaan Jumalan kuvia silkaksi valheeksi. Emme hylkää sen vuoksi ainoastaan pakanoitten epäjumalankuvia, vaan myös kristittyjen kuvat.» Tämän käsityksen mukaan näkyvä voi parhaassa tapauksessa symbolisoida näkymätöntä, mutta ei voi ilmaista hengellistä totuutta, kuten Geneven katekismus sanoo (1542): »... koska ei ole mitään sidettä Hänen, joka on ikuinen Henki ja käsittämätön, ja ruumiillisen, kuolleen, turmeltuneen ja näkyvän aineen välillä».

EROTUS

Reformoidut perinteet tekevät siis eron näkyväisen ja näkymättömän välillä, aineen ja hengen välillä, ruumiin ja sielun välillä, luomisen ja lunastuksen välillä. Samassa Genéven katekismuksessa sallitaan maallinen kuva- ja maalaustaide, kun sitä vain ei

käytetä väärin, vaan Jumalan kunniaksi näkyvissä teoksissa. Mutta tällä taiteellisuudella ei ole mitään tekemistä jumalanpalveluksessa.

Lopullinen reformoitu argumentti kirkollista taidetta vastaan sanoo, että Kristus tahtoo olla seurakunnassaan *Henkensä* kautta, hänen ruumiillinen läsnäolonsa ei palvele mitään. Täten jumalanpalveluselämässä on hyvin vähän ymmärrystä luomisenäkökulmaan. Tämän asenteen ilmaisee esimerkiksi Hessenin kirkkojärjestys (1526): »Urkujensoitto poistetaan, koska kokoontuneen seurakunnan edessä ei ole luvallista käyttää vierasta kieltä ilman tulkkia. Tämä koskee vielä enemmän urkuja, koska ne vain palvelevat korvaa, kantamatta hedelmää Hengelle.

Sitä paitsi urkujensoitto kuuluu leviittisen pappeuden toimeen, joka itse papinviran kanssa Kristuksen saapuessa on lakkautettu.» Voisimme kietyttää sitaatin sisällön näin:

1. Seurakunta rakentuu vain ja ainoastaan saarnaamalla Jumalan Sanaa. Tässä ei tarvita mitään apuvälineitä.

2. Jumala on seurakunnassaan vain *Henkensä* välityksellä ja vain näkymättömänä tapahtumana, ei aistien välittämänä. Loppupäätelmäksi jää: »aistillinen» tulee pitää poissa jumalasuhteesta.

3. Jos musiikki ylipäätään sallitaan (reformoidut eivät olleet tässä aivan yhtä mieltä), se ei kuulu julistukseen, vaan se on seurakunnan vastaus saarnaan, hartauspsykologinen apuväline rukouselämän intensiteetin kohottamiseksi.

4. Musiikki saa edustaa juutalaista seremoniala- k- ja hylätään siksi jumalanpalveluksesta, jossa Uusi testamentti on esikuvana.

»MINÄ JA JUMALA»

Reformoitujen kaksinkertaisen predestinaatio-opin myötä heikentyy myös yksilön siteet osin ihmisyyteen yleensä, osin jumalanpalvelusta harjoittavaan seurakuntaan, ja ne ovat vaikeasti perusteltavia:

kyseessä on »me ja he» tai »minä ja Jumala». Koska Kristus tämän näkökannan mukaan ei todellisesti ole läsnä jumalanpalveluksessa, vaan ainoastaan Jumala Henkensä välityksellä kohtaa uskovat, ei voida myöskään puhua »pyhien yhteydestä» yleisessä merkityksessä. Tämän teologisen käsityksen musiikillinen seuraus on, että puuttuu oikeastaan syy yhteiseen seurakuntaveisuuseen samoin kuin esimerkiksi uuden testamentin kehotuksissa Kolossealais- ja Efesolaiskirjeissä.

Ainoastaan kun musiikki vapautetaan oletetusta julistustehtävästään, se voi reformoidun käsityksen mukaan tulla omaksi itselleen, »se saa jälleen sille kuuluvan vapauden taiteelliseen funktioon, vapauden leikkiä (»spielen»), ja näyttää siten sen varsinaisen armolahjan.» (F. Buchholz).

LEIKKIÄ JUMALAN EDESSÄ

Tässä alleviivataan, että musiikilla on leikin funktio Jumalan edessä. On helppo vetää rinnakkaisilmiö musiikin myöhempään kotipaikkaan »kaunotaiteissa» esimerkiksi rationalismin Ranskassa, ei niinkuin se aikaisemmin nähtiin yhtenä seitsemästä vapaasta taiteesta, niistä, jotka antoivat tiedon asioiden olemuksesta ja jotka olivat koko olemassaolon palveluksessa. Sekä kalvinismi että rationalismi siirtää musiikin viihteen alueelle ja periaatteessa eristää sen jumalanpalveluksen yhteydestä. Tyypillinen esimerkki luterilais-reformoidusta musiikkiajattelusta jumalanpalveluksen sisällä tai sen ulkopuolella on, että 1900-luvun sveitsiläinen teologi Karl Barthin sydäntä lähellä oli »profaani» muusikko Mozart, eikä kirkkomusiikki yleisesti tai kirkkomuusikko erityisesti kuten esimerkiksi J. S. Bach.

Tämä jumalanpalvelusteologia sai aikaan sen, että kirkon laulu ja musiikki reformaation alkuaikoina yleensä karkotettiin reformaation leimaamisesta seurakunnista. Kuten tulemme näkemään, saatettiin tietyissä tapauksissa edelleenkin sallia yhteistä yksiäänistä laulua jumalanpalveluksissa. Kaikki instrumentaalimusiikki jäi kuitenkin liturgian ulkopuolelle, yleiskulttuurisena ilmauksena, joskus kirkollisessa yhteydessä. Mutta myös laulu kaikkosi kirkosta, ja siitä tuli osa maallista kansanomaista näytelmää.

Soitinmusiikki sai erityisiä kehitysmahdollisuuksia *collegia musicoissa* (eräänlaisia puoliprivaatteja yhteisöjä), jotka harjoittivat yhdessä musisointia. Tästä tuli tärkeä askel kohti sitä maallista konserttitoimintaa, jota se nykyisin on. Sellainen musisointi saattoi olla mahdollista jopa moniäänisen

Huldrych Zwingli (1484–1531)

psalttarilaulun yhteydessä. Eräs *collegium musicum* oli Zürichissä vuodesta 1613; luterilaisella alueella on Matthias Weckmannin *collegium* (perustettu 1660-luvulla) Hampurin St. Jacobissa toinen esimerkki. Tällaista musisointia näyttää ilmenneen vain protestanttisilla alueilla.

»KORVIKE KIRKON ULKOPUOLELLA»

Tästä kirkkomusiikin maallistumisesta kirjoittaa eräs myöhemmän ajan tutkija:

»Luotiin...korvike kirkon ulkopuolelle. Vanhan kirkon komeiden juhlamenojen myötä myös laulu siirtyi komedian puolelle.. Tiettyyn pisteeseen tämä näytelmä korvasi sen, mitä evankelisen kirkon »raitis» jumalanpalvelus ei enää tarjonnut: väriä, eleitä, toimintaa, musiikkia» (Geering). Myös urut joutuivat liturgian ulkopuolelle tai maallisen konserttelämän palvelukseen.

Musiikkikielto tietyissä reformoiduissa piireissä jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi. Hyvin pian otetaan seurakuntalaulu jossain määrin käyttöön 1574 Bernissä ja 1598 Zürichissä. Mutta monin paikoin saattoi kestää vuosikymmeniä, ennenkuin yhteinen veisuu jälleen hyväksyttiin. Siteeraamme erästä henkilöä Sveitsin Saanenista (1628): »joka oli halveksinut laulua ja sanonut, että pikkupoikien laulu muistuttaa häntä paaviudesta».

SPONTAANISTI MONIÄÄNISTÄ

Sitä vastoin olivat riitellyt Psalttarin laulut edelleenkin olennaisin osa seurakunnan jumalanpalveluslaulusta. Hollantilaisen Dordrechtsynodin kirkkojärjestys vuodelta 1619 sanoo: »Kirkossa tulee laulaa vain Daavidin 150 psalmia, kymmentä käskyä, Isä meidän -rukousta, 12 uskonkappaletta sekä Marian ja Simeonin kiitosvirsiä; laulu 'O God, die onzen Vader bist' on kirkon vapaasti käytettävissä. Kaikki muut laulut kielletään, ja jos joitakin on tullut käyttöön, tulee ne poistaa sopivin menetelmän.» Alankomaiden reformoidussa kirkossa ei vuoteen 1807 asti ollut mitään muuta virsikirjaa kuin Psalttarilaulut, mutta esimerkiksi läntisessä Sveitsissä hävisi Psalttarin yksinoikeus jo 1700-luvun alussa.

Tyypillistä reformoiduille piireille oli, että tiettyillä alueilla kehittyi spontaanisti moniääninen virsilaulu. Jumalanpalveluvierailahan oli jatkuvasti taustallaan musiikillinen traditio, jolle rakentaa: musisointi kouluissa, kodeissa, *collegia musicoissa* jne. Zürichin kirkkoneuvoston lausunnosta (1651) käy ilmi, että monet vastuulliset henkilöt reagoivat

tähän taiteellisuuteen liturgiassa: »tulee hiljaisuudessa lopettaa sellainen laulu ja tuoda sen sijaan sellaista musiikkia, jota halutaan harjoittaa kouluissa ja kodeissa, hienona, mielekkäänä ja rakentavana vastauksena Jumalan kunniaksi». Myös urut ja muut instrumentit tulivat vähitellen takaisin kalvinistisiin seurakuntiin.

ZWINGLI KULKI OMAA TIETÄÄN

Varhaisten reformoitujen suuntien keskeiseksi henkilöksi tuli aivan toisissa perinteissä kouluttu teologi, **Huldrych Zwingli** (1484–1531). Opintojensa jälkeen Wienissä ja Baselissa hän vaikutti pastorina Zürichin tuomiokirkossa, *Grossmünsterissä*. Zwingli omaksui ensin voimakkaita vaikutteita skolastiikasta ja Tuomas Akvinolaiselta, mutta oppi myöhemmin tuntemaan Erasmus Rotterdamilaisen ja humanistisen »valistustesteologia», jota tämä edusti. Hän alkoi vähitellen kulkea omaa tietään voimakkaan inspiraation lähteenään mm. Augustinus. Zwinglin edustamalla ohjelmalla ei ollut ainoastaan uskonnollista merkitystä, vaan se oli suunnattu myös yhteiskunnan rakenteiden muuttamiseen ja piti sisällään ankaria eettisiä normeja.

Zwinglin teologiaa leimaa se, että hän erottaa tarkoin jumalallisen ja inhimillisen, missä jumalallinen, näkymätön, ei voi saada ulkonaista muotoa. Hän tarkoittaa, että kristillisellä uskolla on tekemistä vain Kristuksen jumalallisen puolen kanssa, ei hänen inhimillisyytensä kanssa. Samalla tavoin hän suhtautuu esimerkiksi sakramentteihin siinä, että niin kasteella kuin ehtoollisellakin on vain symbolinen merkitys, eivätkä ne välitä mitään näkymätöntä armoa tai todellisuutta. Tämä teologinen käsitys leimaa myös hänen asennetaan lauluun ja musiikkiin jumalanpalveluksessa.

VAIN RUKOUS AKTIIVISTA

Seurakunta hänelle on aktiivinen ainoastaan rukouksessa. Se on vastaus saarnaan ja samoin valmistautumista siihen. Rukous voi kehittyä vain yksilön kohdatessa Jumalan. Ihmisen tulee mieluiten eristäytyä kaikista ulkoisista asioista, seurakunnan yhteydestä, kaikesta, mikä voi häiritä — mieluiten omaan kammioonsa. Kun toiminta tapahtuu rukouksessa, tulee hartaudesta jumalanpalveluksen keskus. Hän puhuu siitä, että hartaudessa on kysymys yksinäisyydestä: »Jos haluat harjoittaa hartautta, ole yksin. Se ei tarkoita, että tarvitaan pitkä sanallinen hartaus, mutta Hengen totuudessa ihminen viettäköön pitkään hartautta.» Hartaudessa sielu kohtaa Jumalan ilman mitään ulkoisia välineitä.

Käsityksessä sielun nousemisesta Jumalan luo on yhteneväisyyttä myös uusplatonikkoihin. Usko tulee Hengen kautta, eikä niinkuin Luther käsittää, Hengen inspiroimassa Sanassa ja sen kautta. Koska predestinaatio-opin mukaan vain muutamilla on-

nellisilla on mahdollisuus voittaa ikuinen elämä, tulee jumalanpalvelusyhteys hyvin heikoksi. Kun sen lisäksi ehtoollinen käsitetään muistoateriana, eikä Kristuksen persoonallisena läsnäolona leivässä ja viinissä, saa liturgia yhä enemmän yksityisen hartauden luonteen.

Zwingli oli musiikillisesti hyvin lahjakas sekä teoriassa että käytännössä. Hän oli musiikillisesti parhaiten koulutettu kolmesta protestanttisesta uskonpuhdistajasta. Aikalaisen kuvauksen mukaan hän hallitsi lähes tusinaa instrumenttia ja sävelsi sekä kirkollista että maallista musiikkia.

ESTEETTINEN ITSEISARVO

Reformoidussa perinteessä, jolle Zwingli loi perustan, on taiteella esteettinen itseisarvo. Perusedellytys tälle opille taideteoksen itsenäisyydestä (josta vähitellen tuli tärkeä peruskivi nk. autonomiaeesteetiikassa) on, että jumalallinen ja inhimillinen pidetään erillään toisistaan. Koska oletetaan, että näkymätöntä ei voida kuvata näkyväisellä, tulee myös taiteesta maallinen asia, eikä sillä ole mitään erityistä kiinnekohtaa kirkon elämään. Maallisen musiikin viljely on Zwinglille itsestään selvää ja luonnollista. Kun Aristofaneen antiikkinen näytelmä esitettiin Zürichissä, hän itse sävelsi kuoro-osuudet. Hän harjoitti mielellään musiikkia kotiolioissa, mutta julisti pannaan kaiken laulun ja musiikin jumalanpalveluksessa.

Vertailu Lutheriin tekee asian vielä selvemmäksi. Vaikka taidokkuus hänelle ei ole epäolennaista, se ei ole ensikäden kysymys. Lutherilla on kyse tarkoituksenmukaisuudesta taiteessa ja luomisen osuus evankeliumin muotoilemisessa — koska Jumalan maailma on yksi. Tärkeintä on, että musiikki toimii elävässä yhteydessä, seurakunnan keskeillä, ja että se ihmeellinen ilmentymä, joka musiikki on, saa aikaan voimakkaan, kannustavan ja eheyttävän vaikutuksen ihmisissä.

DUALISTINEN MAAILMANKUVA

Mutta Zwingli hoitaa ensikädessä »puhdasta taidetta». Taidemusiikki on kansanmusiikkia merkittävämpää. Teoksen alkuperäisyys on taiteellisen todistuksen mittari. Myös tässä näkyy uskonpuhdistajan dualistinen maailmankuva. Hänessä voidaan aavistaa myös toinen kehitys: musiikin heikkeneminen tieteenä, yhtenä vapaista taiteista, sen saadessa yhä enemmän ja enemmän koristeen tai apuvälineen luonteen mielen viihdyttäjänä, musiikinhistoriallinen muutosprosessi, jonka myös Martin Luther ilmaisee, ja joka on seurausta siitä, että musiikkia leimaavat yhä enemmän humanistiset vaatimukset. Musiikin tulee antaa ilmaus tunteille, inhimillisille julistuksille, rauhoittumiselle ja nautinnolle.

Zwinglin mukaan jumalanpalveluksen ulkoisilla

muodoilla ole mitään relevanssia sisäiseen ja näkymättömään, siihen, joka edistää yhteyttä Jumalaan, ja joka tapahtuu vain sydämessä. Reformoidun käsityksen mukaan lopullinen ei voi käsittää loppumatonta, ja Henki ei tarvitse mitään ulkoisia välineitä toimintaansa. Siksi myös jumalanpalvelus ja musiikki tulee pitää erillään toisistaan. Musiikki on erityisen vaarallista, koska se asettaa ihmisen ulkoiseen seurakuntayhteyteen, ja siten hajottaa mielen. Zwingli kirjoittaa Kol. 3: 16 yhteydessä: »Tässä Paavali ei opeta huutamista ja mutinaa temppeleissä, vaan hän viittaa siihen lauluun, joka on Jumalalle otollista, niin että emme laula juutalaisten äänellä, vaan laulamme sydämellämme Jumalan

ylistystä ja kunniaa.»

Mutta laulu ei ole ainoastaan vaarana himmentää sisäistä valppautta. Koska se ulkoisesti seuraa maallisia assosioita, Zwingli löytää vielä lisäargumentin laulua vastaan, vaikka on kysymys raamatun teksteistä: »Juutalaisilla oli psalttarilaulu, mutta se vain viittasi iloon Kristuksessa. Näitä lauluja ei sen vuoksi tarvita kirkossa. Sillä ulkoisiin asioihin liittyy helposti ei-jumalainen juonne.

Zwingli arvosti siis korkeasti musiikkia ja oli tietoinen sen voimasta. Juuri siksi hän karkotti sen jumalanpalveluksesta!

Suomennos Sirkka-Liisa Jussila-Gripentrog

Lutherin perillinen, mutta ei muusikko

Reformaation ideoita kehitti Ulrich Zwinglin jälkeen Jean Calvin (1509–1564). Hän syntyi Ranskassa ja sai perusteellisen koulutuksen mm. oikeustieteessä. Calvin tutustui varhain Lutherin uudistusohjelmaan ja joutui uskonsa tähden pakenemaan Ranskasta Sveitsiin. Hän toimi pääasiassa Genevessä, jossa hän käynnisti ankaran kurinalaisen seurakuntaelämän läheisessä yhteistoiminnassa maallisten viranomaisten kanssa.

Calvin pitää itseään Lutherin perillisenä, mutta liittyy myös zwingliläiseen perinteeseen ja muihin uskonpuhdistajiin. (Nämä reformoidut liikkeet olivat jonkin aikaa erimielisiä, mutta päätyivät vähitellen yhteiseen tunnustuskirjaan Confessio Helvetica posterior 1562). Zwinglin tapaan Calvin painottaa raamatullisten (myös Vanhan testamentin) lakimääräysten merkitystä niin kirkolle kuin yhteiskunnallekin. Calvin erottaa toisistaan näkyvän ja näkymättömän kirkon, mutta hän ei jaa Zwinglin ankaran symbolista sakramenttikäsitystä. Calvinin mielestä esim. ehtoollisessa todellakin toteutuu osallisuus Kristuksen ruumiiseen ja vereen, mutta koska Kristus on taivaassa, läsnäolo leivässä ja viinissä ei voi olla todellista, vaan näkymätöntä. Pyhä Henki yhdistää maanpäällisen uskovan taivaalliseen Kristukseen. Pyhän Hengen kautta toteutuu leivän ja viinin symboloima yhteys Kristukseen. Myös Calvin erottaa hengen ja ruumiin todellisuudet toteamalla, että »äärellinen ei voi sisältää ääretöntä», mutta hänen »pehmeämpi» symboliikkansa estää häntä täysin liittymästä Zwingliin esim. kirkkomusiikkia koskeissa kysymyksissä.

HENKI TOIMII SANASSA

Sananjulistus on Calvinille tekstinlukua ja Raamatun sanan selitystä, oppia. Henki toimii ensisijaisesti Raamatun sanan kautta, joskaan hän ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että Henki voi myöskin toimia sanaa selitettäessä, saarnassa. Calvin kuvaa Jumalan läsnäoloa saarnassa »ei ainoastaan puhujan läsnäolona vaan myöskin tuomarin tai ruhtinaan läsnäolona kun heidän sihteerinsä puhuu». Vastakohtana tälle on Lutherin käsitys Hengestä, joka toimii kaikessa, niin teologisessa luennossa kuin veljellisessä keskustelussakin.

Calvin ei ollut Lutherin ja Zwinglin tapaan aktiivisesti musiikista kiinnostunut eikä harjoittanut itse musiikkia. Mutta kuten Zwingli hän piti kaikkia taiteita suuressa arvossa ja oli sitä mieltä, että »kaikki taiteet ovat lähtöisin Jumalasta ja näin ollen niitä on pidettävä jumalallisina keksintöinä». Taide kantaa sisällään »Jumalan siunausta, jumalallisen valon säteitä, Pyhän hengen loistavia lahjoja, erinomaisia armolahjoja, jumalallisia keksintöjä». Sekä Zwingli että Calvin sijoittavat musiikin maallisen alueelle (jonka myös tulee olla Jumalan laissa ilmaistun Jumalan tahdon mukaista). Musiikki on yksi vapaista taiteista, mutta Raamatun sanan liitettyä se voidaan tietyissä tapauksissa »pyhittää».

MUSIIKKI JA SEN VAIKUTUS

Musiikilla on vielä eettinen ulottuvuutensa ja tässä yhteydessä viitataan antiikin eetos-käsitykseen. Calvin käyttää Platonia todistajana sanoessaan, että

Jean Calvin saarnaa. Maalaus on 1500-luvulta.

musiikilla on »salaperäinen ja lähes uskomaton voima» joka »liikuttaa sydämiä eri tavoin». Musiikki on meille annettu »jotta pysyisimme etäällä lihan ja maailman kiusauksista». Se voi »uudelleen luoda» ihmisen, tarjota hänelle iloa ja pitää hänet näin poissa sellaisesta joka tuhoaa. Mutta musiikin voimaa voidaan myös käyttää väärin. Calvin kirjoittaa: »On totta, että jokainen paha sana, kuten Paavali sanoo, turmelee hyviä tapoja. Mutta kun melodia tulee mukaan, se tunkeutuu yhä syvemmälle sydämeen ja menee sisään aivan kuten viini astiaan suppilon kautta kaadettaessa. Niin, myrkky ja turmio tippuvat sielun sisimpään melodiaa pitkin.»

Jumalanpalvelusyhteydessä uhkaa päinvastainen vaara, sillä keskittyminen Sanaan herpaantuu, kun musiikki tulee mukaan: »On tarkkaan varottava että korva ei kiinnitä enemmän huomiota melodiaan kuin mitä sydän sanojen hengelliseen merkitykseen.»

MELKEIN AINA VÄÄRÄSSÄ KÄYTÖSSÄ

Calvin pitää tiettyä etäisyyttä instrumentaalimusiikkiin, koska sitä »melkein aina» käytetään väärin; »meidän on oltava yhä enemmän varuillamme». Sitä vastoin Calvinille vieras tuntuu olevan

ajatus siitä, että musiikilla, jolla ei ole yhteyttä Raamatun sanaan, voi olla paitsi hajottava vaikutus myös Jumalan lahjana kyky rakentaa ja luoda uutta, aikaansaada sopusointua. Kun Luther puhuu Daavidin harpunsoitosta ja näkee siinä todisteen musiikin jumalallisesta kyvystä tunkeutua sielun syvyyksiin, Calvin tulkitsee osittain toisin saman raamatunkohdan: »On aivan selvää, että musiikilla on paljon vaikutusta tällaiseen melankoliseen sairaustilaan ja että sillä voi hoitaa raskasmielisyyttä ja parantaakin joksikin aikaa; mutta se ei kestä kauaa... Mitä nyt musiikkiin tulee, ei ole väärin, että piinattua sielua voidaan vahvistaa ja eheyttää siten, että sairauskohtaus musiikin avulla pysäytetään tai sitä lievennetään. Mutta itse sairautta ei laulun tai sitran sointujen avulla tai muulla soittimella saada poistettua niin, ettei se enää kohtaisi ihmistä... Kuka voisi nyt tämän yksittäisen tapauksen perusteella, Saulin raivon tultua musiikin avulla tyyntytetyksi, vetää sen johtopäätöksen, että Daavidin harpunsoitolla olisi voima pysäyttää sairauskohtaus? Varmastikaan ei sitransoiton, laulun tai muun soittimen voima ollut sellainen, että se saattoi karkottaa paholaisen, vaan Jumalan tahto antoi hänelle voiman parantaa.»

SOPIMATTOMIA KEINOJA

Calvinin mielestä ei ole kysymys musiikin vaikutuksesta sinänsä vaan Jumalan erityisestä asioihin puuttumisesta ja tätä hän kommentoi seuraavasti: »Jumalan teoille on usein luonteenomaista se, että Hän käyttää sopimattomia sananmukaisesti »kieroja») keinoja päästäkseen päämääräänsä.» Calvin varoittaa kaksi kertaa noudattamasta Daavidin esimerkkiä — täysin päinvastoin kuin Luther, joka kehottaa ystäviään »näppäilemään kieliä» ja laulamaan laulun Kristukselle kun synkkämielisyys ja Saatana uhkaavat.

Lutherille kaikki musiikki on Jumalan lahjaa ja todistus Hänestä. Calvinin mielestä jumalallisen tarkoituksensa täyttää vain sellainen musiikki, joka toteutetaan järjen avulla Sana seuralaisenaan; laulajan tulee tietää mitä ja miksi hän laulaa. Luther sitä vastoin ottaa aivan toisella tapaa kuin Calvin huomioon Jumalan osuuden luomistyössä, niin jokapäiväisessä elämässä kuin jumalanpalveluksen yhteydessä.

SAKRAALI MUSIIKKI

Tutkimme nyt tarkemmin Calvinin suhtautumista juuri jumalanpalveluksen taiteeseen, tarkemmin sanoen musiikin rooliin evankeliumin julistamisessa. Hän siis myöntää musiikin vaikutuksen ylipäänsä, mutta asettaa erityisiä vaatimuksia sille musiikille, joka on sallittua jumalanpalveluksessa. (Tässä hän eroaa Zwinglistä, joka kieltää kaiken taiteen ja musiikin jumalanpalveluksen yhteydessä.) Calvin

näkee laulun pragmaattiset ja pedagogiset mahdollisuudet, keinona kasvattaa nuorisoa, mutta sallii jumalanpalveluksessa ainoastaan yksiäänisen kuoro- ja seurakuntalaulun. Yksi peruste on hänen lähtökohtansa, että jumalanpalveluksessa saa hallita Sana ja vain se. Musiikin ansiosta Sana voi tavoittaa sydämen, mutta musiikki ei saa taidokkuutensa vuoksi kohdistaa huomiota itseensä tai tehdä tekstiä vaikeaksi ymmärtää. Siksi moniäänisyys on poissuljettua kuten myös urkujensoitto ja gregoriaaninen laulu. Soitinmusiikki ja moniäänisyyden taide kuuluvat koulun ja kodin musiikinharjoitukseen.

Musiikki voi herättää sydämen rukoukseen ja ylistykseen. Koska kaikki mitä tapahtuu jumalanpalveluksessa keskittyy kirjoitettuun ja puhuttuun sanaan, on vokaalimusiikki ainoa ajateltavissa oleva musiikin muoto. Vain Raamatun tekstiä on laulettava, tarkemmin ottaen rytmiseen kaavaan sovitettuja psalmilauluja. Mitään vapaata runoutta ei sallita.

PIDÄTTYVYYS

Calvin suosittelee pidättyvyyttä käytettäessä jumalanpalveluslaulua: »Kun pitäydytään kohtuudessa on laulu epäilemättä varsin pyhä ja pelastusta edistävä harjoitus. Toisaalta jokainen laulu, joka vain kuulostaa ihanalta ja on olemassa korvan nautinnoksi, on kirkkoon sopimaton; se saattaa vain olla myös Jumalalle vastenmielinen.»

Calvinin teoksen ranskalaisessa painoksessa (1560) on lisäys. Sanojen »korvan nautinnoksi» jälkeen teksti jatkuu: »kuten on asianlaita kaikissa paavinvallan kuvioissa ja trilleissä ja kaikessa siinä mitä kutsutaan figuraalimusiikiksi ja neliäänisiksi lauluiksi.»

Lutherista poiketen Calvin tekee esteettisen eron sakraalin ja profaanin taiteen välille. Seurakunnan yksiäänistä laulua tulee kantaa melodiodien, jotka sopivat Raamatun tekstiin ja joista loistaa »arvokkuus ja majesteettisuus». Kaikki mikä on kevyttä ja kevytmielistä on pidettävä loitolla sakraalista laulusta; maalliselle ja hengelliselle laululle yhtenäisen estetiikan hän torjuu ja edellyttää erityistä kirkollista tyyliä roomalaiskatolisen cantus ecclesiasticuksen tapaan. Hän kirjoittaa 1542:

PYHIÄ LAULUJA

»On suuri ero siinä musiikissa, jolla ilahdutetaan ihmisiä pöydän ääressä ja heidän kotonaan ja niissä psalmeissa, joita lauletaan kirkossa Jumalan ja hänen enkeleidensä läsnäollessa.» Musiikin on myös annettava oikeita assosiaatioita: »On oltava paitsi arvokkaita myös pyhiä lauluja, jotka ovat meille tutkain, joka ohjaa meidät rukoukseen ja ylistykseen, ajattelemaan Hänen töitään, jotta rakastamme, pelkäämme, kunnioitamme ja ylistämme Häntä.»

Kun yksiääninen seurakuntalaulu saa soida, tunkeutuu Calvinin mielestä Sana syvemmälle sydämeen. Musiikki voi näin herkistää sielun. Näin edistetään rukousta ja Jumalan ylistämistä. Pohjimultaan on kysymyksessä samanlainen käsitys musiikista kuin nuorella Lutherilla, joka piti sitä »hartauspsykologisena apuvälineenä». Musiikin välittämän Jumalan sanan (ei minkään muun sanan!) kautta tulee ihmisen meditaatioissa ja rukouksessa (kysymyksessä ovat yksinomaan psaltnin laulutekstit) syventyä hartauteen ja rukouselämään. Kaikki julistus on reformoidun käsityksen mukaan saarnassa; mahdollinen musiikki liittyy seurakunnan vastaukseen Jumalalle. Julistuksessa ei musiikilla ole osaa ja tässä on perustava ero verrattuna luterilaisiin reformaattoreihin, joille musiikki oli välttämättömyys evankeliumin levittämisessä ja vapauttavana luomislahjana itsessään todistus Jumalan armosta.

TOTUUKSIEN SISÄISTÄMINEN

Kun seurakunta laulaa runomittaisia psalmiparaasejaan »vastaa seurakunta Jumalalle hänen omilla sanoillaan» (Söhngen). Näin ollen ei ole kysymys Sanan julistamisesta. Kuitenkin seurakunnan vastauksen kautta tapahtuu raamatullisten totuuksien sisäistäminen. Calvin kirjoittaa selityksessään Jesaja 5: 1:een (»Ystävistäni minä tahdon laulaa, laulun rakkaasta ystävästäni ja hänen viinitarhastaan.»): »Profeetta käyttää tätä johdantoa vahvistaakseen valtuutustaan, sillä oli tapana kuvailla ainutlaatuisia ja maineikkaita asioita laulun avulla, jotta ne olisivat kaikkien huulilla ja taatusti jäisivät muistiin... Näin oppi leviää laajemmalle kuin jos se esitettäisiin vähemmän loistokkaasti.»

Zwinglistä poiketen Calvin ymmärtää sen seikan merkityksen, että yksityinen ihminen asettuu laulullaan seurakunnan yhteyteen: »Voi toki laulaa itsekseen, mutta vasta kun useat äänet tulevat mukaan ja liittyvät ensimmäiseen, syntyy täydellinen melodia.»

CALVINISMI JA URUT

Reformoitujen liikkeiden suhtautuminen instrumenttien, erityisesti urkujen käyttöön jumalanpalveluksessa, valaisee erityisen hyvin niiden teologista asennetta. Sen paremmin Zwingli kuin Calvinakaan ei sallinut instrumenttien käyttöä jumalanpalveluksessa. Tällä suhtautumisella oli seurauksia sekä urkureille että uruille — mutta myös vähitellen muotoutuvalla kirkon seinien sisäpuolella tapahtuvalle profaanille konserttitoiminnalle.

Kun uusi Ordnung der Christlichen kirchenn zu Zürich (1525) oli otettu käyttöön, tuhottiin kirkkojen kuvat, astiat ja alttarit sekä kiellettiin kaikki kirkkolaulu kaupungissa. Seurakuntalaulu oli palaava takaisin vasta 73 vuotta myöhemmin. Heinä-

kuun 9. päivänä 1527 tuhottiin Zürichin Grossmünsterin urut. Samoin kävi useilla muilla paikkakunnilla, joihin reformoitu liike levisi. Hans Kotter, Paul Hofheimerin oppilas, erotettiin urkurinvirastaan Sveitsin Freiburgissa ja hän joutui ansaitsemaan elantonsa Bernin saksalaisen koulun opettajana. Tässä kaupungissa soivat urut viimeisen kerran vesperissä tammikuun 21. päivänä 1528. Urkurina toiminut Moriz Kröl soitti Magnificatin sijasta virren »O du armer Judas, was hast du getan, daß du unsern Herren also verraten hast«, todennäköisesti Zwingliä tarkoittaen.

URKUJA TUHOTTIIN

Myös Alankomaissa hävitettiin monia urkuja vuoden 1566 ns. kuvien tuhoamisen jälkeen. Mutta »reformit« eivät toteutuneet täydellisesti. Erityisesti kaupungeissa tapahtui usein, että urut siirtyivät kaupungin omistukseen elleivät jo olleet sitä ennen. Eräs Sweelinck-tutkija kommentoi: »Maallemme onneksi olivat pormestarit tässä suhteessa saarnaajia järkevämpiä.« Uruthan edustivat merkittäviä taloudellisia arvoja ja rahan päälle ymmärtävät alankomaiset kaupunkien porvarit ja pormestarit pitivät huolta siitä, että soitinkapitaali käytettiin hyödyksi uudessa yhteydessä, jumalanpalveluselämän ulkopuolella. Seurauksena oli, että urkumusiikki ajettiin liturgiasta ei-kirkolliseen ympäristöön. Kirkollisella taholla todettiin esim. Dordrecht-synodin päätöksessä 1574: »Mitä urkujen soittoon seurakunnassa tulee, on se Paavalin opin mukaisesti (1 Kor. 14: 19) kokonaan sieltä poistettava.«

Soitinmusiikin ahkera käyttö juutalaisessa jumalanpalveluksessa merkitsi reformoiduille (ja myöhemmin pietisteille) lisäargumenttia kaikkien soitimien kirkemiseksi liturgiasta. Zwingli, Calvin ja muut saattoivat tässä yhteydessä myös tukeutua esim. Chrysostomokseen tai Tuomas Akvinolaiseen. Jälkimmäinen kirjoitti: »Meidän kirkkomme ei käytä musiikki-instrumentteja, kuten harppuja ja lyyroja («chitaras et psalteria») Jumalan ylistykseen, jotta emme muistuttaisi juutalaisuudesta.«

TAITEELLISUUDEN NÄLKÄ

Myös Rooman kirkon jumalanpalvelusta käytettiin varoittavana esimerkkinä. Omia seurakuntia varoitettiin tekemästä »näistä puhtaista ja hyvin reformoiduista kirkkoista saksilaisten kirkkojen kaltaisia, joissa ei käytetä ainoastaan urkuja vaan myös kuvia, alttareita, kynttilöitä, messuvaatteita ja muuta paavinvallasta muistuttavaa.«

Instrumenttien hiljaisuus oli kuitenkin tilapäistä; ilmeisesti piankin syntyi halu viljellä taiteellisuutta myös reformoiduissa jumalanpalveluksissa. Simon Sulzer (k. 1585) kirjoitti: »Nuorisoa on saatava kirkkoon, urut on rakennettava uudestaan

ja annettava niiden soida.« Vähitellen soittimet palasivat reformoituihin kirkkoihin, ensin vaskipuhallimet, sitten myös urut (Berniin 1731, Zürichin Neumünsteriin 1839 ja Großmünsteriin 1876). Muualla urut olivat säilyneet yli varhaisten reformointipyrkimysten ja niiden käyttö seurakuntalaulun yhteydessä sallittiin jälleen. Lokakuun 10. päivänä 1680 Amsterdamin kaupungin johto (!) päätti, että urkuja sai jälleen käyttää jumalanpalveluksissa, tarkemmin sanottuna seurakunnan psalmilaulun säestykseksi: »Perusteellisen harkinnan jälkeen on päätetty että tästä lähin kaikissa kirkkoissa, joissa on urut, niitä saa soittaa psalmilaulun aikana.«

Senkin jälkeen kun urkujensoitto oli palannut reformoituihin kirkkoihin, suhtauduttiin niiden käyttöön rajoittavasti. Lippen reformoidussa kirkkojärjestyksessä vuodelta 1684 todetaan, että urut ja muut musiikki-instrumentit ja niiden soittaminen ei ole osa kristillistä jumalanpalvelusta, sillä koska kristitty hengessä ja totuudessa rukoilee Jumalaa, joka on henki, täytyy hänen myös sydämessään laulaa ja soittaa Herralle. Urkujen tehtävä on »vain virittää laulu oikeaan melodiaan ja hillitä sitä sekä varustaa se hyvillä harmonioilla.« Soitinta ei saa käyttää solistisesti: »Urkuja ei saa seurakunnan kokoontuessa koskaan soittaa yksinään vaan aina siten että silloin myös lauletaan.«

YHTEENVETO

Voimme tiivistää uskonpuhdistajien käsitykset seuraavasti:

Zwinglille kaikki musiikki on maallista (vaikka kuuluukin Jumalan herruuteen), ja sillä on sellaisenaan itseisarvo kirkon elämän ulkopuolella. Jumalanpalveluksessa sillä ei ole mitään sijaa.

Calvin väittää, että sinänsä maallinen musiikki tiettyjen, tarkkaan rajattujen edellytysten vallitessa muodostaa toimivan välineen jumalanpalveluksessa. Jos se muotoillaan erityisellä tavalla siitä on hyötyä jumalanpalveluksen vietossa.

Lutherin mukaan kaikki musiikki on pohjimmiltaan teologisesti merkityksellistä. Näin ollen ei ole mitään estettä sen paremmin vokaaliselle kuin instrumentaalisellekaan jumalanpalvelusmusiikille. Hänelle ei ole mitään perustavaa eroa sakraalin ja profaanin musiikin välillä, vaan kysymys on alkuperälleen ja tehtävälleen uskollisesta taiteesta ja taiteesta, joka rikkoo olevaisen jumalallisen harmonian. Ensi kädessä ei myöskään ole kysymys musiikin hyödyllisyydestä, vaan siitä, että se on Jumalan antama vastuunalainen tehtävä.

Luther, Zwingli ja Calvin: kolme henkilöahmoa, jotka tänään ovat monille jokseenkin tuntemattomia, kolme persoonallisuutta, joiden erilaiset käsitykset ovat jättäneet lähtemättömiä jälkiä, kolme asennetta, jotka elävät vielä tänään.

Suomennos Markku Heikinheimo

Kirja-arvostelu Tommy Hellstenin kirjasta

Virtahepo työpaikalla

— kohti hyvinvoivaa työyhteisöä

Virtahepoja

Tommy Hellsten on jo ilmiö. Uuden kirjan ilmestyttyä hänet on nähty useaan otteeseen joukkoviestimissä kertomassa sanomaa ihmisenä olemisesta. Vuosikymmenen alkupuolella Hellsten aloitti Virtahepo-teeman käsittelyn kirjalla *Virtahepo Olohuoneessa*.

Nyt teema saa jatkoa ja uuden näkökulman *Virtahepo työpaikalla*.

Sanan mahti

Hellsten on teologi ja terapeutti. Hän on tietäjä, joka luo uutta sanaa, etsien uusia kuvaamisen muotoja ja keinoja ihmisenä olemisen todellisuuden ymmärtämiseksi. Uudet käsitteet ovat apuvälineitä koskettaa ihmisen sisintä ja auttaa häntä irti vanhoista painolasteista, jotka kahlitsevat ja sitovat häntä rooleihin — sopeutumispakoon.

Roolit — kuka minä olen

Hellstenin kirjassaan kuvaamat roolihahmot ovat valesankari, syntipukki, taakankantaja, näkymätön lapsi ja naurattaja. Lukija voi löytää itsestään piirteitä eri rooleista. Lukiessa voi nousta uusia oivalluksia omasta itsestä ja omista naamioista. Kuka minä olen ja miksi olen se, joka olen. Kirja voi olla matka oman itsen ja omien toimintatapojen ymmärtämiseen.

Ihmiset joutuvat kohtaamaan voimakkaita ilmiöitä kodeissaan ja työpaikoillaan. Tällainen ilmiö voi olla läheisen puolison tai työtoverin alkoholi-ongelma, sairas uskonnollisuus tai esimies joka ei pysty luottamaan vaan haluaa kontrolloida kaikkea.

Naamiaiset Työpaikalla

Työssä käyvä viettää kolmanneksen ajastaan työpaikallaan. Työpaikka on ihmisenä olemisen toinen keskeinen näyttäjä. Kotoa lähdettäessä virtahepo ei jää nojatuoliin vaan se seuraa mukana työpaikalle. Ihminen ei voi päästä itseään pakoon. Ihmisellä on naamari näytelmän mukaan. Selvitäkseen on naamioituttava. Tilanne on hallittava hintaan mihin hyvänsä. Työpaikat eivät ole inhimillisistä ongelmista vapaata aluetta. Sopeudumme erilaisiin ilmiöihin, koska olemme oppineet siihen jo lapsena. Näin löydämme itsemme erilaisista rooleista ja erilaisten naamioiden takaa.

Sopeutumispakosta tunteiden ajatusten ja tarpeiden viestintään

— Rakkaudellinen interventio

Kirjassaan Hellsten kertoo rakkaudellisesta interventiosta ja sen vaiheista. Tapausesimerkki *Martin interventio* on koskettava fiktiivinen tapauselostus päihdeongelmaisesta Martista. Välittäminen on terveyden rajojen asettamista ja ongelman kohtaamisesta vastakohtana ongelmaan sopeutumiselle. Interventiolla on myönteinen vaikutus koko työyhteisöön, koska se merkitsee totuudellisuutta. »Nyt hän kykenee näkemään itsensä ja tilanteensa selaisena kuin hän on.» Muut ikään kuin kunnioittavat hänen hiljaisuuttaan eivätkä riko sitä. He istuvat ja katselevat Marttia. »Tuntuu, että hetki on jollakin tavalla pyhä.» Martti joutuu kohtaamaan ongelmansa.

Voimakas ilmiö — johtajana

Hellsten toteaa, että jos intervention kohteena on esimies tai johtaja, interventio käy mutkikkaam-

Tommy Hellsten käsittelee uusimmassa kirjassaan työpaikan ihmissuhteita.

maksi. Silloin on pantava itsensä likoon ja otettava työn menettämisen riski.

Hellsten kirjoittaa: »Kontrolloivat ihmiset ha-
keutuvat johtotehtäviin. Valta tuntuu vetävän hei-
tä puoleensa kuin magneetti. On olemassa esimie-
hiä, joiden alaisena on todella tuskallista olla. He
haluavat painaa sormenjalkensa pienimpäänkin asi-
aan.

Usein tähän tilanteeseen sopeudutaan. Ihmiset
ovat oppineet sopeutumaan sen sijaan että toimisi-
vat tunteistaan, ajatuksistaan ja tarpeistaan käsin.
Silloin kun lähellä on voimakas ilmiö, jota ei kyetä
käsittelemään, siihen sopeudutaan. Yleensä se joh-
taa erilaisiin oireisiin kuten pahaan oloon, sairasl-
omiin jne.

Mutta ehkä huonovointisuus itse asiassa onkin
työelämämme terveyden ainoa jäljellä oleva merk-
ki. Olisi hälyttävää jos kukaan ei voisi huonosti
sairaassa miljöössä.»

Hellstenin teksti on puhuttelevaa ja siihen on
mahdollista samaistua. Hellsten kuuluttaa vanhaa
sanomaa ihmisen kunnioittamisesta uudella tavalla
ja työpaikoille sovellettuna. Hellsten käsittelee vah-
vuutta heikkoutena ja heikkoutta vahvuutena. Oli-
si opittava kunnioittamaan ihmistä. Vahvuuteen
sairastuneen tervehtyminen on mahdollista. Tie
tervehtymiseen on kivulias. Nöyryys on omien voi-
mavarojen ja rajallisuuden tervettä näkemistä. En-
simmäinen merkki terveydestä on sairauden tunto.

Kuinka moni meistä kirkon työntekijöistä us-
kaltaa olla heikko ja lapsi. Uskallammeko luopua
turvallisista rooleistamme pappeina, diakoneina,
kanttoreina. Uskallammeko ottaa riskejä työn me-
nettämisen uhallakin. Tätä kirjoittaessani ajattelen
tutkimusta kirkon työyhteisöistä ja sitä kuinka moni
oli kokenut henkistä väkivaltaa. »Aito välittämi-
nen on sitä, että toinen asetetaan vastuuseen omis-
ta teoistaan. Tällainen satuttava rakkaus on ainoaa
oikeata rakkautta, koska se on yhteydessä totuu-
teen.» Ilolla suosittelen luettavaksi.

*Jari Huhtasalo
diakoni, Somero*

MUKAISUUS

OIKEUDEN KAMPANIA

21.9.-4.10.1998

Nyt.

OIKEUDENMUKAISUUTTA.

Helsingin hiippakunnassa kysellään syksyllä, onko ihmisellä arvoa markkinavoimien puristuksessa ja talouskasvun tuoksinassa. 21.9–4.10.1998 järjestettävän *Oikeudenmukaisuuskampanjan* aikana viritetään keskustelua oikeudenmukaisuudesta ja syrjäytymisestä mm. television keskusteluillalla, tv:n tietoisuissa ja pääkaupunkiseudulla pidettävissä tapahtumissa.

Kampanjaviikkojen päätapauhtumat ovat 22., 23., 29. ja 30.9. Kallion kirkossa ja 29.9. Vanhalla ylioppilastalolla. Kallion kirkkoon kutsutaan politiikan vaikuttajia, teologeja ja muita asiantuntijoita keskustelemaan aiheesta »Onko tämä oikein?» Vanhalla ylioppilastalolla järjestetään suuri kansalaistapahtuma, johon kuuluu seminaari, paneeli ja kansalaisjärjestötori.

Syksyksi valmistuu myös Kristillisen opintokeskuksen suunnittelema opintoaineistomateriaali seurakuntien ja muiden aiheesta kiinnostuneiden käyttöön.

Hiippakunnan alueen seurakunnille kampanjasta toivotaan tukea omannäköisille ja -kokoisille tapahtumille. Oikeudenmukaisemman yhteiskunnan rakentamisessa riittää tekemistä.

Lisätietoja *Oikeudenmukaisuuskampanjasta* saa projektisihteeri Krista Sudelta, puh. 040-568 8040.

Kirjoita työpaikkakiusaamisesta!

Jokaisessa työyhteisössä on ajoittain ihmissuh-teisiin liittyviä ongelmia ja jokainen meistä, sinä tai minä, voi työpaikallaan tahtomattaan joutua silmätikuksi tai tulla kiusatuksi ja henkisesti ahdistetuksi. Jokainen meistä voi myös aiheuttaa työpaikallaan henkistä ahdistusta, vaikkei sitä itse aina huomaisikaan. Ja vaikka huomaisikin, voivat olosuhteet johtaa toista alistavaan käy-tökseen. Helsingin yliopiston teologisessa tiede-kunnassa on käynnistynyt tutkimushanke, jonka tarkoituksena on tutkia seurakunnallisella työ-paikalla tapahtuvaan työpaikkasyrjintään, kiusaa-miseen ja henkiseen väkivaltaan liittyviä koke-muksia.

Millaisia henkilökohtaisia kokemuksia si-nulla on työpaikkakiusaamisesta seurakunnis-sa? Kiusaavatko työntekijät kirkkoherroja vai kirkkoherrat työntekijöitä? Vai toimivatko seurakunnan työntekijäsuhteet mallikkaasti? Kirjoi-ta meille elämästäsi ja kokemuksistasi. Vapaa-muodoisessa kirjoituksessasi voit käsitellä esi-merkiksi seuraavia aiheita:

— Syrjitäänkö sinua esim. ikäsi, sukupuolesi tai uskosi vuoksi? Millaisia työpaikan ihmissuh-devaikeuksia seurakunnassasi on? Kuka on kiusaaja, kuka kiusattu? Liittyykö kiusaaminen työ-hön vai vapaa-aikaan? Ovatko kiusaaja/kiusattu aina samat vai onko teillä jatkuva syntipukin tarve? Miten kauan syrjintä ja alistava käytös sinua kontaan on jatkunut? Mistä käyttäytymi-nen mielestäsi johtui?

— Miten seurakuntalaisena koet kirkon työn-tekiäjien käyttäytyvän sinua kohtaan? Entä toi-sin päin. Ahdistelevatko seurakuntalaiset seura-kunnan työntekijöitä?

— Mikä vaikutus uskolla ja uskonnolla on mielestäsi tapahtumiin? Entä mitä vaikutuksia kiusaamisella on ollut elämäsi työpaikalla? Entä muuhun elämääsi? Oletko mielestäsi aikaisem-min joutunut vastaaviin tilanteisiin? Voisiko joku seikka aikaisemmasta elämänhistoriastasi vaikut-taa kokemuksiisi? Oletko yrittänyt hankkia tai saanut apua tilanteeseen? Mikä tai kuka mieles-täsi voisi auttaa? Oletko itse joskus kiusannut? Miten? Jatkuiko se kauan?

— Millaisia tunteita kiusaamiskeskustelu mie-lessäsi herättää? Oletko tympääntynyt, innostu-nut vai sitä mieltä, että asiasta ei sopisi puhua?

Varsinkaan kiusaajan rooliin joutuneiden ko-kemuksia ei ole aikaisemmin tutkittu. Nyt on myös »kiusaajien» aika puhua ilman syyllistämi-

sen pelkoa. Kuten kirkkoneuvos Heikki Mäke-läinen kirkkohallituksesta on seurakunnissa esiintyvistä henkisestä väkivallasta kirjoittaes-saan sanonut: »Kun kerran ongelma on olemas-sa, niin parempi että se tulee esille tutkimuksen kuin yksittäisten ihmisten julkisen leimaamisen myötä».

Tutkimuksen kannalta ovat yhtä arvokkaita sekä myönteiset, että kielteiset kokemukset. Sa-moin olisi tärkeää saada ikäsi ja seurakunnalli-sen asemasi tai ammattisi lisäksi mahdollisim-man paljon tietoja myös yleisestä elämäntilan-teestasi, perhetaustastasi ja jokapäiväisestä hy-vinvoinnistasi. Kirjoitukset käsitellään ehdotto-man luottamuksellisina ja kirjoittajien koke-muksia arvostaen. Ne tulevat vain tutkimusta tekevän tutkijan tietoon.

Jos haluat, perustele kantasi, filosofoi ja kerro miten asioiden sinun mielestäsi seurakuntien työpaikoilla pitäisi olla ja millaisia työntekijöitä ja johtajia seurakunnat kaipaisivat. Kaikki nämä tiedot tulevat ehdottomaan tarpeeseen yritettä-essä miettiä, mistä kiusaaminen johtuu.

Mikäli pidät mahdollisena, että sinua voi-daan tutkimuksen teon yhteydessä henkilökoh-taisesti haastatella, liitä siinä tapauksessa mu-kaan yhteystietosi. Muutoin voit kirjoittaa ni-mettömänä.

Kirjeet pyydetään lähettämään suoraan tut-kimuksen tekijälle osoitteeseen: tutkija Per Lind-blad, Käytännöllisen teologian laitos, Pl 33, 00014 Helsingin yliopisto. Kirjoitukset tulisi lä-hettää mahdollisimman pian, jo touko-kesä-kuun 1998 aikana. Voit myös kysyä tutkimuk-sesta sähköpostitse osoitteesta [per.lindblad@ko-lumbus.fi](mailto:per.lindblad@kolumbus.fi).

Terveen työyhteisön tunnusmerkkinä on se, että pystytään näkemään ja myöntämään, tun-nistamaan ja tunnustamaan ongelmat ja halu-taan ne ratkaista. Toivon, että kiusaamisesta ja ahdistelusta kirjoittaminen ja kirjoitusten myö-tä saatava uusi tieto auttavat seurakuntien työn-tekiäjiä tunnistamaan ihmissuhdeongelmien ris-kit omassa työssään. Toivon myös, että ongel-mista puhumalla lisääntyisi uskallus tarttua on-gelmiin niiden varhaisessa vaiheessa silloin, kun niille vielä on jotain tehtävissä.

*Per Lindblad
tutkija*

»Että vielä zionisa löytäisin ilo, riemu, kijos ja weisun ääni nijn templisä cuin cotonakin»

Näin on kuuluttanut Ilmajoen kirkossa rovasti Salomon Hannelius vuonna 1764 kiitospäivän saarnassaan. Tämä ajatus hänen saarnastaan jäi erikoiden mieleeni, kun kuuntelin sitä perinnejumalanpalveluksessa jokin aika sitten: Yhä ajankohtainen rukous! Mistä syntyy ilo, riemu, kiitos ja weisun ääni? Eikö se nouse osallisuudesta, yhteyden syvästä kokemisesta sekä arjessa että Jumalan kansan juhlassa? Sitä kohden me voimme kulkea vain yhdessä! Kirkossa ja muualla elämässä tapahtuvien suurten muutosten keskellä on kysymys siitä löytyykö ilo, riemu, kiitos ja yhteinen weisun ääni! Sen hyväksi työskentely on nyt menossa.

Kirkon työssä ainoa mahdollisuus on yhteyden löytäminen! Minulla on unelma kirkosta, jossa jokainen voi vapain, iloisin mielin tehdä työtä oman kutsumuksensa mukaan omalla paikallaan. Osallisuuden kirkossa on tilaa yhteisen pöydän ympärillä kehittää Jumalan kansan yhteistä juhlaa, mutta työskennellä myös yhteisen työnäyn ja kirkon perustehtävän hyväksi elämän arjessa. »Sillä Herra lohduttaa Zionia, Hän lohduttaa caiken Hänen aukiudensa, ja teke Hänen aukiudensa nijncuin Edenin, ja Hänen erämaansa nijn cuin Herran Kryydimaan: että sielä löytään ilo ja riemu, kijos ja weisun ääni.» Jes. 51: 3 (ks. nyk. käännös). Olemmehan tähän valmiita omissa työyhteisöissämme kuin myös koko kirkossa, kun teemme päätöksiä ja toteutamme uudistuksia?

Kirsti Immonen
»Ilmajoen» seurakunnan diakonissa

Syntynyt uudistukseen

Uudistus on aina uudistus. Vanha, tuttu ja turvallinen muuttaa siinä muotoaan. Itse kuulun sukupolveen, joka on syntynyt keskelle uudistusta. Kotiseurakuntani on käyttänyt uudistettua jumalanpalvelusta, tai ainakin osia siitä, aina siitä asti, kun aloitin aktiivisen kirkossakäyntiurani. Minuun ovat siis alusta asti juurtuneet uudistuksen siemenet ja olenkin aina kokenut »perinteisen» jumalanpalveluksen vieraampana. Ymmärrän toki tuskan ja ahdistuksen, jonka uudistus tuo tullessaan. Mutta parhaimmillaan se voi antaa monia »taivaskokemuksia» ja niitä haluan tuoda tässä esiin.

Minulle liturgisen vuoden kohokohta on *triduum sacram*, pääsiäisen kolmen päivän juhla. Liturgiset huomiot, joita Jari Jolkkonen nosti esiin Cruxissa 1/98 tälle ko. juhla-ajalle, eivät ole pelkkää symbolista saivartelua. Alttarin riisuminen ja mustaan verhoaminen, Valitukset, Moitteet, ym. erityisaineisto saattavat ihmisen kokonaisvaltaisesti kokemaan Kristuksen kärsimyksen. Ei uskoa ole tarkoitettu vain korville; sen voi myös nähdä.

»Tavallinen» kirkkokansa ei pureskelematta ja maistelematta sisäistä tällaista uudistusta. Itsellenikin moni asia on auennut vasta vuosien kuluttua. Mutta juuri sehän tästä elämästä tekeekin mielenkiintoisen; kaikki ei tulekaan minulle valmiina heti tähän ja nyt.

Irina Köntti
diakoniopiskelija, Järvenpää

Laulu ja muistojen aarteet

Kävin helatorstaina kirkonmenojen jälkeen seurakuntamme alueella olevassa kroonikkosairaalassa erään sairaalan asukkaan lähiomaisen pyynnöstä. Päivähuoneeseen oli tuotu kymmenisen vanhusta ja tarkoituksenani oli laulaa heille vanhoja kansakouluaajan kevätlauluja; miksi leivo lennät Suomehen, ilon ääni ihanainen... tuoda kevät sairaalaan! Aloin laulaa vanhasta Pesosen laulukirjasta ja vähitellen tapahtui ihme — silmiin alkoi syttyä kipinää, joku alkoi laulaa mukana, joku huojui musiikin tahdissa, joku sanoi suuresti ponnistaen, että lapsuus tulee mieleen. Jotain suurta tapahtui! Jälleen kerran jäin ihmettelemään laulun ihmeellistä voimaa.

Elämän aikana opitut laulut menivät läpi unohduksen kerrosten ja houkuttivat mielen pohjalta esiin kalliita muistoja — aarteita, joita jokainen meistä kantaa sisällään.

Seurakuntamme päiväkerhonohjaajat ovat aina pitäneet yhdessä laulamista tärkeänä asiana. Omi- en lasteni kerhopolun alkaessa aloin itsekin innostua päiväkerhon lauluhetkistä, joissa yhdessä ohjaajien ja lasten kanssa opetellaan uusia ja perinteisiä lastenlauluja. Lasten ja ohjaajien yhteinen innostus on kannustanut edelleenkin lauluhetkien pitämiseen ja parhaan palkinnon saa, kun laulun riemu on niin suuri, ettei »kaunis laulaminen» enää riitä tunteenilmaisuu- vaan lapset suoraan kiljuvat kilpaa iloansa osatessaan suosikkilaulunsa kaikki säkeistöt alusta loppuun. Päiväkerholaisten reppuun on helppo lastata lauluja evääksi pitkälle kasvamisen matkalle — siinä on haastetta meille kaikille!

Tärkeä lenkki yhteislauluun kasvamiseen on tällä hetkellä kadoksissa. Kuinka moni meistä muistaakaan kansakoulun laulutunnit, joissa todella laulettiin yhdessä riippumatta siitä oltiinko maaseudulla vai kaupungissa. Säestyssoittimena oli parhaimmillaan harmoni, mutta ei se haitannut tahtia. Maakunta- ja kansallislaulut tulivat tutuksi, jopa niin, että ne vieläkin muistaa melkein ulkoa. Kansanlaulujen kaiho ei jättänyt kylmäksi. Siitä huolimatta, että monelle jäi karvas muisto kevään koelaulutilanteesta koko luokan edessä, laulettiin yhdessä kukin omalla taidollaan ja äänellään ja kerättiin aarretta, jonka merkitystä emme silloin osanneet ajatella.

Mistä saada intoa ja mahdollisuuksia uusien sukupolvien kasvattamiseen yhteisen laulamisen ilon kokemiseen? Monet kokevat laulamisen ilon silloin, kun voivat osallistua hyvin hiotun kuoron, jolla on korkeat taiteelliset päämäärät, toimintaan, mutta tämä on vain yksi osa laulamista. Soisi yhdessälaulamisen mahdollisuuden heillekin, jotka uskaltautuvat laulamaan vain silloin, kun kutsussa mainitaan erityisesti, ettei mukaantulijan tarvitse osata laulaa.

Hyvät laulut antavat kauniilla tavalla ohjeita elämän varrelle, opettavat ja innostavat. Joskus pysähdyn miettimään, mitä tämän päivän lasten kanssa kenties lauletaan vanhuuden tultua, minkälaiset laulut saavat silloin silmät loistamaan?

Siinäpä kysymys, jonka toivoisin herättävän ajatuksia ja pohdintoja erityisesti kirkkomuusikkokunnan keskuudessa!

2.8.

9. sunn. helluntaista

Mt 7: 24–27

Virret:

415

126

453

482

452

429

Tunnusta!

Moni tarjoutuu kallioksi. Moni parantaa ja profetoi. Herran nimeen on hinkua sekä pelastajilla että pelkääjillä. Väärällä valtakirjalla vanhurskauttajilla on vaikeina aikoina mahtavat markkinat.

Mutta paraskaan tarkoitus ei pyhitä keinoja. Jos hengelliset teot eivät rakennu Kristus-kalliolle, ne eivät ole Hengen tekoja.

Kertomus viisaasta ja tyhmästä rakentajasta on ollut ylikulttuurisesti käyttökelpoinen Damaskosta Disneylandiin. Jalkojen alta vedenpaisumukseen katoava maa, mutavyöryn imu, nihiloitumisen pelko ovat yhteistä, kouriintuntuvasti kouraisevaa ihmisyyttä. Ja mikä riemu ja voitonriemu sen miehen, joka näkee ajattelemattoman naapurinsa huuhtoutuvan möyryävään pimeyteen!

Sinä ja teikäläiset ovat aina olleet tarinan tyhmit. Kertoja on aina opettanut meikäläisineen, luja kallio jalkojensa alla.

Vaikka juuri hänelle kellot soivat ja juuri hänelle

Kertoja on alunperin asettanut vertauksensa.

Kristus ei puhuttele uhria, vaan auttajaksi asetautunutta. Ei hän tervettä paranna, vaan parantajaksi luulottautunutta.

Väärä profeetta kysyy langenneelta, ahdistaa ja prässää: Tunnetko Jeesuksen? Tunnetko varmasti Oikean Vapahtajan, minun henkilökohtaiseni? Tunnetko hänet oikein värähteleviä munaskuitasi myöten?

Jos tunnet, niin tervetuloa turvaan meidän kalliolle. Jos et vielä, niin jatkan kuulustelua kunnes pöytäkirjaan saadaan sinun tunnustuksesi.

Kun todellinen kysymys on toinen. Ei: tunnetko sinä Hänet, vaan: tuntee Hän sinut?

Tuomion yönpimeissä syövereissä mahdamme tunnistaa Hänet kaikki, siellä kalliolla, sinä kalliona, taivaan portin majakkana. Kyllä kuoleman tuska piiskaa paatuneimmastakin esiin tunnistuksen. Kyllä katseesi hakee hänet viimeisen tuomion jylisevässä myrskyssä ja riippuu hänessä kiinni, silloin. Mutta osuuko Hänen katseensa juuri sinuun, silloin?

Kun Hän oli nälkäinen, annoitko hänelle ruokaa — vaiko kiven? Kun hän oli vankina, kävitkö Häntä katsomassa — vai käännyttämässä?

Rakastitko ja rakensitko — vai puhuitko ja pelkäsitkö?

Hilkka Olkinuora

9.8.

Kirkastussunn.

Lk 9: 28–36

Virret:

205: 1–5

334: 5–8

263

124: 1–2

536

454

110: 3–5

Yksin Kristus

Kaikki synoptikot ovat tallentaneet kertomuksen Jeesuksen kirkastumisesta (Mt 17: 1–8; Mk 9. 2–8), mutta Lk:n versio poikkeaa muista muutamassa kohdassa. Evankelistan erityispainotukset tarjoavatkin yhden mahdollisuuden saarnan rakentamiseksi, jos kohta myös synoptikkojen yhteiset näkökulmat ansaitsevat tulla otetuksi huomioon.

Kirkastusvuorikertomuksen yhtymäkohdat Getsemanen tuskanyöhön ovat niin ikään merkille pantavia. Molemmissa paikoissa mukana ovat samat kolme opetuslasta ja molemmissa kertomuksissa vahvistetaan, kuka Jeesus Nasaretilainen todella on — sekä Jumalan Poika että kärsivä Palvelija, sekä täysi Jumala että täysi ihminen. Seuraavat havainnot saattavat olla avuksi.

1. *Rukous.* Kun Mt ja Mk mainitsevat Jeesuksen lähteneen opetuslapsineen vuorelle yksinäisyyteen, Lk tarkentaa heidän menneen sinne rukousta varten. Yksinäisyyteen vetäytyminen hiljaisuuden puhuteltavaksi irrottaa arkisesta touhusta ja luo siten otolliset ulkoiset edellytykset rukoukselämälle. Lk ei kerro, mitä Jeesus rukoili. Tärkeintä on, että hän rukoili. Rukousta ei ole annettu itsekkyytämme välikappaleeksi vaan »hengitykseksi», joka pitää meidät hengellisesti elossa. Siksi se on arvo sinänsä. Myös jumalanpalvelus on kuin vetäytymistä arjen keskeltä juhlaan, jota rukous kantaa alusta loppuun. Rukous on yhteyttä kirkkauteen, transsendenssiin, toiseen todellisuuteen, joka antaa merkityksen ja sisällön tämänpuoleiselle todellisuudelle, jossa nyt elämme.

2. *Visio.* Lk kertoo Jeesuksen kasvojen muuttuneen ja hänen vaatteidensa alkaneen sädehtiä hohdavan valkoisina. Me näköäistin voimaan luottamaan oppineet länsimaiden asukkaat alamme tässä vaiheessa kiinnostua yksityiskohdista. Mitä Lk tarkoilleen ottaen tarkoitti? Miten Jeesuksen kasvot

muuttuivat? Miltä hän näytti ennen ja jälkeen kirkastumisensa? Uteliaisuutemme jää jälleen kerran tyydyttymättä — Raamattu on erinomaisen niukka-salainen kuvaillessaan Jumalan tai kirkastuneen Kristuksen ulkomuotoa (vrt. esim. Hes. 1: 27–28; Ilm. 1: 12–16). Yhteistä visioille on, että jotakin ihmisen muotoista kyllä hahmotetaan mutta samalla yksityiskohdat peittyvät sokaisevaan valoon. Kirkastusvuoren näkyyn liittyivät vielä Mooses ja Eliakin »taivaallisessa kirkkaudessaan» ikään kuin vahvistamaan, että sekä laki että profeetat täyttyvät Kristuksessa

3. *Puhe.* Näköaisti ei yksistään riittänyt paljastamaan, mistä kirkastusvuoren tapahtumassa oli kyse. Mooses, Elia ja kirkastunut Kristus keskustelivat, puhuivat. Näky havahdutti opetuslapset hereille, mutta vasta puhutut sanat välittivät merkityksen ja sisällön. Keskustelunaiheena noilla kolmella kirkastuneella Jumalan miehellä oli Jeesuksen tulevat vaiheet Jerusalemissa, erityisesti hänen taivaaseenastumisensa. Tämän- ja tuonpuoleisuuden raja ei ole ylitsepääsemätön muuri. Kirkko elää molemmissa maastoissa, lujasti ankkuroituneena tämän maailman lainalaisuuksiin ja historiaan, mutta samalla tinki-mättömästi ammentaen voimansa tuonpuoleisuudesta, todellisuudesta, jota olemme tottuneet nimittämään taivaaksi. Kirkastusvuoritapahtuma huipentuu Jumalan läsnäolon ilmaisemaan pilveen (vrt. esim. 2 Moos. 13: 21 ja 4 Moos. 9. 15–23), jonka merkitys niin ikään paljastui vasta äänessä, joka lausui sanat: »Tämä on minun Poikani, minun valittuni, kuulkaa häntä!»

4. *Vahvistus.* Jumalan ääni vahvisti sen miehen todellisen identiteetin, jonka kanssa opetuslapset olivat jo jonkin aikaa ehtineet kulkea. Jumalan lausuman virkkeen ensimmäinen lause vahvistaa, että Jeesus ei ole kuka tahansa uskonnollinen johtaja vaan Jumalan oma Poika. Toinen lause kehottaa oppilaita edelleen pysymään kuuliaisina Jeesukselle. Kolmiyhteisen Jumalan salaisuus luo vahvan tunnelman kirkastusvuoren tapahtumaan. Majesteettiudessaan ja pyhyydessään Jumala pysyy tavoittamattomissa, pilveen verhoutuneena, mutta Jeesuksessa hän on vapaaehtoisesti omaksunut ihmisen muodon, jotta me ymmärtäisimme Jumalan sanoman, joka meille nyt välitetään samalta »tasolta». Me emme seuraa näkyjä tai yliluonnollisiksi luokiteltavia ilmestyksiä, vaan sitä Jumalaa, joka Kristuksessa on tullut keskellemme ihmisenä, lihana ja verenä.

5. *Rohkaisu.* Pietari, Jaakob ja Johannes menivät Herransa kanssa rukoilemaan, mutta uni tuli silmään kuten heille kävi myös Getsemanessa myöhemmin. Mutta kun he Getsemanessa heräsivät todistamaan Jeesuksen vangitsemisen, nyt he saivatkin huomata hänen kirkkautensa. Kirkastusvuori oli kuitenkin ennen Getsemanea, uskonvahvistus annettiin ennen ahdistusta. Kolmen oppilaan into saada jatkaa hyvän olon ja Jumalan läsnäolon tuntemuksen keskellä sai suorastaan hellyttävän muodon, kun Pietari ilmaisi heidän valmiutensa rakentaa suojat kolmelle miehelle. Lk kommentoi viisaasti uskonintoa uhkuvan Pietarin pyyntöä: »Mutta hän ei tiennyt mitä sanoi.»

Uskonvahvistusta erilaisilla kirkastusvuorilla kyllä kristityille annetaan, mutta kuitenkin näitä vuoria ei ole tarkoitettu pysyviksi asuinpaikoiksi. Jumalan lapset kulkevat tavallisesti pikemminkin autiomaassa, jossa Herran läheisyyden tuntemukset voivat olla harvinaisia. Uskonvahvistus erilaisilla kirkastusvuorilla kyllä herättää innokkuuden, joka kokemuksena on hyvä ja arvokas, mutta pelkästään sen varassa ei arjen keskellä jaksaa. Vain Herran varassa jaksetaan.

Jumalanpalvelusta voisi edellä lueteltujen viiden seikan perusteella nimittää yhdenlaiseksi kirkastusvuoreksi. Kokoontuva seurakunta rukoilee. Se näkee edessään alttarin ja kirkkotilan moninaisen symboliikan sekä ehtoollisaineet. Se kuulee Jumalan sanan, joka antaa nähdylle merkityksen. Se saa vahvistusta uskollen ja rohkaisua kristittynä vaeltamiseen. Ennen kaikkea tällä jumalanpalveluksen »kirkastusvuorella» se kuulee Jumalan äänen, joka kehottaa seuraamaan Jeesusta Kristusta. Yksin Kristuksen varassa jaksetaan, kun on aika laskeutua alas tältä »vuorelta» arjen keskelle sen iloihin ja suruihin.

Tapio Luoma

16.8.

11. sunn. helluntaista

Jh 3: 31 - 36

Virret:

455: 1 - 4

332

461

300

602: 1 –

382

462

Ei määramitalla

Huomioita kokonaisuutta ajatellen: Tällä sunnuntailla on uudessa evankeliumikirjassa ekologinen, luomisen teologiaan liittyvä korostus. Saarnaperikoopin alkuosa, Jh 3: 16 - 17 on selitetty hiljattain pariinkin otteeseen (Crux 5/97 ja 2/98).

Tekstin johannekselaisesta sanatulvasta nousee esiin lause: »Ei Jumala anna Henkeään määramitalla.» Ei Jumala taida antaa mitään muutakaan määramitalla. Jumalaan liittyen kaikki mittaaminen onkin mielipuolen puuhaa. Se on kuin yrittäisi tyhjentää

valtamerta ämpärillä. »Jumalan rakkauden mitta on rakastaa mittaamattomasti», sanoi Bernhard Clairvauxlainen. Rakastaako Jumala kaikkia yhtä paljon? Vaikea sanoa, mahdoton mitata. Onko kaikkien tasa-arvo sama kuin jokaisen ainutkertaisuus? Evankelista ei sano, että Jumala antaisi jollekin Henkeä enemmän ja toiselle vähemmän, mutta hän ei myöskään sano, että Jumala mittaisi jokaiselle Henkeä yhtä paljon. Mittaamisen metafora ontuu. Tarkoitus lie-nee sanoa, että Jumala antaa kaiken ja tahtoo kaiken. Ei ole mahdollista olla vain vähän raskaana tai säilyä melkein hengissä.

Se, että kaikkein tärkeintä elämässämme ei voi mitata, on myös ekologinen ja ekonominen perustuuks. Ihmisarvo ja elämän laatu eivät antaudu mitattaviksi euroina. Vain vaihdettavat asiat voidaan mitata rahassa. Se, mikä voidaan vaihtaa, ei ole kovin tärkeää. Seuraavassa käsittelen mittaamiskieltoa kaikkien uskonkappaleiden kohdalla, käännettyssä järjestyksessä: Jumala ei anna Henkeään määramitalla. Kolmannen uskonkappaleen kohdalla se tarkoittaa, että ei ole mahdollista mitata toisten uskoa - eikä sen paremmin omaansakaan. Ihmisen pyhyys ja uskon svyyys ei ole mitattavissa. Myöskään sitä tapaa, jolla Jumalan Henki kutakin kuljettaa, ei voi mitoitaa tiettyyn kaavaan. Toisen uskonkappaleen kohdalla voisi sanoa, että Jumalan rakkaus Kristuksessa on mittaamaton. Siksi tässä sanotaankin, ettei »kukaan ota vastaan hänen todistustaan.» Jeesus ei mahdu mittoihimme ja siksi monet hylkäävät hänet. Nekin, jotka eivät häntä hylkää, eivät tahdo saada hänestä tolkkua. Vaikka tuhannet tutkijat yliopistoissa ympäri maailmaa tutkivat häntä, häntä ei ole vielä kukaan saatu vangituksi kirjoihin ja kansiin. Nasaretin mies pakenee elämäkertansa.

Ensimmäisen uskonkappaleen kohdalla on sanottava, että Jumalan työ Luojana on suurempi kuin mihin mittalaitteemme yltyvät. Vaikka ihmisen asema Jumalan työtoverina antaa hänelle mahdollisuuden oppia yhä enemmän luonnosta ja käyttää luontoa hyväkseen, luonto on sittenkin ihmistä suurempi: sen näkeminen vain raaka-ainevarastona ja sen valjastaminen vain talouskasvun palvelukseen merkitsee tuhoa. Ympäristö on arvo, jota ei voi mitata.

Toinen lause, johon kiinnitän huomion, on: »Silä, joka uskoo Poikaan, on ikuinen elämä, mutta joka ei tottele Poikaa, se ei pääse näkemään elämää.» Ensiksikin tässä rinnastetaan sanat uskoa ja totella. Uskoon kuuluu dogmaattinen ulottuvuus: se on tiettyjen asioiden uskomista. Uskoon kuuluu myös mystinen ulottuvuus (valitse toinen sana, jos saat mystiikasta näppylöitä), se on sisäinen suhde Jumalaan. Uskoon kuuluu sitten myös moraalinen ulottuvuus: se on Jumalan tottelemista. Toiseksi, tässä ei sanota, että se, joka ei tottele Poikaa, Joutuu helvettiin, vaan: se ei pääse näkemään elämää. Jeesuksen seuraaminen on Elämää, ja Jumalan laki on elämän oma laki.

Miikka Anttila

23.8.

12. sunn. helluntaista

Mt 23: 1–12

Virret:

207

277: 3, 5

287

289

159

222

506: 1, 4

Terve itsetunto ja hengellinen itsetuntemus

Jeesus sanoo: »Joka itsensä korottaa, se alennetaan, mutta joka itsensä alentaa, se korotetaan.»

Päivän tekstien teemana ovat itsetutkiskelu, katumus ja nöyryys. Siten ne tuovat paastonajan mukaisen tuulahduksen keskelle syysä.

Jeesuksen julistukseen ja hänen seuraamiseen kuuluu kutsu itsetutkiskeluun ja katumukseen. Vanhan määritelmän mukaan kristillinen usko on elämää synnin katumuksessa ja Jumalan sanan ja pyhien sakramenttien yhteydessä. Tämä ajatus yhdistää niin kilvoittelevaa ortodoksia kuin körttihenkistä luterilaistakin.

Toisaalta on sanottu, että luterilaisuus korostaa liikaa ihmisen syntisyyttä ja vajavaisuutta. Luterilaisuus on usein koettu ankeaksi, karuksi, ihmisen luotuisuutta tukahduttavaksi ja ihmisen mahdollisuuksia väheksyväksi. Uuden katekismusehdotuksen ensimmäisellä sivulla pidetään ensimmäisen käskyn rikkomisena sitä, että »luotamme itseemme ja omiin kykyihimme».

Eikö tällainen Katekismuksen puhe ole myrkyllistä kuultavaa vaikkapa herkkää vaihetta elävälle ripipikoulunuoorelle, jota ahdistaa oma epävarmuus ja joka janoaa edes pientä uskoa itseän ja omiin kykyihin? Merkitseekö puhe ihmisen syntisyydestä väistämättä lankeamista inhimillisten kykyjen vähätelyyn? Onko se, että »luotamme itseemme ja omiin kykyihimme» luterilaiselle pahe, jopa synti? Ovatko hengellisen nöyryyden ja lujan itseluottamuksen tavoittelu väistämättömässä ristiriidassa? Voiko molempia pyytää yhtäaikaan?

Minusta saarnaajan, joka ottaa vakavasti sekä luomisen että lankeemuksen todellisuuden, tulisi tehdä ero henkisen itsetunnon ja hengellisen itsetuntemuksen välillä. *Itsetunto* on tervettä luottamusta omiin kykyihin. Siihen kuuluu omien siviläskien ja aamu-unisuuden, siis oman ruumiin ja persoonallisten piirteiden hyväksyminen. Kuka meistä jaksaa elää ilman tervettä itsetuntoa!

Nykymaailma on täynnä naisia, jotka häpeävät omaa ruumistaan tai kärsivät väärästä alemmuudentunnosta. Äidin piilopilkkä tai isän iva ovat synnyttäneet moneen mieheen niin huonon itsetunnon, että elämä tuntuu vanhanakin velvollisuudelta ja väkimmäiseltä selviämiseltä, johon auttaa vain kesto-känni. Hyvä itsetunto on minun ja toisten ihmisten yhteistyön tulos. Vaikka en nyt keksi mitään raamatunlausetta, olen varma, että ihmisen Luoja tahtoo ihmisen kukoistavan, »luottavan itseensä ja omiin kykyihinsä». Muu on vähintään Perkeleestä.

Toisaalta psyykkisen itsetunnon ja terveen itsetuottamuksen lisäksi ihminen tarvitsee *hengellistä itsetuntemusta*. Hengelliseen itsetuntemukseen sisältyy nöyryä tietoisuus omasta paikasta Jumalan edessä: Jumala on savenvalaja, minä olen vain savi. Siihen kuuluu myös itsessä olevan jumalanvastaisuuden tunnistaminen. Jeesuksen puheeseen itsensä alentamisesta Jumalan edessä kuuluu välttämättä tietoisuus omasta vajavaisuudesta, omista erehdyksistä ja omasta syntisyydestä. Jos tämän julistaminen tekee luterilaisesta kirkosta elämäntieteen tai tukahduttavan, ei voi auttaa.

Yksipuolinen puhe ihmisen syntikurjuudesta voi murentaa entisestään huonosta itsetunnosta kärsivää. Ihmisen pahuudesta vaikeneminen puolestaan väistää totuuden ja estää hengellisen kasvun. »Jos väitämme, ettemme ole syntisiä, me petämme itseämme eikä totuus ole meissä.» Silti molempia, tervettä itsetuntoa ja katumuksen kyvyneitä, voi pyytää yhtäaikaan.

Hengellinen kasvu tekee kipeää. Se ei ole liikettä kohti kirkastusvuorta tai hengellistä hurmiota. Siihen kuuluu syvenevä tunto omasta vajavaisuudesta, jopa syntisyydestä pyhän Jumalan edessä. »Joka itsensä alentaa...» Sydämen haava ei synny silti keinotekoisella kurjistelulla tai itsensäättimisellä. Hengelliseen itsetuntemuksen kasvamiseen tarvitaan totuuden peili, Jumalan laki sekä valo, Totuuden Henki.

Luterilaiset tunnustuskirjat ja Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista puhuvat oikeasta pelastusvarmuudesta: katse on käännettävä omista kokemuksista ja rikoksista Kristuksen ansioon, tekoihin ja lupauksiin. Ajatus on lohduttava. Silti kyseinen komemus on meille monelle vieras.

Mieluummin ajattelen Tuomas Kempiläisen lausetta: »Autuas se hetki, jolloin sydämessäni syntyy katumuksen kyynel.» Miksi oman syntisyyden katkera kohtaaminen voi olla samalla iloinen asia? Eikö siksi, että tuntiessani — Deo volente — katkeran katumuksen nuolen tiedän päivän tekstien perusteella varmimmin olevani armon piirissä: »Joka itsensä

alentaa, se korotetaan» ja »jos me tunnustamme syntimme, niin Jumala, joka on uskollinen ja vanhurskas, antaa meille synnit anteeksi ja puhdistaa meidät».

Sydämen haavassa pysyttelemisestä käy uljaana esimerkkinä edellisen Tuomaan rukous. Siinä ei pyydetä pelastusvarmuutta sen enempää kuin hyvää itseuntoakaan, ennemminkin alhaalla pysymistä, autuasta virumista hengellisessä murheen laaksossa.

»Pyhä Jumala, pyhä Väkevä, pyhä ja laupias Vahtaja. Älä jätä minua katkeraan kuolemaan, vaan salli minulle tilaisuus parannukseen, että oikein itkin syntejäni, ennen kuin silmieni valo sammuu.» Amen.

Jari Jolkkonen

30.8.

13. sunn. helluntaista

Jh 9: 1–7, 39–41

Virret:

207: 1–3

534: 6

395: 1–3

574

228

600

Synnin palkka on elämä

Pienen kuolleen lapsen vanhemmat kysyvät, aina ja joka kerta: Onko tämä meille opetus? Onko tämä rangaistus? Miten kovakorvaisia me olemme olleet, että näin piti opettaa? Mitä isovanhemmat ovat tehneet, että näin ja vieläkö lastemmekin pitää siitä jostakin kerran maksaa, kolmanteen ja neljanteen polveen?

Kenenkään ei tule elää niin valtavan hybrisen vallassa, että hän mittaa viattoman elämän omasta viallisestaan. Kukaan ei ole niin arvokas, että hänen opettamisensa tai pelastamisensa vaatisi ihmisuhrin. Kenenkään takia ei lapselta riistetä henkeä eikä terveyttä.

Jostain muusta on kyse. Mutta mistä? Miten niin Jumalan teot tulisivat vammaisuudessa julki; ei kai ihmisen tehtävä voi olla Jumalan julmuuden speci-

men?

Selittämätön paha ja näkyvä julmuus kertovat ihmisyydestä. Julki tulee se ihmisenäolemisen puoli, jonka katsomista kaihdamme samoin kuin opetuslapset aikalaisineen välttelivät rujouden katsomista. Perisynti tulee julki, ja se kauhistuttaa.

Synnin palkka ei niinkään ole kuolema, vaan elämä. Synnin seurauksena meidän on pakko jatkaa elämäämme silloinkin, kun siitä on riistetty jotakin olennaista: näkö, toimintakyky, elämisen mieli, rakain ihminen. Elämä ilman sitä lasta tai ilman näkemistä on synnin palkka. Mutta ei sille lapselle, ei sille sokealle miehelle, vaan meille muille, jokaiselle.

Jos shalom merkitsee lapsia, jälkeläisiä, jatkuvuutta, unelmia, niin kaikkea sitä ilman jää se, jonka elämäämme käsittämätön paha uurttaa loven. Ja hänen kanssaan jääme ilman me kaikki. Juuri tämän lapsen kanssa emme koskaan vartu ystäviksi. Juuri tämän ihmisen kanssa emme jaa hymyn näkemistä, meren kimallusta. Jokainen puutteellisuus, murhe ja menetys on se perhosen siiven lehdähdys, joka saa ilmakehän värähtelemään koko planeetalla. Älä kysy, kenelle kellot soivat; ne soivat sinulle.

Mutta armoa ilman hän ei jää. Ei ikinä. Se vain ei tule, näy ja voita meidän mittamme mukaan.

Olisi turvallista pysytellä Abrahamin helmoissa tai reformoidussa rauhassa ja tietää: Kaikella näkyvällä on syynsä ja syyllisensä. Jumala antaa ja ottaa mielekkäällä tavalla. — Evankeliumin epävarmuuteen heittäytyminen on tuskallisempaa. Uskoako Jumalan yksiselitteiseen oikeudenmukaisuuteen, synn ja seurauksen rautaiseen lakiin, elämänhallintaan? Vai Jumalan salattaisuuteen, sumeista sumeimpaan logiikkaan, elämään joka ottaa hallitakseen?

Jotta Jumalan teot tulisivat ihmisessä julki. Niin- kuin silloin kerran, ihmisessä.

Hilkka Olkinuora

6.9.

14. sunn. helluntaista

Mk 12: 41–44

Virret:

432

325: 4

431

116: 4–5

428

227

434: 3–4

Köyhät köyhien asialla

Tuttu kertomus lesken rovosta antaa tilaisuuden käsitellä kristillisen uhraamisen teologisia juonteita ja suhdetta erilaisten hyväntekeväisyysjärjestöjen kanavoimaan apuun. Ainakin seuraaviin näkökohtiin voi kiinnittää huomiota.

1. *Mielenlaatu.* Lyhydestään huolimatta perikooppi antaa vaikutelman, että leski antoi uhrilahjansa vailla minkäänlaista ulkoista pakkoa. Häneltä ei vaadittu eikä kerjätty. Tunteisiin vetoavia ja jopa manipuloimaan pyrkiviä kolehtipuheita ei pidetty. Uhraamiseen kuuluu ehdoton vapaus ja vapaaehtoisuus. Tässä suhteessa oikea mentaliteetti nousee jopa tärkeämmäksi kuin uhrauksen rahallinen suuruus — uhraamisen tulee olla iloinen tapahtuma (2 Kor. 9: 7!). Kristikunnan suurimpana saarnaajana pidetty Johannes Krysostomos toteaaakin, että Jumala ei odota määrällisesti suurta uhrausta vaan oikeaa mielenlaatua.

2. *Kirkollisvero ja kolehti.* Kirkko elää keskellä tätä luotua todellisuutta, jonka lainalaisuuksiin kuuluu myös rahatalous. Täyttääkseen Herralta saamansa tehtävän se joutuu hoitamaan raha-asioita, mitä ei aina ole ymmärretty. On tarpeen muistaa, että esimerkiksi keskiaikaisten kerjäläissääntökuntien kritiikki tuolloista rahavirtoja itselleen ohjannutta kirkkoa vastaan nousi vankasti Raamatun sanomasta, jossa varoitetaan rikkauksien ahnehtimisesta. Pelkona oli, että ajallista huolehtiminen syrjäyttää pelastussanomien esilläpitämisen. Tämä muistutus on aina paikallaan. Sen sijaan kun omana aikanamme kuuluu äänenpainoja, joissa vaaditaan omaa kirkkoamme luopumaan verotusoikeudestaan, taustalla lieenee harvoin aito huoli kirkon tulevaisuudesta. Pikemminkin kyseiset vaatimukset tuntuvat perustuvan ka-

teuteen ja ehkä jopa haluun rajoittaa kirkon toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia.

Kolehti- ja kirkollisverokäytäntömme tarkastelu sopii luontevasti tähän yhteyteen. Miksi kirkossa kannetaan kolehti ja minkä takia seurakunnissa järjestetään erilaisia keräyksiä, vaikka seurakunnat saavat merkittäviä verotuloja? Vastaus ei ole ollut aina selvä edes viranomaisille. Pyhän sanoma antaa mahdollisuuden korostaa, että nykyinen käytäntö varmistaa kirkollisverojen suuntautuvan pääasiassa oman seurakunnan toiminnan ylläpitämiseen, kun taas vapaaehtoisesti kerätyt varat, uhrilahjat, ohjataan voittopuolisesti kristillisen palvelun hyväksi. Kussakin seurakunnassa ns. vapaiden kolehtipyhiin suhteen tehtyjä linjauksia voi niin ikään informaationomaisesti valottaa.

3. *Hyväntekeväisyyttä vai rinnalle asettumista?* Kansalaisten karttuksaan käteen turvautuvat lukuisat järjestöt ja yhteisöt. Hyväntekeväisyyden kautta kanavoitu yhteisvastuullisuus onkin kovia arvoja painottavassa ajassamme erityisen rohkaiseva piirre, jonka arvoa ei voi liikaa korostaa. Mutta onko kristillinen uhraaminen hyväntekeväisyyttä? Varmasti monesti ainakin ulkoisilta muodoiltaan, mutta ei teologiselta perustaltaan. Kertomus lesken rovosta paljastaa kristillinen auttamisen erityislaatuisuuden: antaessaan viimeiset lanttinsa köyhä nainen antoi ikään kuin oman itsensä toisten hyväksi. Siinä ei hyväosainen luopunut liiastaan huonommin menestyneitä sääliin. Rakkaus hänet ajoi asettamaan koko olemuksensa kärsivien rinnalle, vaikka tuo ratkaisu merkitsi hänelle itselleenkin vaikeita aikoja. Yhteys lesken rovon ja Kristuksen uhrikuoleman välillä käy näin ilmi. Kristillinen uhraaminen ei pohjimmiltaan ole hyvää tarkoittavaa harrastelua eikä nappikauppaa oman hyvinvoinnin rakentamisen ylijäämävaroilla. Uhraaminen koskettaa Jeesuksen seuraajan koko olemusta. Siksi kirkko ei ole hyväntekeväisyysjärjestö muiden joukossa. Se ei tyydy *avun* tarjoamiseen, koska se haluaa tuoda ihmisille paljon enemmän, *pelastuksen*.

Kertomus lesken rovosta myös muistuttaa, että kristillinen uhraaminen ja omastaan luopuminen ei perustu sääliin, vaikka vanhojen kirkkojemme edustalla seisovat raajarikkoiset vaivaispojat lienevät aikanaan pyrkineet herättämään juuri tuollaisia tunteita ns. paremman väen keskuudessa. Köyhä leski auttoi toisia köyhiä. Kristillisessä uhraamisessa kurja auttaa toista kurjaa, tai virren (428: 5) sanoin ilmaistuna, »saaja auttaa antajaa.» Kyse on tasa-arvoisten ihmisten asettumisesta toistensa rinnalle.

4. *Uhrilahjan siunaus.* Kristillinen uhraaminen sisältää vielä yhden piirteen, joka tekee siitä erityislaatuista. Kyse ei ole pelkästään uhraajan oikeasta mielenlaadusta ja rinnalle asettumisesta. Ei vain kristitty toimi, vaan viime kädessä toimii itse Jumala. Seurakunnan antaman uhrin puolesta aina rukoillaan ja pyydetään, että Jumala pyhittäisi sen kantamaan siunausta niiden hyväksi, joille uhri on tarkoitettu. Niinpä uhrilahjalle pyydettyä Jumalan siunausta esimerkiksi esirukouksen yhteydessä kannattaa erityi-

sesti korostaa. Juuri rukous, luottamus Jumalan siunaukseen ja tietoisuus, että viime kädessä uhri annetaan aina Jumalalle (vrt. 2 Tess. 2: 4) tekevät kristillisestä uhraamisesta niin omintakeisen. Uhrilahjan »siunauksellisuus» ja hyöty sen kohteen kannalta, jolle se on osoitettu, ei riipu markkamääristä, vaan pelkästään siitä, että uhri on lähtenyt liikkeelle ruoilevan seurakunnan keskeltä ja että Jumala itse on valjastanut sen käyttöönsä. Tämän siunauksen arvioimisessa mikään tavanomainen mittari ei pysty kertomaan kaikkea. Jumalan siunaus on aina suurempaa, syvempää ja kokonaisvaltaisempaa kuin osaaminen edes kuvitella.

Tapio Luoma

13.9.

15. sunn. helluntaista

Mt 11: 25 - 30

Virret:

330

135

398

409: 1, 2

329

228

326: 7–9

Jumalan tunteminen on lahjaa

Jos haluaisi olla oikein pirullinen, tästä tekstistä voisi aloittaa saarnansa näin: »Kun Jeesus sanoo, että Jumala on ilmoittanut salaisuutensa lapsenmielisille, hän ei tarkoita infantiilisuutta vaan autenttisuutta.» Voisi toivoa, että saarnaaja edes tänään välttäisi vaikeita oppisanoja eikä yrittäisi tehdä Jeesuksen yksinkertaisesta sanomasta liian monimutkaista.

Luottaminen siihen, että Jumala ei ilmaise itseään viisaille ja oppineille vaan lapsenmielisille, on vaikeaa. Emmehän me usko, että oikeasti mitään painavaa sanottavaa Jumalasta voisi olla kellään, joka ei ole käynyt monivuotista yliopistokoulutusta? Anekdootin mukaan opiskelijat kysyivät kerran Karl

Barthilta (joka ei ole jäänyt historiaan erityisen lyhytsanaisena eikä selkokielisenä teologina), mikä on kaikkein syvin totuus, jonka hän on oppinut. Muistiinpanovälineet viritettyinä opiskelijat odottivat ai-nutlaatuista, dialektista viisauden välähdystä. Barth vastasi pyhäkoululaulun sanoilla: »Jeesus mua rakas-taa, Raamattu sen ilmoittaa.» Jumalan rakkaus Kris-tuksessa on asia, jonka pieni lapsikin voi ymmärtää, mutta jonka oppimisessa viisaimmallakin professoril-la vierähtää koko ikä (ja vielä iäisyyskin, toivon). Kuinka muuten voisikaan olla, jos Jeesus kerran on koko maailman vapahtaja.

Oppineisuus ei johda Jumalan luo. Tämän perus-teluna Jeesus sanoo, että Isää ei tunne kukaan muu kuin Poika ja »ne, joihin Poika haluaa hänet tutus-tuttaa» (Saarikosken käännös). Jumalan tunteminen annetaan lahjana. Niin annetaan muuten kaikki muikin tunteminen. Ihmisten välinenkin todellinen kohtaaminen on lahjaa, se ei ole temppu. Tuntea-verbi tässä on sama kuin huomata-verbi 2. Kor. 13: 5. Sen voisi kääntää myös sanoilla tajuta tai ymmär-tää. Sen ymmärtäminen tiedoksi Jumalasta olisi väärin, samoin kuin sen mieltäminen tunteeksi Jumalan läsnäolosta. Se ei myöskään ole matemaattisen yhtä-lön ratkaisuun rinnastettavaa oivaltamista. Aina kun usko samaistetaan johonkin sielunkykkyyn, mennään metsään.

Kutsu lepoon on hämmästyttävän vaikea kuulla. Jes. 28:ssa sanotaan, kuinka Jumala kutsuu ihmisiä lepoon, mutta ihmiset eivät halua kuulla. Heille Herran sana on vain käsky ja läksy. Paul Tillich puhuu tämän tekstin yhteydessä uskonnon ikeestä, jonka Jeesus ottaa pois. Uskonnollinen laki vaatii ihmistä hyväksymään tietyt käsitykset ja dogmit. Niiden hyväksyminen on hänen ahdistuksesta ja kuolemasta pelastumisensa ehtona. Niinpä hän yrit-tää hyväksyä ne, vaikka hän epäilee niitä. Käytän-nössä laki vaatii meiltä täydellisyyttä. Moraalin vaati-musten ylivireisyys johtaa teeskentelyyn, kynnisyy-teen ja moraalien romahtamiseen. Uskonnollisen lain voi hylätä, mutta silloinkin joudutaan jonkun muun lain alle, joka ei ole tippaakaan armollisempi. Tähän todellisuuteen tulevat Jeesuksen sanat »Tulkaa minun luokseni, kaikki työn ja kuormien uuvuttamat.» »Me torjuisimme vihaisina hänen kutsunsa, jos hän kutsuisi meitä noudattamaan kristillistä uskontoa, oppia tai moraalialia. Emme voisi uskoa häntä, kun hän puhuu hiljaisuudesta ja nöyryydestä ja levon antami-sesta sieluillemme, jos hän antaisi meille uusia ajatte-lu- ja toimintakäskyjä. Jeesus ei ole uuden uskonnon luoja, vaan uskonnon voittaja, eikä hän ole uuden lain laatija, vaan vanhan kumoaja. Me papit ja kristinuskon opettajat emme kutsu teitä kristillisyy-teen, vaan uuteen olemassaoloon, josta kristillisyy-den pitäisi olla vain todistuksena, mutta ei muuna. Unohtakaa kaikki kristilliset opit, unohtakaa sekä varmuutenne että epäilyenne, kun kuulette Jeesuksen kutsun. Unohtakaa kristillinen moraalialia, omat saavu-tuksenne ja epäonnistumisenne, kun tulette Jeesuk-sen luo. Teiltä ei vaadita mitään - ei edes mitään käsitystä Jumalasta, ei omaa hyvyttä, ei uskonnolli-

suutta, ei kristillisyyttä eikä moraalisuutta. Teiltä vaaditaan vain, että olette avoin ja valmis ottamaan vastaan sen, mitä teille annetaan. Ja teille annetaan uusi olemassaolo: rakkauden, oikeudenmukaisuuden ja totuuden olemassaolo sellaisena, kuin se ilmenee hänessä, jonka ies on sovelias ja kuorma kevyt.»

Miikka Anttila

20.9.

16. sunn. helluntaista

Mt 6: 19–24

Virret:

384

132

183: 1–4

462: 1, 3

521

231

533: 5–6

Mammona ja Jumala

Jeesus sanoo: »Missä on aarteesi, siellä on myös sydämesi. Te ette voi palvella kahta herraa, sekä Jumalaa että mammonaa.»

Päivän tekstit liittyvät ensimmäiseen käskyyn, siihen kuka on ihmisen todellinen jumala. Luterilaisen käsityksen mukaan ei ole olemassa jumalatonta ihmistä. Jokaisella on joku jumala. Selittäessään ensimmäistä käskyä Luther sanoo usein siteeratut sanat: »Jumalaksi kutsutaan sitä, jolta tulee odottaa kaikkea hyvää ja johon on turvauduttava kaikessa hädässä. Pelkkä sydämen luottamus ja usko luovat sekä Jumalan että epäjumalan.»

Jokainen ihminen on hyvän odottaja. Se, jolta ihminen odottaa suurinta ja kestäväntä hyvää, on ihmisen jumala. Monessa kielessä sana Jumala johdetaankin sanasta hyvä (God, Gott, Gud jne.). Lutherin ajatuskulun mukaan ensimmäisen käskyn pitäminen toteutuu ennen kaikkea odottamisena, siten, että ihminen odottaa suurinta ja kestäväntä hyvää Pyhältä Kolminaisuudelta. Missä tämä »pää» on kohdallaan, »siellä on myös koko elämä kohdallaan, ja päinvastoin». Evankeliumi sanoo saman: »Silmäsi on ruumiin lamppu. Jos silmäsi on terve, koko ruumiisi

on valaistu.»

Jos koulun päivänavauksista on jotakin jäänyt mieleen, niin sen hokeminen, että »raha ei merkitse kaikkea». Pidän tämän hokemista hyvänä, vaikka sen hedelmät olisivatkin jääneet laihakoiksi. Tosi lihaksi tämä oppi tuli itselleni vasta Assisissa: Fransiskuksen jalanjäljissä valkeni, että mies uskoi ihan tosissaan olevansa kaikkein onnellisin rutiköyhänä, houkka. Fransiskukselle Rouva Köyhyys oli paitsi oikea Kristuksen seuraamisen tapa myös tie aitoon ja kestäväan iloon.

Rahan vallasta varoittaminen on tärkeää, mutta vaikeaa. Yhtäältä pitää yhä paikkansa se Katekismus-ehdotuksen ajatus, johon evankeliumikin viittaa: Raha ja omaisuus ovat ihmiskunnan yleisimmät epäjumalat (ks. VII käskyn selitys). Toisaalta jokainen käyttää rahaa ja omistaa. Moni raataa selkää vääjänä ihan ylevin motiivein, palvellakseen toisia ja hankkiakseen kodin ja elannon perheelleen. Kannattaa myös muistaa, että sanankuulijoille pappi kuuluu parempipalkkaisten väkeen.

Rahan demonisoiminen olisi helppoa, mutta tyhmää. Satasen seteli on tahdon vaihdon väline, ei hyvä eikä paha. Siksi ei olisi huonoa, jos pappi näyttäisi saarnassaan seteliä ja muistuttaisi sen »arvottomuudesta». Vai löytyisikö papin viereen tervehkinen pankinjohtaja, joka muistuttaisi, että raha on »vain» vaihdon väline?

Edellisistä rajauksista huolimatta tuntuisi vastuun väistämiseltä, jos pappi sivuuttaisi herättelyn ja unoh-taisi kysellä, mitä varallisuus meille todella merkitsee. Kyllähän me juoksemme rahan perässä niin perkeleellisesti. Miehet laiminlyövät usein perheensä ja ovat valmiita rikkomaan lakia, eivät hankkiakseen perheelle leipää, vaan ansaitakseen extraa. Mistä taas löytyy jatkuvasti ahneita miehiä ja auliita naisia, jotka ovat valmiita uhraamaan kunniansa vaikkapa yhä kasvavan »eroottisen» bisneksen alttarille?

1980-luvun loppu elettiin nousukautta, 1990-luvun alussa kaikki romahti. Mikä voisi olla opetus? Muistammeko tämän ankaran opin nyt, kun elinkeinoelämän pyörät taas pyörivät kiihtyvästi?

Laman kouristuksissa ja markan kelluessa 1993 järjestimme teologian opiskelijoiden kanssa »anti-jumalanpalveluksen». En tiedä tempauksen viisaudesta, lohduttavuudesta tai tahdikkaisuudesta. Mutta monet tämän modernin temppeliprovokeation yksityiskohdat ovat jääneet mieleen, jotka nyt saarnanjuuriksi tekee mieli jakaa.

Pappi piirsi ristinmerkin dollarin muotoisesti ja lausui jotakin Rahan, Vallan ja Markkinahengen nimeen. Uskontunnustuksessa lausuttiin: »Minä uskon Mammonaan, Rahaan kaikkivaltiaaseen, elämän ja onnen tuojaan. Ja Suomen markkaan, Mammonan poikaan, joka sikisi pyhästä ahneuden hengestä, astui ulos valuuttaputkesta, kellutettiin ja devalvoitiin...»

Tähän länsimaisen elämänmuodon mukaiseen liturgiaan kuului rukous »Markka meidän, joka olet valuuttataivaassa, pyhitetty olkoon sinun nimesi, tul-koon sinun markkinasi, tapahtukoon sinun tahtosi

niin maan päällä kuin ihmisten sydämissä. Anna meille meidän jokapäiväinen osinkomme...»

On terveellistä, jos tämä kuulostaa irvokkaalta. Ehkä se kertoo silmien, ruumiin lamppujemme kun-
nosta. Jos ihanteemme eivät ylitä materiaalisia arvo-
ja, silloin silmämme on sokea ja sielumme pimeä. Jos
teemme jatkuvasti arvokompromisseja, kaunistellen
sanottuna venymme taloudellisten realiteettien edes-
sä tehtyihin joustoihin, orjaileva joustaminen voi
käydä petolliseksi sekä yksityiselle ihmiselle että koko
yhteisölle.

Jos arvomme ovat oikeat, silloin koko ruumis on
valaistu ja elämä voi kestää pahatkin karikot. Mie-
leen tulee ruisleipämainos, jossa poika tulee Ameri-
koista ja kertoo menettäneensä kaiken. Hiljaisuuden
jälkeen pohjalainen isä: »Pääasia notta oot pitäny
kiinni rehellisyydestä. Tervetuloo kotio!»

Oma isäni opetti vanhan kansansanonnan: »Py-
hätyöllä ei ole siunausta». Opin läksyn katkerasti,
kun iskin sunnuntaisavotassa kirveellä ison haavan
käteen. Vieläkin tekee mieli ajatella silloisella lapsen
uskolla: Jeesus rankaisi, ihan aiheesta, olin ahne,
sori...

Ps. Hajanaiseksi jäi, saarnakone yski. Lukekaa
vaikka Katekismuksia ja sanomalehtien otsikoita.

Jari Jolkkonen

27.9.

17. sunn. helluntaista,

3. rukouspäivä

Jh 5: 19–21

Virret:

371: 1–3

447: 4

377

386

222

591

Siellä ja nyt

Kaikkivaltius. Kolminaisuus. Pelastus. Iankaikkisuus.

Uskon komeat kukat on kietaitu yhteen kahdella
sanalla: Kenelle tahtoo.

Kaikki on tarjolla avautumaan ja ymmärrettäväk-
si sille, jolle Herra tahtoo. Ei sille, joka tahtomalla
tahtoo itse. Iankaikkisuuteen ei oteta vastaan ennak-

kovaruksia eikä ilmoittautumisia. Ratkaisut tapah-
tuvat sekä reaaliajassa että viimeisenä päivänä, siellä
ja nyt. Hänen tahtonsa mukaan.

Ihme, että olemme niin kärkevät kyselemään
Hänen tahtoaan. Jos saamme tietää sen tässä ajassa,
saamme ehkä kaupanpäälliseksi vilauksen Hänen tah-
dostaan iankaikkisuudessa. Että onko meidän nöy-
ryytemme noteerattu. Kukahan mahtaa saada paikan
pääpöydässä, minäkö vai Jaakob?

Kenelle tahtoo voi olla uhka ja tuomio. Teit mitä
teit, elit miten elit, turhaan ponnistelit. Mitättömyy-
den tunto ei lankea nöyryydeksi, vaan mätäneä kat-
keruudeksi, pettymykseksi ja — ajan lähetessä —
paniikiksi. Jumaluuden julmasta sattumanvaraisuus-
desta maailmassa on todistusaineistoa bosniat täyn-
nänsä. Mielisuosio näyttää olevan niin mielivaltai-
sesti jaossa, ettei ihminen itse pystyisi parempaan.

Kenelle tahtoo voi myös olla armo ja lupaus. Teit
mitä teit, se jää joka tapauksessa vähemmäksi kuin
täydelliseksi. Tahtomisesi Hänen tykönsä on aitoa ja
totta, vuoroon vimmattua, vuoroon suloista lepoa;
silti se on aina kaipausta, sillä kätesi ei ulotu hyveen
pääryportin kahvaan eikä taivasten valtakunnan
avaimiin. Vähäpätöisyyden ja keskeneräisyyden ko-
kemus koostuu turvallisuudeksi; olet kuin pähkinä
Julianan kädessä. Kaikki on hyvin, sillä sinä et muuta
voi; Hän voi kaikki.

Usko johtaa pelastukseen. Usko on lahja ja sen
saa se, jolle Herra näkee sen hyväksi antaa. Herra
antaa sen sille, joka toteuttaa hänen tahtonsa. —
Mutta siihenhän ei kukaan täysin pysty! Silloinhan
meistä ei kukaan pelastu!

Sinäpä sen sanoit.

Ei edes Poika voi tehdä mitään omin neuvoin.

Hilkka Olkinuora

III rukouspäivä 27.9.1998

PÄIVÄN TEKSTIT

Hallituksen määräämät saarnatekstit ovat:

— 1 Moos. 18: 1–8

— Hepr. 13: 1–6

— Lk 14: 12–15

LUKUTEKSTIT

Lukuteksteinä ovat nykyisen kirkkokäsikirjan 16. kol-
minaisuudenpäivän jälkeisen sunnuntain kolmannen
vuosikerran tekstit tai käsikirjakomitean evankeliumi-
kirjaehdotuksen tekstit 17. sunnuntaille helluntaista.

Psalmi:

— antifoni Ps. 56: 14 (käsikirja: Ps. 86: 1–2)

— psalmi Ps. 86:10–13 (käsikirja: Ps. 86: 12–13)

1. lukukappale: 1. Kun. 17: 17–24 tai Jes. 26: 15–19

2. lukukappale: Fil. 1: 20–26

Evankeliumi: Jh 5: 19–21

VIRSIEHDOTUKSET

Alkuvirsi 575

Kolminaisuusvirsi 328

I lukukappaleen vastausvirsi 625:1–2 tai 255:1, 4

Päivän virsi 366

Saarnavirsi 292:4

Virsi uskontunnustuksen jälkeen 330 tai 340

Ehtoollisosan alussa (offertorio) 452

Ehtoollisvirret 230

Päätösvirsi 423

Perhemessun virret: 575/135/217 tai 490/502/499, 496/332

RIPIN AINEKSIA

Tässä jumalanpalveluksessa me kiitämme Jumalaa erityisesti hänen hyvistä lahjoistaan, vuoden sadosta, työstä ja toimeentulosta. Ajatellessamme omaa tehtäväämme tässä elämässä, me tiedämme, että saamme nauttia paljosta sellaisestakin, minkä eteemme emme ole nähneet vaivaa. Itse asiassa monet tekemme ansaitsisivat palkakseen tuomion ja rangaistuksen. Jumala tarjoaa meille anteeksiantamuksensa turvaa, jotta voittaisimme synnin ja kuoleman vallan. Tunnustakaamme sen tähden Jumalalle syntisyytemme yhdessä näin sanoen:

SYNNINTUNNUSTUS

Tunnustamme edessäsi, pyhä Jumala, että olemme tehneet syntiä ajatuksin, sanoin ja teoin. Muista meitä laupeudessa ja anna meille Jeesuksen Kristuksen tähden anteeksi, mitä olemme rikkoneet. (Komit. Jumalanpalvelusten kirja s.19/3)

tai

Pyhä Jumala, rakas taivaallinen Isä. Monet asiat painavat minua. Olen usein tehnyt sellaista, millä olen pahoittanut mielesi. Olen rikkonut muita ihmisiä vastaan ja aiheuttanut heille murhetta. Anna kaikki syntini anteeksi Jeesuksen tähden. Tätä pyydän luottaen siihen, että sinä rakastat minua.

SYNNINPÄÄSTÖ

Kaikkivaltias, armollinen Jumala on suuressa laupeudessaan armahtanut meitä.

Poikansa Jeesuksen Kristuksen tähden

hän antaa meille synnit anteeksi

ja lahjoittaa elämän ja autuuden.

»Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon,

että antoi ainoan Poikansa,

jottei yksikään, joka häneen uskoo,

joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän.»

tai

Jeesus sanoo: Ystäväni, ole rohkealla mielellä, sinun syntisi on annettu anteeksi. [Tämän synninpäästön julistan sinulle Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen.]

RUKOUSAINESTOA

Päivän rukous

Jeesus Kristus, Lunastajamme. Kiitos uudesta elämästä, jota saamme elää kuolemasi ja ylösnousemuksesi tähden jo tänään. Varjele meidät toivottomuudelta kaiken katoavaisuuden keskellä. Anna kestävyyttä odottaa sitä päivää, jolloin koko luomakunta on vapaa kuoleman orjuudesta. Kuule meitä, sinä, joka elät ja hallitset Isän ja Pyhän Hengen kanssa aina ja ikuisesti. (Komit. Evankeliumikirja s. 307/3)

tai

Kaikkivaltias Jumala, kaiken hyvyyden lähde. Sinä olet antanut meille elämän ja kaikki sen runsaat lahjat. Kiitämme siitä, mikä on tullut osaksemme ja rukoilemme: opeta meitä luottamaan sinun johdattukseesi ja jakamaan yhteiseksi hyväksi siitä, mitä olet meille lahjoittanut. Tätä rukoilemme Poikasi Jeesuksen Kristuksen nimessä.

tai

Vapahtajamme Jeesus Kristus, sinä olet mukana maailman hädässä, kaikkein heikoimpien ja köyhimpien rinnalla. Sinä kutsut meitä kulkemaan jäljissäsi, jotta saisit tehdä työtäsi meidänkin kauttamme. Anna meille rohkeutta ja voimaa elää tässä maailmassa toivon valona ja viedä evankeliumin turvaa sinne, missä liikumme. Tätä rukoilemme rakkautesi tähden.

tai

Rakas Jumala, sinä annat meille monenlaista hyvää. Anna meidän huomata, miten paljon sinä olet lahjoittanut ja auta meitä näkemään ne, jotka kaipaavat meidän ystävyttämme ja apuamme.

Esirukous

Jumala, Luojamme, sinä et väsy antamasta meille hyviä lahjoja. Sinä täytät jokaisen elävän olennon kaipauksen, sinulta saamme kaiken, mitä tarvitsemme. Me kiitämme sinua vuoden sadosta. Anna myös armonsi hedelmien, oikeudenmukaisuuden ja rakkauten kypsyä meissä. Auta meitä suojelemaan luontoa, että maa tuottaisi vastakin satoa. Täytä meidät rakkaudellasi, niin että se saisi ravita yhteistä elämäämme. (Evankeliumikirja s. 529/2)

Kiitämme sinua niistä monista keksinnöistä, jotka helpottavat elämäämme, ja rukoilemme, että osaisimme käyttää niitä oikein. Kiitos löydöistä, jotka ovat paljastaneet uusia asioita sinun luomakunnastasi ja viitoittaneet tietä uusille löydöille. Kiitämme siitä, että saamme yhdessä toisten kanssa nauttia kulttuurin ja taiteen runsaasta sadosta ja aavistaa sinä, mitä kaikkea elämään voikaan sisältyä. Me kiitämme sinua siitä, ettet anna meille vain ruumiin ravintoa, vaan ruokit meitä myös ikuisen elämän leivällä ja armonsi juomalla.

Ylistämme sinua Pojastasi Jeesuksesta, joka tuli

meidän veljeksemme ja pelastajaksemme. Tee meistä sovinnon ja rauhan rakentajia nimesi kiitokseksi. Sinussa meillä on tulevaisuus ja toivo, tee, meistä toivon lähettiläitä sinne, missä epätoivo ja masennus asuvat.

Rukoilemme kirkkojen puolesta, että yhteys saisi kasvaa keskellämme. Kiitämme sinua evankeliumista, jonka siunauksen olemme saaneet osaksemme. Siunaa lähetystyötä, joka vielä on kesken. Anna työntekijöille voimia ja kärsivällisyyttä sekä heidän lapsilleen mielekkyyttä elämiseen.

Herra, sinä näet keskellämme ne, jotka tarvitsevat apua. Me emme aina näe heitä, mutta rukoilemme: lähetä meidät heidän tuekseen. Opeta luopumaan omastamme toisten hyväksi ja näkemään, miten runsaasti sinä pidät huolen.

Käymme sinun eteesi niiden läheistemme kanssa, jotka nyt ovat sairaita, työn väsyttämiä tai henkisten taakkojen rasittamia. Kuule seurakuntasi rukous, kun uskomme sinun hoitoosi esirukousta pyytäneitten asiat: — esirukouspyynnöistä muotoillut rukousaiheet).

Muistamme myös niitä lähimmäisiämme, joiden kuolemasta meille on tänään ilmoitettu.

Anna (kuolleitten nimet) ikuinen lepo rakkaan Poikasi Jeesuksen tähden. Siunaa heidän läheisiään läsnäolosi armolla ja lohduta rakkautesi voimalla.

Rukoilemme johdatusta avioliittoon aikoville. Anna rakkauden ja ymmärryksen kasvaa (kuulutettujen nimet) välillä.

Anna siunauksesi pyhässä kasteessa sinun kirkkosi yhteyteen otetuille (kastettujen nimet). Anna armoni ja varjeluksesi koko heidän perheilleen.

Me yhdyimme sinun kiitokseesi koko kirkon ja kaikkien pyhien kanssa anteeksiantamuksestasi, joka riittää pyyhkimään pois meidän syntimme, pelastuksen lahjasta, Poikasi paluusta ja iankaikkisesta elämästä. Kuule rukouksemme nimesi kiitokseksi ja ylistykseksi.

3. rukouspäivän aineiston valmistelu pastori Vesa Häkkinen ja Mikkelin maaseurakunta sekä KJMK.

Keski-Pohjanmaan Opisto, Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlat

KIRKKOMUSIIKIN KESÄAKATEMIA

Kurssit:

1. URKUJENSOITON MESTARIKURSSI 13.–15.7.

— opettajana professori Olli Porthan

2. YKSINLAULUKURSSI 13.–17.7.

— opettajina laulun lehtori Annika Ollinkari ja opperalaulaja, laulun lehtori Hannu Ilmolahti
— säestäjinä Uki Ovaskainen ja Pia Lempiälä

3. LITURGISEN LAULUN KURSSI PAPEILLE 13.–16.7.

— opettajana säveltäjä, kanttori-urkuri Tuomo Nikkola

4. NUOTINKIRJOITUKSEN TIETOKONEKURSSI 13.–15.7.

— opettajina kustannuspäällikkö Ari Nieminen ja lehtori Juhani Haapasalo.

5. JUMALANPALVELUS- YM. KIRKOLLISEN KÄYTTÖMUSIIKIN SOVITTAMISEN KURSSI 13.–16.7.

— opettajana kanttori, teoria-aineiden opettaja Osmo Tolonen.

Kurssin aikana on järjestetty yhteiskuljetus Lohtajan Kirkkomusiikkijuhlille.

Kurssilaisilla on vapaa pääsy useimpiin tilaisuuksiin.

Kurssilla on vielä tilaa. Ilmoittaudu heti.

Lisätietoja ja ilm. Keski-Pohjanmaan Opisto 68300 KÄLVÄ puh. 06-8324223.

Akavalainen vuonna 1980 perustettu lomajärjestö.

TEEMME

Laadukkaat, tuetut lomat jäsenistön hyvinvointia ja työssäjaksamista edistämään.

YHTEISTYÖTÄ

Raha-automaattiyhdistys RAY ry, muut palkan-saaja- ja lomajärjestöt, SRM ry ja Intervac. Monipuolinen yhteistyö, mukavat A-lomien mökit — onnistunut loma!

TERVEEMMÄN ELÄMÄN LOMA

A-lomat kehittää tuotteitaan eri asiantuntijoiden kanssa. Päämääränä on työkyvyn ylläpitäminen ja yksilön elinvoimaisuus.

SINULLE HENKILÖKOHTAISESTI

Kuntoremontti (5–7 vrk, ph)

Aktiivilomalla saat avaimet oman kuntosi ja työkykysi parempaan laatuun. Fyysinen kuntosi testataan. Liikunta- ja ravintotottumuksesi kar-toitetaan. Saat henkilökohtaiset kuntoiluohjeet.

Terveystreffit (2 vrk, ph)

Tarkista toimiiko kuntoremonttisi!

Ja yhdessä lähimmäistesi kanssa Perhe- ja virkistätymisloma (5–7 vrk, ph)
Rentoa yhdessäoloa perheen kanssa! Retkeilyä luonnossa, ohjattua liikuntaa ja kulttuuria. Kai-killä lomilla on ohjattua toimintaa ja puolihoito.

LOMATUEN HAKEMINEN

	Perhe- ja virkistyslomat hakemukset viimeistään	Kuntoremonttilomat hakemukset viimeistään
Kevät 1999	31.12.1998	26.2.1999
Kesä 1999	30.4.1999	30.4.1999
Syksy 1999	13.8.1999 ja 17.9.1999 *	13.8.1999

Lomatukihakuilmoitukset julkaistaan akavalai-sissa lehdissä ja liittojen tiedotteissa. Hakuoh-jeet ja lomakkeet voit tilata AKAVAn aluetoimis-tosta, omasta liitostasi ja A-lomista.

* ajalle 1.9.–10.10.1999 hakuaika päättyy 13.8.1999 ja ajalle 11.10.–31.12.1999 hakuaika päättyy 17.9.1999.

UOKRAA A-LOMISTA LOMAMÖKKI EDULLISEEN JÄSENHINTAAN

A-lomat ja eräät sen jäsenjärjestöt omistavat lomamökit. Varaukset hoitaa A-lomat.

KUUSI PAIKKA MISTÄ VALITA

Jämsän Himos, Muonion Jerisjärvi, Nilsin Tah-kovuori. Punkaharju, Sotkamon Vuokatti ja Kuusamon Ruka. Liiku luonnossa tai sisällä — valinnanvaraa on!

JA KYMMENEN VIIHTYISÄÄ KOHDETTA

Tuo itsesi ja liinavaatteesi. Lomamökeissä on kaikki muu valmiina

SEKÄ PERHELOMATUKEA

Mökkivuokriin voi hakea perhelomatukea ns. omatoimilomana.

INTERVAC KANSAINVÄLINEN LOMAPALVELU

Vietä uudenlainen loma.

SINUN INTERVAC-LOMALLASI ON VAIHTOEHTOJA:

- * Vaihda asuntoa kotimaassa tai ulkomailla.
- * Lähde maksavaksi vieraaksi kotimaassa tai ulkomailla.
- * Ota maksava vieras vastaan.
- * Anna asuntosi vuokralle, jos et tarvitse sitä itse.
- * Perheesi nuoret voivat osallistua nuorisovaihtoon.

Intervac-lomakohteet ovat lomaoppaassa. Si-nunkin, kun päättää ryhtyä lomailemaan uudel-la tavalla. Tutustu internetissä:

www.intervac.org.

A-LOMAT HOITAA LIITTYMISESI INTERVAC:IN.

SUOMEN PARHAAT HOSTELLIT — SRM RY

Saat A-lomien kautta jäsen-alennuksen hostelleissa.

A-LOMAT — KUNNON AVAIMET ARKIPÄIVÄÄN!

Akava-järjestöjen Lomayhdistys — A-lomat ry
Kellosilta 7, 00520 Helsinki
Puh. (09) 1502 484 (klo 9–12) Faksi (09) 145 706
(09) 1502 351 (nauhoite) E-mail:
luostarinen@a-lomat.fi
(09) 1502 1 (Akavatalon vaihde)

LAADUKKAAT A-LOMAT SINUN JA PERHEESI PARHAAKSI.

AKAVA-TARJOUS 3/98

ETUMATKAT

Sweet California; San Francisco–Napa Valley–Yosemite	
20.07., 9 pv/7 yötä	– 500 mk
Los Angeles 06.06., 9 pv/7 yötä	– 500 mk
Peking 23.07., 9 pv/7 yötä	– 500 mk
Rooma 04.07., 5 pv la–ke	– 300 mk
Bryssel 02.07., viikonloppu to–su	– 300 mk
Berliini 04.07., viikko la–la	– 300 mk
Pyreneiden yli; Barcelona–Carcassone– Lourdes–Andorra 09.05.	– 300 mk
Saarenmaa 29.06. 4 pv ma–to	– 100 mk

AURINKOMATKAT

ALENNUS 5 %

Mallorca, Portoroz, Porec	touko/kesä/heinäkuun lähdöt
Kos, Pafos, Larnaca, Alanya, Alanya Oulusta	kesä/heinäkuun lähdöt
Playa del Ingles, Limassol, Marmaris	heinäkuun lähdöt

FINNMATKAT

ALENNUS 5 %

Costa del Sol 19.6–28.8	Rodos 01, Faliraki 20.6–29.8.
Agios Nikolaos 26.6–24.7., 14.8 –28.8.	Kos 28.6–26.7., 16.8–30.8.
Rethymnon 26.6–24.7., 14.8–28.8.	Alanya 22.6–31.8.
Hania 28.6–2.8., 16.8., 23.8.	Naxos 18.6–6.8., 20.8.
Limassol+Protaras 27.6–1.8., 15.8., 22.8.	Riccione 11.7–29.8.
Almeria 23.6., 30.6., 7.7., 21.7., 27.7.	Praia da Rocha 28.6–2.8., 16.8.–30.8.

Hertz-Autovuokraamo myöntää akavalaisille 5–20% alennuksen normaalihinnoista kohteesta riippuen. Varauksen yhteydessä ilmoitettava Hertz/Akava CDP-numero 832070.

SUOMEN MATKATOIMISTO

SMT:n akavalaisille myöntämät alennukset lasketaan aina matkanjärjestäjien esitteissä mainitusta **aikuisen perushinnasta** ellei muuta mainita ja niin kauan kuin paikkoja riittää. **Alennus ei** koske pelkkiä lentopaikkoja.

Akava-jäsenetuhintaan ei voi kytkeä muita alennuksia (esim. lapsialennus tai ennakkovaraajan etu). Luottokorttiasiakkailta veloitamme toimituskulut. Alennuksen saamisen edellytyksenä on, että **matka varataan Suomen**

Matkatoimistosta ja, että jäsenedusta mainitaan jo aikaisemmassa tilausvaiheessa. Tämä tiedote kumoo aikaisemmat ja on voimassa 15.05.–15.07.98.

15.05.98/pt

Helsinki puhelinmyynti (09)1826759, World Trade Center Aleksanterinkatu 17 (09)182665, Stockholm 5 krs (09)182668, Seurakuntamatkat (09)182310, Pasilan asema (09)182667, Sul-matkapalvelu (09)18261, Pitäjänmäen Liikematkakeskus (09)613355, Tapiola (09)5259650, Tikkurila (09)8578710, Hamina (05)2255880, Joensuu (013)254110, Jyväskylä (014)3340911 Järvenpää (09)2715355, Kerava (09)2748510, Kokkola (06)8312766, Kotka (05)2308310, Kouvola (05)3122291, Lahti (03)882380, Lappeenranta (05)4119000, Oulu (08)5338810, Pietarsaari (06)7235277, Pori (02)6221311, Rauma (02)8220322, Rovaniemi (016)345221, Salo (02)7318585, Savonlinna (015)576990, Tampere (03)2237100, Tornio (016)430991, Turku (02)2730950, Vaasa (06)3178300

PAPPISLIITON TOIMISTO

Toimisto on kiinni lomi-
en vuoksi viikon 29,
13.–17.7.1998.

DTL:N TOIMISTO KESÄLLÄ

Liiton toimisto on kesä-
lomien keskittämisen
johdosta suljettu
13. –24.7.

Gregoriaaninen laulukurssi

Orimattilassa 28.–31.7.1998

Opettajina Jaan-Eik Tulve ja Jean
Pascal Ollivry Pariisin Gregori-
aanista kuorosta sekä Ilkka Tait-
to.

Kurssille ovat tervetulleita kaikki
musiikinharrastajat. Järjestämme
opetuksen kahdelle ryhmälle:
gregoriaaniseen lauluun ennen
perehtyneet saavat nyt syventää
tietämystään omassa ryhmässään
ja »vasta-alkajat» tutustua rau-
hassa laulutapaan ja nuottien tul-
kintaan.

Kurssi järjestetään Orimattilan
vanhassa pappilassa ja kirkossa.
Kurssin hinta on 800 mk, opiske-
lijat 500 mk. Kurssilaisilla on va-
paa pääsy päätöskonserttiin, jos-
sa esiintyy pariisilais-tallinnalai-
nen gregoriaaninen kuoro Vox
Clamantis sekä kaupungin väes-
tösuojassa esitettäviin Ludus Da-
niel- ja Ordo Virtutum -mysteeri-
näytelmiin.

Lisätietoja ja ilmoittautumiset:

Suvi Korhonen, puh.

03-777 3421, 050-339 9133

Marke Kuosa, puh.

03-777 7072, 040-561 4511 tai
Orimattilan seurakunnan kirkko-
herranvirasto, puh. 03-777 1211

SUOMEN KIRKON PAPPISLIITTO

FINLANDS
KYRKAS
PRÄSTFÖRBUND
R.Y.

Perustettu 14. 1. 1918

PUHEENJOHTAJA

Khra Arto Laitinen
Bembölentie 2 A
02700 Kauniainen
(09) 512 37111 (työ)
(09) 505 0772 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Teol. tri Esko Jossas
(09) 150 2467 (työ)
050 511 6683 (GSM)
(019) 387 014 (koti)

APULAIS- TOIMINNANJOHTAJA

Pastori Jukka Huttunen
(09) 150 2466 (työ)
(09) 812 165 (koti)
050-546 2763 (GSM)

PROJEKTIPÄÄLLIKKÖ

Rovasti Osmo Setälä
050- 546 2764 (työ)
(09) 241 0015 (koti)

JOHTAJIEN SIHTEERI

HSO-sihteei
Tuula Anttonen
(09) 150 2453

TOIMISTOSIHTEERIT

Liiton talous
Tuula Kautiainen
(09) 150 2657
Jäsenasiat
Heli Meinola
(09) 150 2653

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
Avoimna arkisin
klo 9.00–15.00
Fax (09) 148 5875

Sähköpostiosoite:

suomen.kirkon@
pappisliitto.inet.fi

PERUSALOJEN AKATEEMISTEN TYÖTÖTMYSSKASSA

PL 44 / Fabianinkatu 17 B, 00131 Helsinki
puh. (09) 625 634 (Gynther)
fax (09) 622 5631

DIAKONIA- TYÖNTEKIJÖIDEN LIITTO

DIAKONIARBETARNAS
FÖRBUND
R.Y.

Perustettu 15. 6. 1958

PUHEENJOHTAJA

Diakonissa
Sisko Rantalankila
Porintie 1 B 11
00350 Helsinki
(09) 561 70416 (työ)
(09) 551 696 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Diakonissa, terv. hoit.
Riitta Hiedanpää
(09) 150 2287 (työ)
(09) 477 3853 (koti)

TOIMISTOSIHTEERI

Seija Ruotsalainen
(09) 150 2487 (työ)

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
Avoimna arkisin
klo 8.00–15.00
Fax (09) 877 7397

SUOMEN KANTTORI- URKURILIITTO

FINLANDS
KANTOR-
ORGANISTFÖRBUND
R.Y.

Perustettu 15.6.1907

PUHEENJOHTAJA

Kanttori, DU
Marjukka Andersson
Myllykallionrinne 2 B 15,
00200 Helsinki
(09) 675 248 (työ)
040 513 6235 (gsm)
(09) 679 443 (koti)

TOIMINNANJOHTAJA

Varatuomari
Pentti Niemelä
(09) 1502 445 (työ)
040 512 9985 (gsm)
(09) 7262 321 (koti)

TOIMISTOSIHTEERI

merkonomi, srk-sihteei
Katri Pulkkinen
(09) 1502 446 (työ)

TOIMISTO

Akavatalo
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki Avoimna
arkisin klo 9.00-15.00
fax (09) 2787 177
sähköposti:
kanttori.urkuriliitto@
kolumbus.fi

ERITYISKOULUTETTUIJEN TYÖTÖTMYSSKASSA

Asemamiehenkatu 2,
8 krs., 00520 Helsinki
puh. (09) 150 21
fax (09) 272 1212

Musiikkimaku, dramaturgia ja messu

Olin parisen vuotta sitten Helsingin Tuomasmessussa harvinaisessa tehtävässä: soitin Tuomiokirkon pääuruilla muutamassa yhteislaulussa. Loppulaulusta ryymyttelin ranskalaisjälkiromanttisen toccata-improvisaation. Mikä oli 1700-päisen Tuomaskansan reaktio?

Raikuvat aplodit! Tultiin kiittämään silmät säihkyen.

En luule liikoja improvisointitaidoistani. Menin hämilleni. Älkää nyt. Ettekö ole ennen isojen urkujen jytyä kuulleet? No ilmeisesti eivät olleet. Kuitenkin useimmilla olisi varmasti ollut etukäteen selkeänä mielipiteenä, että »urut pois kirkosta kun ne ei oo silleen tätä päivää että kitaralla mieluummin semmosta mukavaa».

MEILLÄ KAIKILLA ON KÄSITYKSEMME musiikin hyvistä ja huonoista lajeista. Mitä varmemmilta ja selvärajaisemmilta ne vaikuttavat, sitä äänekkäämmin pitäisi hälytyskellojen soida päässämme. Klassinen ja kevyempi musiikki pelaavat pitkälti samoilla mekanismeilla ja hahmoilla, ne painelevat samoja napuloita psyykemme sopukoissa.

Tästä on esimerkkinä elokuvamusiikki. Sen tyylilaji on yleensä jonkinlainen sekoitus postromantiikkaa ja uusklassismia maustettuna ripauksella kenttätekniiikkaa ja menokomppia. Kokonaisuus uppoaa silti rippikouluikäiseen gospelnuoreen kuin

kiekko Venäjän maaliin. Tarve asetella musiikin lajit tiukkaan arvojärjestykseen kertookin lähinnä makutuomarin musiikillis-sosiaalisista turvarakenteista tai suoranaisesta tietämättömyydestä ja kaipa-alaisuudesta.

Musiikin tyylien rajat ovat siis luonteeltaan häilyviä. Kukaan ei myöskään ole kuullut kaikkea musiikkia, joten musiikkimakumme on vääjäämättä aina laajempi kuin mitä luulemme.

MISTÄ TULEE TUO MIELIKUVA perinteisen kirkkomusiikin ja sitä kautta myös urkujen tylsyydestä? Valitettavasti ei varmaankaan ihan tyhjästä. Harmaus ja latteus eivät kuitenkaan ole jonkin tyyllilajin tai soittimen ominaisuuksia, vaan ne liittyvät tapaan, jolla musiikkia muotoillaan.

Toinen havaintoni tuosta Tuomasurkukokemukseni liittyikin dramaturgiaan. Kahden tunnin tilaisuudessa tunnelma ei voi olla jatkuvasti sama. Jos koko ajan on »sellasta tiätsä ihan kivaa ja pehmoo», niin lopulta tuo sinänsä hyvä olotila muuttuu pelkäksi hampaattomaksi pumpuliksi. Siksi se urkujen oikein ajoitettu massiiviryntä oli vaikuttavaa. Se herätteli psyyken ekstrovertimpia tasoja ja siten osaltaan auttoi kokonaisvaltaiseen paan messukokemukseen.

Väärän tasaisuuden vaara on yleinen. Perkussivistä musiikkia on vaikea saada toimimaan kaikuisassa akustikassa, ja siksi Tuomiokirkon Tuomasmessujen musiikilliset toteutukset olivat toisinaan turhan loivia ja mietoja. Perinteisempi messumusiikki kuoroineen ja urkuineen taas on kotonaan kaikuisissa kirkoissa. Sen kohdalla ei akustiikkaan voida vedota, jos kokonaisuus on tasaisen harmaa kuin syysaamu Hakaniemessä. Joskus tuota puolentoistatunnin tasaharmautta nimitetään kauniisti pyhyiden ilmapiiriksi. En ymmärrä, mitä sillä on pyhyiden kanssa tekemistä, että musiikin keinoin saadaan Kyrie ja Sanctus tuntumaan samalta. Silloin musiikillinen toteutus väittää tekstisisältöjä vastaan.

DRAAMASSA KÄSIKIRJOITUS ei sinänsä takaa vielä elämystä. Käsikirjoituksen materiaali voidaan massoitella, rytmittää, värittää ja painottaa monella eri tavalla. Ne ovat ohjaajan valintoja.

Meille kanttoreille ja papeille pitäisi opettaa dramaturgista ajattelua. Hyvä dramaturginen kokonaisuus vaikuttaa syvemmin kuin näppärät yksityiskohdat. Oleellista olisi huomata aluksi edes se, että suunnittelimme tuota dramaturgiaa tai emme, niin jonkin version siitä käytännössä silti teemme. Ilman suunnittelua dramaturgiasta tulee yleensä joko levottomasti tunnelmasta toiseen sahaava tai perinteisemmin vain tasaisen unettava, epähavainnollinen.

Jumalanpalvelusudistus antaa uusia eväitä messun käsikirjoitukseen. Käytännön dramaturgiset valinnat ja kokonaisuuden vaikuttavuus ovat edelleen meidän toteuttajien vastuulla.

3

Esko Jossas: Kirkon sanoma EU:lle

4

Kari Salonen

Enemmistö papeista tyytyväisiä työhönsä

6

Papiston päivät lokakuussa — tule!

9

Arto Laitinen: Papit ja rasismi

10

Osmo Setälä: Erityisen eläkeiän valinta

14

Arvi Tuomi

Vuosisadan suurinta päätöstä todistamassa

16

Antti Lemmetyinen

Kirkko hyvinvointivaltion muutoksissa

19

Sisko Rantalankila: Tätineuvonnasta
laatutietoisuuteen

20

Kaarina Lappalainen

Diakonian viranhaltijoiden uupumisesta

23

Marja Uotila

Diakonissana yhteiskunnan palveluksessa

24

Hillevi Hiironniemi

Sinä et lähde pois, kun minä epäonnistun

26

Juba Kauppinen

Näin meillä Messukylässä

28

Henrik Tobin

Uskonpuhdistajat ja musiikki

36

Jari Huhtasalo

Tommy Hellstenin »Virtahepo työpaikalla»

39

Kommentti

40

Marjukka Andersson:

Laulu ja muistojen aarteet

41

Tekstin ääressä

55

Petri Koivusalo:

Musiikkimaku, dramaturgia ja messu

Timo Hormio / Credo Imagebank

Herttoniemen seurakunta jakaa ruoka-apua ostoskeskuksen alakerrassa.

Hyvinvointivaltio murenee

MISTÄ ON KYSE, KUN TALOUS KASVAA MUTTA SILTI VALTIO EI KYKENE HUOLEHTIMAAN KANSALAISISTA? KUULUUKO KIRKON OTTAA SOSIAALIVALTION ROOLI? ANTTI LEMMETYISEN MUKAAN KYSE ON MORAALIN MUUTTUMISESTA JA SOSIAALIPOLITIIKAN ASEMAN HEIKKENEMISESTÄ.

SIVUT 16–18

Reformaation lähtemättömät jäljet musiikkiin

ZWINGLILLE MUSIIKKI ON MAALLISTA, JA SILLÄ ON ARVONSA VAIN KIRKON ULKOPUOLELLA.

CALVININ MUKAAN SINÄNSÄ MAALLINEN MUSIIKKI TARKKAAN RAJATTUJEN EDELLYTUSTEN VALLITESSA TOIMII JUMALANPALVELUKSESSA.

LUTHERIN MUKAAN KAIKKI MUSIIKKI ON TEOLOGISESTI MERKITYKSELLISTÄ, EIKÄ OLE MITÄÄN PERUSTAVAA EROA SAKRAALIN JA PROFAANIN MUSIIKIN VÄLILLÄ.

HENRIK TOBININ KIRJOITUSSARJA REFORMAATION VAIKUTUKSESTA KIRKOMUSIIKKIIN PÄÄTTYÄ KAHTEN VIIMEISEEN OSAAN.

SIVUT 28–35